

YEŞİLAY
AKADEMİ RAPORLARI SERİSİ

TÜRKİYE KUMAR RAPORU

— EYLÜL 2025 —

Yeşilay
Akademi Raporları Serisi

Türkiye Kumar Raporu

Yeşilay Akademi Raporları Serisi
Türkiye Kumar Raporu
Eylül 2025

ISBN
978-625-96488-0-4

İmtiyaz Sahibi
Türkiye Yeşilay Cemiyeti Adına
Doç. Dr. Mehmet DİNÇ

Genel Yayın Yönetmeni
Sümeyye CEYLAN

Danışman
Doç. Dr. Merih ALTINTAŞ
Öğr. Gör. Dr. Şule KARATAŞ

Editör
Hakan ÇETİN
Dilşah Nur KANMAZ

Yazar
Burak İLGAR, Merve FİDAN
Sena KUZGUN, Süeda Nur TUTAN

Grafik Tasarım
Batuhan TANRIVERDİ

Baskı
DRN Ofset Sanayi ve Tic.Ltd.Şti.
Maltepe Mah. Litros Yolu Sk. 2.Matb. Sit. 1NF6 Zeytinburnu/İstanbul
Matbaa Sertifika No: 73993

İletişim
Türkiye Yeşilay Cemiyeti
Sepetçiler Kasrı, Sirkeci 34110 İstanbul
Tel: 0212 527 16 83
www.yesilay.org.tr

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	6
1. BÖLÜM: GİRİŞ	8
2. BÖLÜM: KUMAR TANIMI VE TÜRLERİ	10
2.1. Kumar Tanımı	11
2.1.1. Kumarın Türleri	11
2.1.2. Kumar Oynama Nedenleri	12
2.2. Kumar Bağımlılığı	13
2.2.1. Kumar Bağımlılığının Tanımı ve Kriterleri	14
2.2.2. Kumar Bağımlılığı Risk Faktörleri	15
2.3. Kumara Bağlı Zararlar	16
2.3.1. Finansal Zararlar	16
2.3.2. Psikolojik Zararlar	17
2.3.3. Toplumsal Zararlar	18
3. BÖLÜM: DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE KUMARIN MEVCUT DURUMU	20
3.1. Dünyada Kumarın Durumu	21
3.2. Türkiye'de Kumarın Durumu	22
3.2.1. Yasal Kumarın Yaygınlaşması	26
3.3. Dijitalleşme ve Yeni Kumar Biçimleri: Kumar-Oyun Yakınsaması	27
3.4. Medya ve Reklamların Rolü	30
4. BÖLÜM: HUKUKİ ÇERÇEVE	32
4.1. "Yasal" ve "Yasa dışı" Kumar	33
4.2. Türkiye'de Kumar Mevzuatı	34
4.2.1. Mevzuatta Yer Alan Tanımlar	34
4.2.2. Lisanslandırma ve Kuruluşlar	35
4.2.3. Kumarın Yasal Denetimi ve Öngörülen Yaptırımlar	36

İÇİNDEKİLER

4.3. Uluslararası Düzenlemeler	38
4.3.1. Avrupa Birliği'nin Durumu	38
4.3.2. Güney Kore	39
4.3.3. Birleşik Krallık	39
4.3.4. Amerika Birleşik Devletleri	39
4.3.5. Almanya	39
5. BÖLÜM: ÖNLEME ÇALIŞMALARI	40
5.1. Önleme Çalışmalarının Önemi	41
5.2. Kumarla Mücadelede Önleme Çalışmaları	41
5.2.1. Dünyada Önleme Çalışmaları	42
5.2.2. Türkiye'de Önleme Çalışmaları	44
6. BÖLÜM: MÜDAHALE ÇALIŞMALARI	46
6.1. Dünyada Müdahale Çalışmaları	47
6.1.1. Kamu Desteği ile Yürütülen Müdahale Çalışmaları	48
6.1.2. Sivil Toplum Kuruluşları Tarafından Yürütülen Müdahale Çalışmaları	48
6.1.3. Alternatif Müdahale ve Destek Çalışmaları	49
6.2. Türkiye'de Müdahale Çalışmaları	50
7. BÖLÜM: SONUÇ	54
KAYNAKÇA	56

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Hayatında En Az Bir Kez Kumar Oynamış Bireylerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı -----	23
Şekil 2. Hayatında En Az Bir Kez Kumar Oynamış Bireylerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı -----	23
Şekil 3. Kumara Başlama Yaş Aralığı -----	24
Şekil 4. Bugüne Kadar Herhangi Bir Şekilde Kumar Oynayanların Yıllara Göre Değişimi -----	25
Şekil 5. Yıllara Göre YEDAM'a Yapılan Kumar Başvuru Sayısı-----	25
Şekil 6. YEDAM'a Gelen Alkol-Madde Başvuruları ile Kumar Başvurularının Karşılaştırılması -----	53
Şekil 7. Alkol-Madde ve Kumar Bağımlılığı Sebebiyle Gelen Danışanların İyileşme Oranları -----	53

ÖNSÖZ

İnsanlığın ortak düşmanı olan alkol, tütün, madde, kumar ve internet bağımlılığına karşı yürüttüğümüz kapsamlı ulusal ve uluslararası projelerimizi, hız kesmeden sürdürüyoruz. 105 yıllık köklü mirasımız, evrensel değerlerimiz ve bilime dayalı yaklaşımımızla bağımlılıkların birey ve toplum üzerindeki yıkıcı etkilerini azaltmak için var gücümüzle çalışıyoruz.

Bağımlılık, artık sadece bireysel bir sorun değil; küresel ölçekte aile yapısını sarsan, toplumların huzurunu gölgeleyen ve genç kuşakların geleceğini tehdit eden bir halk sağlığı krizidir. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre, kumar bağımlılığı yaşayan bireylerin %20'si intihar girişiminde bulunuyor; bu oran, diğer tüm bağımlılık türlerinden daha yüksek. Aynı zamanda, kumar nedeniyle aile içi huzursuzluk ve boşanma oranlarının da dramatik biçimde arttığı bilimsel araştırmalarla ortaya konmuştur. Bu tablo, Yeşilay'ın önleyici çalışmalarının ve toplum sağlığına yönelik politikalar üretmesinin hayati önemini bir kez daha göstermektedir.

Hazırlamış olduğumuz Türkiye Kumar Raporu, kumarı bütüncül bir çerçevede ele alması sebebiyle oldukça önemli ve güncel bir çalışmadır. Bugün dijitalleşme, bahis ve oyun sektörünü her zamankinden daha erişilebilir hâle getirirken gençlerimizi risk altında bırakan yeni bağımlılık kapıları da aralanmaktadır. Amerika'da yapılan araştırmalar, çevrim içi bahis oynayan gençlerin %14'ünde bağımlılık düzeyinde risk bulunduğunu gösteriyor.

Benzer şekilde, Avrupa ülkelerinde kumar oynayan bireylerin %0,5 ile %3'ünün patolojik kumar bağımlılığı geliştirdiği bildirilmektedir. Bu rakamlar, kumarın artık görmezden gelinemeyecek büyüklükte bir sorun olduğunu göstermektedir.

**Bağımlılık
geleceğimizi
tehdit eden bir
halk sağlığı
sorunudur.**

Yeşilay olarak, 81 ilde ve KKTC'de hizmet veren Yeşilay Danışmanlık Merkezlerimiz (YEDAM) aracılığıyla, kumar bağımlılığı da dâhil olmak üzere tüm bağımlılık türlerinde ücretsiz psikososyal destek sunuyoruz. Son yıllarda kumar bağımlılığı nedeniyle YEDAM'a başvuruların artması, bu alandaki çalışmalarımızın kritik önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Türkiye Kumar Raporu, yalnızca mevcut durumu ortaya koymakla kalmıyor; aynı zamanda bilimsel verilere dayalı çözüm önerileri ve politika rehberliği sunuyor. Ulusal verilerin yanı sıra uluslararası karşılaştırmaları da içeren bu çalışma, politika yapıcılar, akademi dünyası ve uygulayıcı kurumlar için yol gösterici bir kaynak niteliğinde.

Yeşilay olarak biz, insan onurunu korumak, bağımlılıklar karşısında toplumumuzu güçlendirmek ve daha sağlıklı bir gelecek inşa etmek için kararlılıkla çalışmaya devam edeceğiz. Bu raporun hem ülkemizde hem de uluslararası ölçekte kumar bağımlılığıyla mücadeleye ışık tutacağına inanıyorum; emeği geçen tüm yol arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Doç. Dr. Mehmet DİNÇ
Türkiye Yeşilay Cemiyeti Genel Başkanı

1. BÖLÜM:

GİRİŞ

Kumar, çoğunlukla kişisel bir iradenin sonucu olan ve risk almayı kapsayan bir davranış biçimidir. Değerli bir şeyin daha yüksek değerinde başka bir şey kazanmak için riske atıldığı her türlü aktivite, kumar olarak nitelendirilmektedir. Terminolojide patolojik kumar oynama olarak adlandırılan kumar bağımlılığı, bireyin ve yakınlarının yaşamlarını olumsuz etkileyen, süregelen bir bozukluktur ve zamanla ilerleme özelliğine sahiptir. Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre, dünyadaki yetişkin nüfusun %1,2'sinin kumar oynama bozukluğuna sahip olduğu tahmin edilmektedir. Ayrıca erkeklerin %11,9'u ile kadınların %5,5'i kumara bağlı olarak çeşitli düzeylerde zarar yaşama riskiyle karşı karşıyadır.¹

Kumar faaliyetleri, literatürde kabul edilen tüm bireysel ve toplumsal risk unsurları ile zararlarına rağmen, dünya genelinde çok az ülkede sıkı kontrollere tabidir. Geri kalan diğer ülkelerde ise, çeşitli düzenlemelerle yasal bir zemine oturtulmuştur. Ülkemizde kumar oynanması ile kumar oynanması için yer ve imkân sağlanması farklı hukuki sonuçlara bağlanmıştır. Kumar oynanması 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nda kabahat olarak ve kumar oynanması için yer ve imkân sağlanması 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda suç olarak düzenlenmektedir. Türkiye'nin, kumar faaliyetlerine yönelik en katı yasal düzenlemelere sahip ülkelerden biri olduğu görülmektedir.

Bununla birlikte, kumar oynama davranışı Türkiye'de de dünyadaki eğilimlere paralel olarak özellikle COVID-19 pandemisinin meydana geldiği 2019-2020 yılından itibaren ivme kazanmıştır. Türkiye'de kumar oynamaya ilişkin veriler bugün hâlâ azalma belirtisi göstermemektedir. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı ve Türkiye Yeşilay Cemiyeti iş birliğinde 2022 ve 2025 yıllarında gerçekleştirilen "15 Yaş ve Üzeri Nüfusta Sağlık Davranış Araştırması" sonuçlarına göre; Türkiye'de hayatından en az bir kez kumar oynayan kişiler belirtilen yaş grubunda %10'un üzerindedir.² Müdahale alanında da kumar bağımlılığı sebebiyle destek almak isteyen kişi sayısının hayli arttığı görülmektedir. Faaliyet alanlarına 2021 yılında kumar bağımlılığı da eklenen Yeşilay Danışmanlık Merkezlerine (YEDAM) 2021-2024 yılları arasında kumar bağımlılığına ilişkin psikososyal hizmet desteği almak üzere toplam 15.624 danışan başvurmuştur. Bu sayı belirtilen yıllarda tütün, alkol, madde, teknoloji ve kumar bağımlılığı sebebiyle psikolojik ve sosyal hizmet desteği almak üzere başvuran toplam 54.824 danışanın, yaklaşık %28'ine tekabül etmektedir. Danışmanlık Merkezlerine başvuran danışan sayısı, ayrıca yıllar içerisinde de artan bir ivme göstermektedir.

Kumar, kamu düzeninin yanı sıra bireyler, aileler ve toplumlar için ciddi bir halk sağlığı tehdidi hâline gelmiştir. Finansal çöküş riski kadar ağır olan bu tehlikeler; iş kaybı, iflas, aile ve sosyal ilişkilerde bozulma, sağlık sorunları ve suçla bağlantılı olumsuz sonuçları da içerebilmektedir. Bu tablo, önleyici tedbirler alınması ve iyileştirici programların yaygınlaştırılması, halk sağlığını önceleyen politikaların geliştirilmesi ve bu yönde savunuculuğun artırılması gerekliliğini açık biçimde ortaya koymaktadır. Bireyleri ve toplumu koruyucu yasama faaliyetleri, kumara hiç başlamayanlar için risk faktörlerinin erken saptanmasına yönelik önleyici çalışmalar ve kumarla baş etmede güçlük yaşayan kişiler için kalıcı sonuç yaratacak etkili müdahale ve tedavi hizmetlerinin yaygınlaştırılması büyük önem taşımaktadır.

Bu rapor, kumar bağımlılığı olgusunun kritik öneminden hareketle, dünyada ve Türkiye'de kumara ilişkin güncel durumu ele almayı amaçlamaktadır. Raporda kavramsal çerçeve üzerinden kumarın tanımı ve yaygın biçimleri açıklanmakta; ardından küresel ölçekte ve Türkiye'de kumarın yayılımı, risk unsurları ve etkileri analiz edilmektedir. Mevcut yasal düzenlemeler ışığında Türkiye'deki hukuki çerçeve değerlendirilmiştir. Ayrıca dünyada ve Türkiye'de öne çıkan kanıta dayalı önleme ve müdahale uygulamaları incelenmiştir. Raporun sonunda ise, bilimsel araştırmalardan ve iyi uygulama örneklerinden yola çıkılarak Türkiye'de geliştirilebilecek politika önerilerine ve etkili önleme ve müdahale stratejilerine yer verilmiştir.

Bu raporun en önemli katkılarından biri, Türkiye'de bu kapsamda hazırlanmış ilk kumar raporu olmasıdır. Çalışma, yalnızca ulusal değil aynı zamanda uluslararası verileri de bir araya getirerek kumar olgusuna ilişkin geniş ve karşılaştırmalı bir perspektif sunmaktadır. Bu yönüyle, mevcut bilgi dağarcığını toparlamakta ve konunun farklı boyutlarını bir arada değerlendirmektedir. Rapor ayrıca, önleyici ve müdahale edici nitelikte kapsamlı politika önerileri geliştirmektedir.

1 World Health Organization, "Gambling," WHO Fact Sheets, accessed August 19, 2025, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/gambling>.

2 Yeşilay, 15 Yaş ve Üzeri Nüfusta Sağlık Davranış Araştırma Projesi (İstanbul: Yeşilay, 2022) ve Yeşilay, 15 Yaş ve Üzeri Nüfusta Sağlık Davranış Araştırma Projesi (İstanbul: Yeşilay, 2025).

2. BÖLÜM: **KUMAR TANIMI VE TÜRLERİ**

Kumar davranışını kapsamlı bir şekilde anlayabilmek için öncelikle kavramın nasıl tanımlandığına, hangi türlerde ve biçimlerde karşımıza çıktığına, teknolojik gelişmelerle nasıl dönüşüm geçirdiğine ve bireylerin kumara yönelmesinde rol oynayan psikolojik, sosyal ve bilişsel etkenlere odaklanmak gerekmektedir. Bu bölümde, kumarın tanımıyla birlikte en yaygın biçimleri, dijitalleşmeyle birlikte gelişen yeni görünüşleri ve oynama motivasyonları ile ilgili bilgiler aktarılacaktır.

2.1. Kumar Tanımı

Literatürde kumara dair herkes tarafından kabul edilen ortak bir tanım bulunmamaktadır. Ancak yapılan tanımların çoğunda bazı ortak unsurlar yer almaktadır. Buna göre, para ya da maddi bir değer bahis olarak ortaya konması, bahsin sonucunda ek maddi kazanç elde etme amacı ve olayın sonucunun belirsiz olması bu tanımlarda öne çıkan temel unsurlardır.³ Dünya Sağlık Örgütü de kumarı, sonucu belirsiz bir olay üzerine, daha yüksek bir getiri elde etme olasılığı (veya maddi değeri olan başka bir şey) için riske girmek olarak tanımlamaktadır.⁴

2.1.1. Kumarın Türleri

Kumar denildiğinde ilk akla gelen zarla ya da kartla oynanan oyunlar olsa da dijitalleşmenin etkisiyle kumar ürünleri hızla gelişmekte ve erişim alanları giderek genişlemektedir. Kumar ürünlerinin akıllı telefonlar gibi mobil cihazlara taşınması, bu ürünlerin her zamankinden daha yaygın ve günün her saatinde ve her yerden erişilebilir olmasını mümkün kılmıştır.

Yukarıdaki kumar tanımıyla birlikte yaygın olarak oynanan kumar türlerine bakıldığında ön plana çıkan türler aşağıdaki gibidir.⁵

► Klasik Kumarhane Oyunları:

Klasik kumarhane oyunlarında rulet, poker, blackjack, bakara, sic bo, fan tan, craps gibi zarla veya kartla oynanan masa oyunları yer almaktadır. Bu masa oyunları, sürekli kullanım olanağı sunan elektronik ve otomatikleştirilmiş hızlı formatlarda da oynanabilmektedir.

► Spor bahisleri:

Futbol, kricket, ragbi, at ve köpek yarışları gibi geleneksel sporlar ile e-sporlar ve diğer rekabetçi oyunlar üzerine yapılan bahisleri içermektedir.

► Piyangolar:

Ulusal veya yerel piyangolar, abonelik sistemiyle yürütülen ya da otomatik girişli piyangolar, keno, kazı-kazan biletleri ve çekilişleri kapsamaktadır.

► Bingo:

Geleneksel olarak hayır amacıyla oynanan bir sayı oyunu olan bingo, günümüzde ticarileşmiş ve dijitalleşmiş versiyonlarıyla kumar türlerinin arasında yerini almıştır.

► Elektronik Kumar Makineleri:

Video poker, video piyango, slot makineleri ve poker makineleri gibi formları kapsamaktadır. Kumar endüstrisi, giderek dijital özellikli ürünlere yönelmektedir. Fiziksel ortamda sunulan pek çok ürün çevrim içi ve mobil platformlara taşınmakta, buna ek olarak anlık bahis ve saatlik piyango çekilişleri gibi yeni dijital ürünler geliştirilmektedir.

3 R. J. Williams, R. A. Volberg ve R. M. G. Stevens, The Definition, Dimensionalization, and Assessment of Gambling Behavior (Kanada Kumar Araştırmaları Konsorsiyumu için hazırlanan rapor, 2017).

4 World Health Organization, "Gambling," WHO Fact Sheets, yayımlanma tarihi 2 Aralık 2024, erişim tarihi 19 Ağustos 2025, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/gambling>

5 Heather Wardle vd., "The Lancet Public Health Commission on Gambling," The Lancet Public Health 9, no. 11 (2024): e950–e994.

Bazı alanlar doğrudan kumar olarak tanımlanmamakla birlikte, içerdiği şansa dayalı yapılar ve yüksek risk öğeleri nedeniyle kumarla ilişkilendirilmekte ve benzer riskler taşıdığı değerlendirilmektedir:

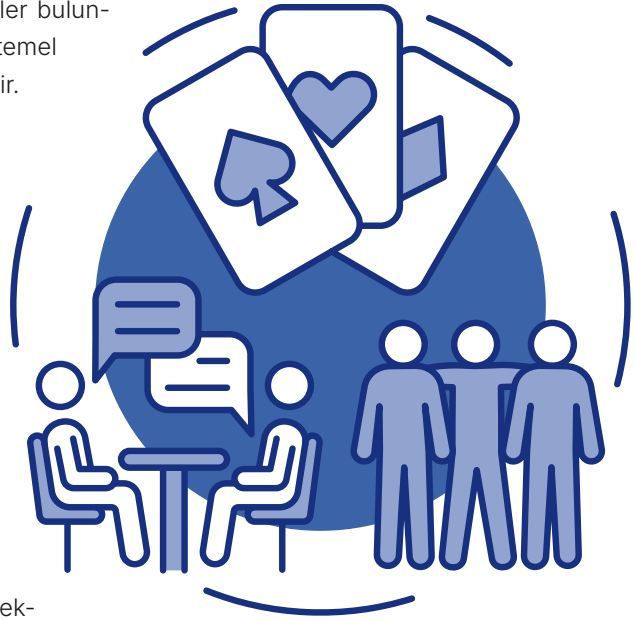
Dijital oyunlarda para karşılığında alınabilen rastgele ödüller sunan ganimet kutuları (loot box)⁶, oyun içi eşyaların üçüncü taraf sitelerde bahis aracı olarak kullanılması (skin gambling)⁷ ve e-spor karşılaşmalarına yönelik yoğunlaştırılmış reklamlarla desteklenen bahis uygulamaları, özellikle genç kullanıcılarda bağımlılık açısından risk oluşturduğu değerlendirilmektedir.⁸

Kripto para işlemleri, kısa vadeli al-sat uygulamaları ve kaldıraçlı işlemler, piyasanın dalgalı yapısı nedeniyle zaman zaman risk alma ve potansiyel kayıplarla ilişkilendirilmektedir. Bu durumun ekonomik ve psikososyal etkilerle bağlantılı olabileceği belirtilmektedir.⁹

2.1.2. Kumar Oynama Nedenleri

Bireylerin kumara yönelmesini ve kumar oynama davranışlarını şekillendiren ekonomik, psikolojik, sosyal ve çevresel etkenler bulunmaktadır. Kumar oynama motivasyonları arasında en temel unsurun, para kazanma olasılığı olduğu görülmektedir.

Bazı bireyler, hayatlarını değiştirebilecek büyük bir ikramiye kazanma hayaliyle kumar oynamaktadır.¹⁰ Bunun yanı sıra, birçok kişi eğlenme, vakit geçirme ve riskin getirdiği heyecanı yaşama amacıyla kumarı tercih etmektedir.¹¹ Kumar, stresten veya can sıkıntısından kaçış aracı olarak da kullanılmakta ve bu sayede geçici bir heyecan ya da ruh hâli iyileşmesi sağladığı düşünülmektedir.¹² Bazı bireylerin yaşadıkları haksızlık veya yoksunluk hissi nedeniyle hak ettiklerini düşündükleri şeyi kazanmak amacıyla kumara yöneldiği belirtilmektedir.¹³ Ayrıca bireyler, kumarı sosyal bir etkinlik olarak değerlendirebilirken sosyalleşme ve ortak deneyimler yaşama amacıyla kumar oynayabilmektedir.¹⁴

6 S. G. Spicer, L. L. Nicklin, M. Uther, J. Lloyd, H. Lloyd ve J. Close, "Loot Boxes, Problem Gambling and Problem Video Gaming: A Systematic Review and Meta-Synthesis," *New Media & Society* 24 (2022): 1001-22.

7 N. Hing, A. M. T. Russell, G. M. Bryden vd., "Skin Gambling Predicts Problematic Gambling amongst Adolescents When Controlling for Monetary Gambling," *Journal of Behavioral Addictions* 10 (2021): 920-31; H. Wardle ve S. Tipping, "The Relationship between Problematic Gambling Severity and Engagement with Gambling Products: Longitudinal Analysis of the Emerging Adults Gambling Survey," *Addiction* 118 (2023): 1127-39.

8 H. Wardle, E. Petrovskaya ve D. Zende, "Defining the Esports Better: Evidence from an Online Panel Survey of Emerging Adults," *International Gambling Studies* 20 (2020): 487-99; D. Zende, "Beyond Loot Boxes: A Variety of Gambling-like Practices in Video Games Are Linked to Both Problem Gambling and Disordered Gaming," *PeerJ* 8 (2020): e9466.

9 M. Mosenhauer, P. W. S. Newall ve L. Walasek, "The Stock Market as a Casino: Associations between Stock Market Trading Frequency and Problem Gambling," *Journal of Behavioral Addictions* 10, no. 3 (2021): 683-89; A. Oksanen, E. Mantere, I. Vuorinen ve I. Savolainen, "Gambling and Online Trading: Emerging Risks of Real-Time Stock and Cryptocurrency Trading Platforms," *Public Health* 205 (2022): 72-78, <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2022.01.027>

10 N. Tabri, S. Xuereb, N. Cringle ve L. Clark, "Associations between Financial Gambling Motives, Gambling Frequency, and Level of Problem Gambling: A Meta-Analytic Review," *Addiction* (2021).

11 P. Binde, "Why People Gamble: A Model with Five Motivational Dimensions," *International Gambling Studies* 13 (2013): 81-97; J. R. Barrada, J. F. Navas, C. M. Ruiz de Lara, J. Billieux, G. Devos ve J. C. Perales, "Reconsidering the Roots, Structure, and Implications of Gambling Motives: An Integrative Approach," *PLoS ONE* 14 (2018).

12 T. W. Buchanan, S. D. McMullin, C. Baxley ve J. Weinstock, "Stress and Gambling," *Current Opinion in Behavioral Sciences* 31 (2019): 8-12.

13 M. J. Callan, J. H. Ellard, N. Will Shead ve D. C. Hodgins, "Gambling as a Search for Justice: Examining the Role of Personal Relative Deprivation in Gambling Urges and Gambling Behavior," *Personality and Social Psychology Bulletin* 34 (2008): 1514-29; P. Binde, "Why People Gamble: A Model with Five Motivational Dimensions," *International Gambling Studies* 13 (2013): 81-97.

14 P. Binde, "Why People Gamble: A Model with Five Motivational Dimensions," *International Gambling Studies* 13 (2013): 81-97; K. L. Francis, N. A. Dowling, A. C. Jackson, D. R. Christensen ve H. Wardle, "Gambling Motives: Application of the Reasons for Gambling Questionnaire in an Australian Population Survey," *Journal of Gambling Studies* 31 (2015): 807-23.

Kumar oynama motivasyonu yaş gruplarına göre farklılık gösterebilmektedir. Yaşlı bireyler için kumar, genellikle yalnızlık ve sıkıntıyı gidermek amacıyla tercih edilen bir etkinliktir; bu durum, kumarın güvenli bir eğlence olarak algılanmasına yol açmaktadır.¹⁵ Öte yandan, gençler kumarı çoğunlukla eğlenceli bir aktivite olarak görmektedirler; Gambling Commission'ın 2023 tarihli raporuna göre, 11-17 yaş arasındaki gençlerin %80'i, kumar oynamayı eğlenceli bir şey olarak değerlendirmektedir.¹⁶ Bu farklı motivasyonlar, her iki yaş grubunun kumar oynama biçimlerini ve potansiyel risklerini etkileyebilir.

Kişilerin kumara yönelmesinde en önemli çevresel faktörlerden biri, kumar endüstrisi ve faaliyetleridir. Endüstri, kâr elde etme amacı ile daha hızlı ve daha yoğun şekilde oynanacak kumar türlerini geliştirmektedir. Birçok kumar ürünü

kullanıcıların tekrar tekrar oynamasını teşvik eden tasarım öğeleri yer almaktadır. "Tasarım yoluyla bağımlılık" olarak adlandırılan bu yaklaşım, özellikle süreklilik gösteren kumar türlerinde, örneğin elektronik oyun makineleri ve kumarhane tarzı oyunlarda belirgin biçimde karşımıza çıkmaktadır.¹⁷ Tasarımlar, kullanıcıların her ürün veya cihazla etkileşimde geçirdiği süreyi artırmayı hedeflemektedir. Elektronik oyun makineleri, oyuncuları ellerindeki tüm parayı tüketene kadar oynamaya teşvik edecek biçimde tasarlanmaktadır. Zamanla söz konusu özelliklerin eklenmesi, daha önce görece daha düşük riskli sayılan ürünleri de daha yoğun ve bağımlılık potansiyeli yüksek hâle getirmiştir. Örneğin, piyango çekilişlerinin sıklığı artırılmış, tombala çevrim içi platformlarda daha yoğun bir oyun yapısına dönüştürülmüş ve slingo gibi tombala ile slot oyunlarını birleştiren hibrit oyunlar ortaya çıkmıştır.¹⁸ Aynı şekilde, bahis şirketleri spor bahislerini kişiye özel hâle getirerek ve canlı bahis seçeneklerine ağırlık vererek ürünlerini giderek daha bağımlılık yapıcı bir formata dönüştürmüştür.¹⁹

Kumar, yalnızca bir eğlence ya da şans denemesi olarak değil, bireylerin yaşamındaki stres, belirsizlik ya da tatmin arayışlarıyla da yakından ilişkili bir davranış biçimidir. Dijitalleşmenin etkisiyle zamanla erişimi kolaylaşan bu alan, özellikle bazı bireyler için giderek daha fazla zaman ve kaynak ayırdıkları bir uğraşa dönüşebilmektedir. Tüm bu unsurlar, bazı bireyler için kumarın zamanla kontrol kaybına yol açan bir bağımlılık biçimine dönüşebileceğini göstermektedir.

2.2. Kumar Bağımlılığı

Kumar bağımlılığı, kişinin kumar davranışı üzerinde kontrolünü kaybetmesiyle ortaya çıkan ciddi bir halk sağlığı sorunudur. Bu nedenle, kumar bağımlılığına neden olabilecek biyolojik, psikolojik, sosyal ve çevresel risk faktörlerini anlamak önem taşımaktadır.

15 M. Fontaine, C. Lemerrier, C. Bonnaire, I. Giroux, J. Py, I. Varescon ve V. Le Floch, "Gambling and Aging: An Overview of a Risky Behavior," *Behavioral Sciences* 13, no. 6 (2023): 437, <https://doi.org/10.3390/bs13060437>

16 Gambling Commission, *Young People and Gambling 2023: Official Statistics*, 2023, <https://www.gamblingcommission.gov.uk/statistics-and-research/publication/young-people-and-gambling-2023>

17 N. D. Schüll, *Addiction by Design: Machine Gambling in Las Vegas* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2012).

18 D. Casey, "The DNA of Bingo: Charity and Online Bingo," içinde *Gambling Policies in European Welfare States: Current Challenges and Future Prospects*, der. M. Egerer, V. Marionneau ve J. Nikkenen (Londra: Palgrave MacMillan, 2018), 153-71.

19 P. W. S. Newall, L. Walasek, R. V. Kiesel, E. A. Ludvig ve C. Meyer, "Request-a-Bet Sports Betting Products Indicate Patterns of Bettor Preference and Bookmaker Profits," *Journal of Behavioral Addictions* 10 (2020): 381-87.

2.2.1. Kumar Bağımlılığının Tanımı ve Kriterleri

Dünyada kumar bağımlılığının tanımı ve özellikleri üzerine başvurulabilecek temel iki kaynak bulunmaktadır. Bunlar; Dünya Sağlık Örgütü tarafından yayımlanan ve insan hastalıkları, nedenleri ve sonuçları hakkında bilgiler içeren Uluslararası Hastalık Sınıflandırması (ICD-11) ile Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından yayımlanan Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı'dır (DSM-5). Kumar bağımlılığı her iki kaynakta da "kumar oynama bozukluğu" başlığı ile yer almaktadır.

ICD-11'de kumar oynama bozukluğu, davranışsal bağımlılıklar arasında yer almakta ve şu özelliklerle tanımlanmaktadır:

- ▶ Kumar oynama üzerinde kontrolün sağlanamaması (başlama, sıklık, yoğunluk, süre, sonlandırma ve bağlam açısından).
- ▶ Kumar oynamaya yaşamdaki diğer ilgi alanlarına ya da günlük faaliyetlere göre öncelik verme.
- ▶ Ortaya olumsuz sonuçlar çıkmasına rağmen kumar oynamaya devam etme ya da daha fazla oynama.²⁰

DSM-5'te ise, kumar oynama bozukluğu şu şekilde tanımlanmaktadır: On iki aylık bir süre içinde, aşağıdakilerden en az dördü (ya da daha çoğu) ile kendini gösteren, klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da işlevsellikte düşmeye yol açan, sürekli ve yineleyici, sorunlu bir kumar oynama davranışı:

- ▶ İsteddiği coşkuyu sağlayabilmek için giderek daha çok parayla kumar oynama gereksinimi duyar.
- ▶ Kumar oynamayı bırakma ya da durdurma girişimleri sırasında huzursuz ya da kolay kızan biri olur.
- ▶ Kumar oynamayı denetim altına almak, bırakmak ya da durdurmak için yineleyen, sonuç vermeyen çabaları olmuştur.
- ▶ Sık sık kumar oynama üzerine düşünür.
- ▶ Sıklıkla sıkıntı duyarken kumar oynar.
- ▶ Parayla kumar oynayıp kaybettikten sonra çoğu kez eşitlenmek için başka bir günde geri gelir ve yitirdiklerinin ardından koşar.
- ▶ Ne denli kumar oynadığını gizlemek için yalan söyler.
- ▶ Kumar yüzünden önemli bir ilişkisini, işini, eğitim ya da iş olanağını tehlikeye atmış veya yitirmişti.
- ▶ Kumar oynadığı için düştüğü umutsuz parasal durumdan kurtulmak için başkalarının kaynak sağlamasına bel bağlar.²¹

DSM-5 ve ICD-11, kumar oynama bozukluğunu davranışsal bir bağımlılık olarak tanımlamakta birleşmektedir. Her iki sınıflandırma sistemi de bireyin kumar davranışı üzerinde kontrol kaybı yaşamasını, bu davranışa öncelik vermesini ve olumsuz sonuçlara rağmen devam ettirmesini temel belirtiler arasında saymaktadır. Ancak aralarında bazı yapısal farklar bulunmaktadır. DSM-5, kumar oynama bozukluğunu madde kullanım bozukluklarıyla aynı başlık altında, belirtilerin sayısına dayalı bir ölçüt sistemiyle tanımlarken ICD-11 bu bozukluğu bağımlılık yapan davranışlar kategorisinde sınıflandırır ve klinik gözleme dayalı daha esnek bir tanı çerçevesi sunar. Ayrıca DSM-5 bozukluğu hafif, orta ve şiddetli olarak derecelendirirken, ICD-11 sürekli ya da aralıklı oluşuna ve zararlı sonuçların varlığına göre alt türler tanımlar. Bu yönleriyle iki sistem, kumar oynama bozukluğunu benzer bir temelde ele alsa da tanı koyma süreçleri ve sınıflandırma biçimleri açısından farklılaşmaktadır.

Kumar davranışının yol açtığı zararları tanımlamak üzere kullanılan bazı kavramlar da bulunmaktadır. Ancak bu kavramlar, kimi zaman bireyi etiketleyen ya da sorumluluğu yalnızca bireyin bilinçli tercihlerine indirgeyen bir

²⁰ World Health Organization, "Gambling," *WHO Fact Sheets*, erişim tarihi 21 Ağustos 2025, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/gambling>

²¹ American Psychiatric Association, *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5®)* (Arlington, VA: American Psychiatric Publishing, 2013).

bakış açısını yansıtmaması nedeniyle eleştirilmektedir. "Problemlili kumar oynama" ve "Sorumlu Kumar Oynama" bu bağlamda sıkça tartışılan kavramlardır.

"Problemlili Kumar Oynama" kavramı kişisel, ailevi, maddi ve iş yaşamını bozan çoklu sorunlara yol açan kumar davranışlarını tanımlamak için kullanılan bir terimdir. Bu terim bazen kumar oynama bozukluğu ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Ancak bu terimin kullanımının etiketleyici olduğuna dair görüşler bulunmaktadır. Bu kavramın yerine kumar oynayan kişi, kumar bağımlısı olan birey, kumar zararları yaşayan kişiler gibi kişi odaklı ifadelerin kullanılması önerilmektedir.²²

"Sorumlu Kumar Oynama" terimi ise, kumar oynama zararlarını azaltmayı amaçlayan politikalar ve uygulamalarla; bireysel özgürlük ve bilinçli tercih ilkeleri üzerine kurulmaktadır. Sorumlu kumar yaklaşımı, kumar zararlarını önleme sorumluluğunu bireylere yüklemektedir ve onların bilinçli tercihler yaptığı varsayımını esas almaktadır. Ancak bu uygulamaların etkililiğine dair güçlü bilimsel kanıtların eksik olduğu, kavramın net tanımlanmadığı ve kumar endüstrisinin çıkarları doğrultusunda geliştirildiği eleştirileri yapılmaktadır. Çünkü bu terim, kumar oyunlarının tasarımının veya kişileri oynamaya iten reklamların kişiler üzerindeki etkisini hesaba katmamaktadır. Bu nedenle, halk sağlığı odaklı, toplumsal ve çevresel etkenleri de dikkate alan daha eleştirel ve disiplinler arası yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır.²³

Bu rapor boyunca tanımı ve kriterleri uluslararası çalışmalarda belirlenmiş olan "Kumar Bağımlılığı" terimi kullanılacaktır.

2.2.2. Kumar Bağımlılığı Risk Faktörleri

Kumar bağımlılığının oluşmasında etkili olabilecek birçok risk faktörü bulunmaktadır. Bu risk faktörlerinin farkında olmak, bağımlılıkları önlemede de kritik rol oynamaktadır. Kumar bağımlılığındaki risk faktörlerine bakıldığında biyolojik, psikolojik, sosyal ve çevresel risk faktörleri olduğu görülmektedir.

Kumar bağımlılığının biyolojik nedenleri açısından beynin bazı bölgelerindeki aktivite değişiklikleri ve dopamin, serotonin, norepinefrin gibi nörotransmitter sistemlerindeki işlev bozuklukları üzerine odaklanılmaktadır. Dopamin sistemi, ödül ve haz duygusunun oluşmasında rol oynarken serotonin ve norepinefrin sistemleri dürtü kontrolü ve uyarılma süreçlerini düzenlemektedir. Kumar bağımlılarında bu sistemlerin işleyişinde bozulmalar oluşmaktadır.²⁴

Psikolojik faktörlere bakıldığında ise, kişinin depresyon yaşamasının, kumar bağımlılığı açısından bir risk faktörü olduğu görülmektedir. Kumar oynamaya başlamadan önce, kişilerde depresyon sıklığının daha yüksek oranda olabildiği görülmektedir. Kişi kumar sorunu ile ilgili tedavi olsa da kişide depresyon varsa ve tedavi görmüyorsa risk hâlâ devam etmektedir.²⁵ Diğer psikolojik faktörlere bakıldığında yalnızlık, mutsuzluk ve yaşam sorunlarıyla başa çıkmak için kumarın bir baş etme yöntemi olarak kullanıldığı görülmektedir. Bazı bireylerde kumar, duygudurum değişikliği sağlama, boşluk hissini giderme ve sorunlardan kaçma amacı taşımaktadır.²⁶

22 H. Wardle, L. Degenhardt, V. Marionneau, G. Reith, C. Livingstone, M. Sparrow, L. T. Tran, B. Biggar, C. Bunn, M. Farrell, V. Kesaite, V. Poznyak, J. Quan, J. Rehm, A. Rintoul, M. Sharma, J. Shiffman, K. Siste, D. Ukhova, R. Volberg vd., "The Lancet Public Health Commission on Gambling," *The Lancet Public Health*, S2468-2667(24)00167-1 (2024).

23 J. Reynolds, S. Kairouz, S. Ilacqua ve M. French, "Responsible Gambling: A Scoping Review," *Critical Gambling Studies* 1, no. 1 (2020): 23-39, <https://doi.org/10.29173/cgs42>; H. Wardle, E. Petrovskaya ve D. Zendle, "Defining the Esports Better: Evidence from an Online Panel Survey of Emerging Adults," *International Gambling Studies* 20 (2020): 487-99.

24 M. N. Potenza, M. A. Steinberg, P. Skudlarski, R. K. Fulbright, C. M. Lacadie, M. K. Wilber, B. J. Rounsaville, J. C. Gore ve B. E. Wexler, "Gambling Urges in Pathological Gambling: A Functional Magnetic Resonance Imaging Study," *Archives of General Psychiatry* 60, no. 8 (2003): 828-36, <https://doi.org/10.1001/archpsyc.60.8.828>

25 K. Sundqvist ve I. Rosendahl, "Problem Gambling and Psychiatric Comorbidity-Risk and Temporal Sequencing Among Women and Men: Results from the Swelogs Case-Control Study," *Journal of Gambling Studies* 35, no. 3 (2019): 757-71, <https://doi.org/10.1007/s10899-019-09851-2>

26 C. Ste-Marie, R. Gupta ve J. L. Derevensky, "Anxiety and Social Stress Related to Adolescent Gambling Behavior and Substance Use," *Journal of Child and Adolescent Substance Abuse* 15, no. 4 (2006): 55-74.

Diğer psikolojik risk faktörü, dürtüselliştir. Dürtüsellik, kumar bağımlılığında önemli risk faktörlerinden biri olarak görülmektedir. Dürtüsellik küçük ve anlık ödüllere uğruna daha büyük ve gecikmiş ödüllerden vazgeçme eğilimi olarak tanımlanmaktadır. Dikkatsizlik, sabırsızlık, risk alma ve öfke gibi davranışlar dürtüselliğin göstergeleri arasında yer almaktadır. Dürtüselliğin birçok bağımlılık türünde temel etken olduğunu ve kumar bağımlılığı olan bireylerin dürtüsellik düzeylerinin sağlıklı bireylere kıyasla daha yüksek olduğu belirtilmektedir.²⁷

Kumar bağımlılığında sosyal risk faktörlerine bakıldığında bireylerin aile ve sosyal ilişkilerinde sorun yaşamaları²⁸, ebeveyn bağımlılığı öyküsünün olması ve kumar oynamakla ilgili akran baskısı kumar bağımlılığı riskini artırmaktadır.²⁹

Kumar bağımlılığına neden olabilecek çevresel risk faktörleri arasında erişilebilirlik ön plana çıkmaktadır.³⁰ Erişilebilirlik kişinin sadece kumar oynanan mekânlara ulaşması ile sınırlı kalmamaktadır. Gelişen teknolojinin endüstri için bir fırsat alanı olarak görülmesi ve online kumarın yaygınlaşması, kumarı erişilebilir hâle getirmiştir. Gençlerde çevrim içi kumarın bağımlılık yapıcı niteliğini güçlendiren faktörler kolay erişim, mahremiyet, hızlı bahis imkânı ve anında yanıt alabilme kolaylığıdır. Dijital teknolojiler, oyunlara olduğu kadar kumara teşvik eden çevrim içi topluluklara erişimi de kolaylaştırmaktadır.³¹

2.3. Kumara Bağlı Zararlar

Kumar davranışı, bireylerin eğlence arayışı olarak başlamış olsa da zamanla yaşamın birçok alanına sirayet edebilen ve sadece bireyi değil toplumu da etkileyen bir sorun hâline gelmiştir. Bu nedenle kumarın bireysel ve toplumsal düzeyde neden olduğu zararları anlamak büyük önem taşımaktadır. Kumar oynama davranışının zararları literatürde sıklıkla ele alınan başlıklardan biridir. Bu zararlar psikolojik, finansal, ilişkiler, kültür, toplum, sağlık, suça bulaşma, iş ve eğitim yaşantısı yönünden incelenmektedir.³² Bu bölümde, özellikle ekonomik, toplumsal ve psikolojik alanlarda ortaya çıkan zararlar ele alınarak kumarın bireyler ve çevreleri üzerindeki yıkıcı etkilerine dair bir çerçeve sunulacaktır.

2.3.1. Finansal Zararlar

Kumar oyunları finansal kayıplara neden olmakta, davranışa devam ettikçe finansal zararlar derinleşerek hem bireyi hem de çevresini etkilemektedir. Finansal zararların sıklığı, bu zararların nelerden oluştuğu ve yakın çevrenin finansal kayıplardan nasıl etkilendiği zararın boyutunu belirlemektedir.

Bireyler, finansal zararları harcamalarını azaltma, birikim kaybı, borçlanma, iflas gibi çeşitli zorluk düzeylerinde deneyimlemektedirler. Kumar oynadıkça bu zararlar artmaktadır. Harcamalar azalmakta, faturalar ve vergiler ödenmemekte, sağlık ve bakım gibi önemli harcamalar ihmal edilmektedir.³³ Birikimlerini kaybeden kişiler, genel-

27 A. Yılmaz, *Erkek Alkol ve Eroin Bağımlılarında Dürtüsellik ve Agresyonun Depreşme Üzerine Etkisi* (Tıpta Uzmanlık Tezi, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, 2013).; J. D. Wardell ve L. C. Quilty, "Motivational Pathways From Reward Sensitivity and Punishment Sensitivity To Gambling Frequency and Gambling-Related Problems," *Psychology of Addictive Behaviors* 29, no. 4 (2015): 1022-30.

28 S. Cowlishaw, J. K. Hakes ve N. A. Dowling, "Gambling Problems in Treatment for Affective Disorders: Results from the National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions (NESARC)," *Journal of Affective Disorders* 202 (2016): 110-14; G. Landreat, I. Chereau Boudet, B. Perrot, L. Romo, I. Codina, D. Magalon, M. Fatseas, A. Luquiens, G. Brousse, G. Challet-Bouju ve M. Grall-Bronnec, "Problem and Non-Problem Gamblers: A Cross-Sectional Clustering Study by Gambling Characteristics," *British Medical Journal Open* 10, no. 2 (2020): e030424.

29 S. Buth, F. M. Wurst, N. Thon, H. Lahusen, J. Kalke, "Comparative Analysis of Potential Risk Factors for At-Risk Gambling, Problem Gambling and Gambling Disorder among Current Gamblers—Results of the Austrian Representative Survey 2015," *Frontiers in Psychology* (2017).; C. Cavalera, L. Bastiani, P. Gusmeroli, A. Fiocchi, F. Pagnini, E. Molinari, G. Castelnuovo ve S. Molinaro, "Italian Adult Gambling Behavior: At Risk and Problem Gambler Profiles," *Journal of Gambling Studies* 34, no. 3 (2017): 647-57.; N. Hing, A. M. Russell ve M. Browne, "Risk Factors for Gambling Problems on Online Electronic Gaming Machines, Race Betting and Sports Betting," *Frontiers in Psychology* (2017).

30 T. A. Abdi, R. A. Ruiter ve T. A. Adal, "Personal, Social and Environmental Risk Factors of Problematic Gambling Among High School Adolescents in Addis Ababa, Ethiopia," *Journal of Gambling Studies* 31 (2013): 59-72.

31 M. Chóliz, "The Challenge of Online Gambling: The Effect of Legalization on the Increase in Online Gambling Addiction," *Journal of Gambling Studies* 32 (2016): 749-56.

32 C. Wilson, N. Butler ve Z. Quigg, "Harms from Other People's Gambling: Associations with an Individual's Own Gambling Behaviours, Health Risk Behaviours, Financial Problems, General Health, and Mental Wellbeing," *Journal of Gambling Studies* 40 (2024): 1745-59.; E. Langham, H. Thorne, M. Browne, P. Donaldson, J. Rose ve M. Rockloff, "Understanding Gambling Related Harm: A Proposed Definition, Conceptual Framework, and Taxonomy of Harms," *BMC Public Health* 16, no. 1 (2015): 80.; A. Suomi, N. Lucas, N. Dowling ve P. Delfabbro, "Parental Problem Gambling and Child Wellbeing: Systematic Review and Synthesis of Evidence," *Addictive Behaviors* 126 (2022): 107205.; J. Orford, *The Gambling Establishment: Challenging the Power of the Modern Gambling Industry and Its Allies* (Routledge, 2019).

33 E. Langham, H. Thorne, M. Browne, P. Donaldson, J. Rose ve M. Rockloff, "Understanding Gambling Related Harm: A Proposed Definition, Conceptual Framework, and Taxonomy of Harms," *BMC Public Health* 16, no. 1 (2015): 80.

likle ailelerinden, arkadaşlarından borç almakta ya da kredi çekmektedir. Oyunların doğası gereği kaybeden kişi, kayıpları telafi etmeye çalıştıkça borçlanmakta ve bu döngü finansal zararı derinleştirmektedir.³⁴

Kumar oynayan bireyin finansal zararları, kendisiyle birlikte ailesini, yakın çevresini ve diğer ilişkilerini de etkilemektedir. Aileden veya arkadaşlardan borç alması, sorumluluğundaki kişilerin harcamalarını kısması bu etkileri daha da derinleştirmektedir. Çevrim içi ulusal kumar danışmanlığı hizmetine erişen kişiler üzerine yapılan bir araştırmada, danışmanlık hizmetine başvuranların %60'ından fazlasının kumar oynayan kişinin eşi veya partneri ve yaklaşık %20'sinin ise kumar oynayan kişinin çocukları olduğu tespit edilmiştir.³⁵ Aileler, finansal kayıpları günlük yaşamlarına doğrudan yansıyan ve yaşam kalitelerini olumsuz etkileyen zararlar olarak algılamaktadır. Aile birikimlerinin ve evin kaybından, tatil ve eğitim gibi harcamaların karşılanamamasına ve hatta temel gıdalar yerine ucuz besin kaynakları ile yetinmeye kadar uzanan bu tablo, finansal kayıpların günlük yaşam üzerindeki yıkıcı etkisini gözler önüne sermektedir.³⁶ Bu kayıplar derinleştikçe, psikolojik ve toplumsal zararlar da kaçınılmaz hâle gelmektedir.

2.3.2. Psikolojik Zararlar

Kumar, yol açtığı ekonomik zararlarla beraber bireysel düzeyde de ciddi psikolojik zararlara sebep olmaktadır. Kumar oynayan kişilerde görülen başlıca psikolojik sıkıntılara; kontrol kaybı, suçluluk, utanç, damgalanma korkusu, düşük benlik saygısı ve umutsuzluk gibi duygular eşlik edebilmektedir³⁷. Araştırmalar farklı kumar türlerinin (şans oyunları, spor bahisleri, kumarhane oyunları vb.) benzer psikolojik sorunlara yol açabildiğini göstermektedir. Kumar davranışını sürdürme ve kayıpları telafi edememe durumu, bireyde çaresizlik hissini pekiştirirken bu durum kişisel değerlerle yaşantı arasındaki uyumsuzluğu artırarak içsel çatışmalara, sosyal izolasyona, intihar düşüncelerine ve hatta intihara sebep olabilmektedir.

Kumarın psikolojik zararlarına ilişkin yürütülen çalışmalar, spor bahisleri, çevrim içi kumar, piyango biletleri ve oyun içi ganimet kutusu satın alımı gibi farklı kumar türlerinin; depresyon, anksiyete ve stres başta olmak üzere çeşitli psikolojik sorunlarla ilişkili olduğunu ve madde kullanım bozukluğu gibi diğer bağımlılıklarla beraber görülebildiğini ortaya koymaktadır. Örneğin Kanada'da yapılan geniş ölçekli bir araştırmada, spor bahisleri oynayan bireylerin, oynamayanlara kıyasla panik bozukluk, anksiyete, travma sonrası stres bozukluğu ve madde kullanım sorunlarına daha yatkın olduğu belirlenmiştir³⁸. Benzer şekilde, canlı bahis oynayan bireylerin, geleneksel bahis oynayan bireylere göre depresyon, anksiyete ve stres düzeylerinin anlamlı biçimde daha yüksek olduğu ve daha yüksek oranlarla alkol ve esrar kullandıkları bildirilmiştir³⁹. Yeni Zelanda, Avustralya ve ABD'de yürütülen bir başka çalışmada ise, oyun içi ganimet kutusu satın alan bireylerin hem bu harcamayı yapmayanlara hem de oyun içi başka tür satın alım yapanlara kıyasla daha fazla psikolojik sıkıntı yaşadığı görülmüştür.⁴⁰ Brezilya'da yürütülen bir araştırma ise, "jogo do bicho" adı verilen piyango benzeri oyunu oynayanların, oynamayanlara göre daha fazla duygusal zarar yaşadıklarını göstermiştir.⁴¹ Türkiye'de yapılan sınırlı sayıda çalışma da bu bulguları desteklemek-

34 A. Blaszczynski ve L. Nower, "A Pathways Model of Problem and Pathological Gambling," *Addiction* 97, no. 5 (2002): 487–99.; J. E. Grant, L. Schreiber, B. L. Oslaug ve S. W. Kim, "Pathologic Gambling and Bankruptcy," *Comprehensive Psychiatry* 51 (2010): 115–20.

35 N. A. Dowling, S. N. Rodda, D. I. Lubman ve A. C. Jackson, "The Impacts of Problem Gambling on Concerned Significant Others Accessing Web-Based Counselling," *Addictive Behaviors* 39, no. 8 (2014): 1253–57.

36 P. Darbyshire, C. Oster ve H. Carrig, "The Experience of Pervasive Loss: Children and Young People Living in a Family Where Parental Gambling Is a Problem," *Journal of Gambling Studies* 17, no. 1 (2001): 23–45.

37 Langham, Erika, Hannah Thorne, Matthew Browne, Phillip Donaldson, Judy Rose, ve Matthew Rockloff. "Understanding Gambling Related Harm: A Proposed Definition, Conceptual Framework, and Taxonomy of Harms". *BMC Public Health* 16, sy 1 (2015): 80.

38 L. A. Snaychuk, A. M. Ashley, D. S. McGrath, D. C. Hodgins, R. J. Williams ve H. S. Kim, "Demographic, Gambling, and Psychological Characteristics of Sports Bettors in a Stratified Sample of Adults Who Gamble Regularly," *Psychology of Addictive Behaviors* 37, no. 8 (2023): 1089–1100.

39 J. L. Vieira, S. G. Coelho, L. A. Snaychuk, P. K. Parmar, M. T. Keough ve H. S. Kim, "Who Makes In-Play Bets? Investigating the Demographics, Psychological Characteristics, and Gambling-Related Harms of In-Play Sports Bettors," *Journal of Behavioral Addictions* 12, no. 2 (2023): 547–56.

40 A. Drummond, L. C. Hall ve J. D. Sauer, "Surprisingly High Prevalence Rates of Severe Psychological Distress Among Consumers Who Purchase Loot Boxes in Video Games," *Scientific Reports* 12, no. 1 (2022): 16128.

41 H. S. Kim, M. Sanches, M. M. de C. Mariani, D. C. Hodgins ve H. Tavares, "Examining the Gambling-Related Harms, Gambling Disorder, and Player Characteristics of Jogo do Bicho (an Illegal National Lottery) in a Representative Sample of Brazilian Lottery Players," *International Journal of Mental Health and Addiction* 22, no. 1 (2024): 162–77.

tedir. Kumar bağımlısı olan bireylerde daha yüksek depresyon ve anksiyete düzeyleri⁴² ile daha yaygın sigara ve alkol kullanımı bildirilmektedir.⁴³ Bu veriler, kumarın ruh sağlığı üzerinde doğrudan bozulmalara yol açmasının yanı sıra, başka bağımlılık davranışlarına da yol açabilen çok yönlü bir psikolojik risk faktörü olduğunu ortaya koymaktadır.

Mevcut psikiyatrik hastalıkları olan kişilerde kumar oynama, duygusal ve psikolojik rahatsızlıkların şiddetini artırabilir veya yeni sorunların ortaya çıkmasına neden olabilir. Kumar oynama davranışı kendine zarar verme, intihar düşüncesi ve intihar girişimi gibi ciddi sonuçlarla ilişkilidir.⁴⁴ Örneğin, Japonya'da ayakta tedavi olan kumar bağımlılarının %78,3'ü intihar düşüncelerine sahip olduğunu, %11,7'si ise intihar teşebbüsünde bulunduğunu ifade etmiştir.⁴⁵ İsveç'te gerçekleştirilen bir çalışmaya göre, kumar bozukluğu olan bireylerin intihar sonucu yaşamlarını yitirme olasılıklarının genel popülasyona kıyasla 15 kat daha yüksek olduğu ortaya koyulmuştur.⁴⁶ Avustralya'nın Victoria eyaletinde yapılan başka bir çalışmada intiharların en az %4,2'sinin kumar ile ilişkili olduğu belirlenmiştir.⁴⁷ Bunlara ek olarak, problemlili kumar oynayan ebeveynlerin çocukları da diğer çocuklara kıyasla daha yüksek intihar riski taşımaktadır.⁴⁸ Bu çalışmalar, kumarın psikolojik etkilerinin yalnızca bireyle sınırlı kalmadığını, çevresel ve toplumsal düzeyde de ciddi sonuçlar doğurabildiğini göstermektedir. Öyle ki, İngiltere'de artan kumara bağlı intihar vakaları sebebiyle, 2023–2028 İntihar Önleme Stratejisi'ne kumar bağımlılığı, müdahale edilmesi gereken bir risk faktörü olarak dâhil edilmiştir.⁴⁹ Bu araştırmalar, psikolojik sıkıntıların kumarın önemli bir eşlikçisi olduğunu ve intihar gibi ciddi sonuçlara yol açtığını göstermektedir.

2.3.3. Toplumsal Zararlar

Kumara bağlı zararların diğer bir boyutu, ekonomik ve psikolojik zararların beraberinde getirdiği, aile içi şiddet ve boşanma gibi problemlerdir. Kumar oynamanın giderek artması, sorumlulukların yerine getirilmemesine, ilişkilerde çatışmaların görülmesine, ilişkilerin tahrip olmasına ve ailelerin dağılmasına sebep olmaktadır. The Lancet dergisi de kumarın, toplumsal ve bireysel düzeyde geniş kapsamlı etkileri nedeniyle bir halk sağlığı sorunu olarak ele alınması gerektiğini belirtmiştir.⁵⁰

Kumar bağımlılığı, yalnızca bireyin değil, aynı zamanda ailesi ve yakın çevresinin de fiziksel, duygusal ve ekonomik güvenliğini tehdit eden bir sorundur. Araştırmalar, kumarın ilişkiler üzerindeki olumsuz etkisinin aile içi şiddeti tetikleyebileceğini göstermektedir.⁵¹ Kumar oynama davranışındaki artış, aile içinde ciddi ve sürekli çatışmalara, aile bireylerinden gelen fiziksel/duygusal "cezalandırmalara", aile içi şiddetin ortaya çıkmasına yol açabilmektedir.⁵² İngiltere merkezli Vatandaş Danışma Bürosu'nun [The Citizens Advice Bureau] değerlendirmesine göre kumar zararlarından etkilenen her bir kişi için ek olarak altı ila on kişi daha (aile bireyleri, arkadaşlar ve toplum üyeleri dahi) dolaylı zararlar yaşamaktadır.⁵³ Yapılan bir nitel araştırmada ise, kumar bağımlılığı olan kişilerin %37'sinin

42 M. Altıntaş, "Kumar Oynama Bozukluğu Tanısı Olan Hastalarda Anksiyete, Depresyon, Ruminasyon ve Dürtüsellik," *Cukurova Medical Journal* 43, no. 3 (2018): Article 3.

43 M. A. Oruc, N. Aras ve D. Unsal Celebi, "Gambling Disorder: The Data from Samsun Province," *ADDICTA: The Turkish Journal on Addictions* 8, no. 3 (2022): 181–85.

44 H. Wardle, L. Degenhardt, V. Marianneau, G. Reith, C. Livingstone, M. Sparrow, L. T. Tran, B. Biggar, C. Bunn, M. Farrell, V. Kesaite, V. Poznyak, J. Quan, J. Rehm, A. Rintoul, M. Sharma, J. Shiffman, K. Siste, D. Ukhova, R. Volberg vd., "The Lancet Public Health Commission on Gambling," *The Lancet Public Health* 9, no. 11 (2024): e950–e994.

45 R. Yamada, A. Stickley, M. Shigeta ve H. Miyata, "Clinical Significance of Psychiatric Comorbidities Among Outpatients with Gambling Disorder in Japan: A 12-Month Follow-Up Study," *Neuropsychopharmacology Reports* 45, no. 2 (2025): e70016.

46 A. Karlsson ve A. Håkansson, "Gambling Disorder, Increased Mortality, Suicidality, and Associated Comorbidity: A Longitudinal Nationwide Register Study," *Journal of Behavioral Addictions* 7, no. 4 (2018): 1091–1099.

47 A. Rintoul, J. Dwyer, C. Millar, L. Bugeja ve H. Nguyen, "Gambling-Related Suicide in Victoria, Australia: A Population-Based Cross-Sectional Study," *The Lancet Regional Health – Western Pacific* 41 (2023): 100903.

48 A. Suomi, N. Lucas, N. Dowling ve P. Delfabbro, "Parental Problem Gambling and Child Wellbeing: Systematic Review and Synthesis of Evidence," *Addictive Behaviors* 126 (2022): 107205.

49 Department of Health & Social Care, *Suicide Prevention in England: 5-Year Cross-Sector Strategy*, 2023, <https://www.gov.uk/government/publications/suicide-prevention-strategy-for-england-2023-to-2028/suicide-prevention-in-england-5-year-cross-sector-strategy>

50 Wardle, Heather, Louisa Degenhardt, Virve Marianneau, vd. "The Lancet Public Health Commission on Gambling." *The Lancet Public Health* 9, sy 11 (2024): e950–94. [https://doi.org/10.1016/S2468-2667\(24\)00167-1](https://doi.org/10.1016/S2468-2667(24)00167-1).

51 E. Langham, H. Thorne, M. Browne, P. Donaldson, J. Rose ve M. Rockloff, "Understanding Gambling Related Harm: A Proposed Definition, Conceptual Framework, and Taxonomy of Harms," *BMC Public Health* 16, no. 1 (2015): 80.; C. Tulloch, M. Browne, N. Hing, M. Rockloff ve M. Hilbrecht, "How Gambling Harms the Wellbeing of Family and Others: A Review," *International Gambling Studies* 22 (2022): 522–40.

52 E. Langham vd., *Understanding Gambling Related Harm* (2015).

53 E. Nash, N. MacAndrews ve S. Edwards, *Out of Luck: An Exploration of the Causes and Impacts of Problem Gambling* (Citizens Advice Bureau, 2018).

partnerinin fiziksel şiddetine maruz kaldığı görülmüştür.⁵⁴ Özellikle kumar oynayan kadınların, aile içi şiddete maruz kalma riskinin daha yüksek olduğu belirtilmektedir.⁵⁵ Aile içi şiddetin görülme sıklığı kumarın erişilebilirliği bağlamında da değerlendirilmektedir. Avustralya'da 2005-2014 yılları arasında polis kayıtlarına yansıyan aile içi şiddet olayları incelenmiş ve elektronik kumar oyun makinesi bulunan semtlerde şiddet vakalarına daha fazla rastlandığı görülmüştür. Şiddet vakalarında failin hem kadın hem de erkek olduğu vakalar değerlendirilmiştir. Elektronik oyun makinesi bulunmayan bölgelerde, her 10.000 kişiye 75 oyun makinesi düşen bölgelere kıyasla aile içi olaylar %20 daha az görülmüştür. Kumarın zararları bireyle sınırlı kalmamakta aile ilişkilerini etkilemekte ve şiddete sebep olmaktadır.⁵⁶

Kumarın yol açtığı toplumsal zararların diğer bir boyutu aile ilişkilerini ve aile bütünlüğünü zedelemesidir. Kumar nedeniyle yaşanan mali kayıplar, gizlilik, yalan söyleme ve zaman paylaşımındaki azalma, çiftler arasında güven kaybına ve ciddi çatışmalara yol açmakta ve ilişkinin bozulmasına ya da sona ermesine neden olabilmektedir.⁵⁷ Kumar oynayan kişilerin eşleri, kumara bağlı olarak ilişkilerinde artan çatışmayı, daha fazla gerginliği ve ilişkinin fiili olarak sona ermesini beş ila altı kat daha fazla bildirmektedir⁵⁸. Norveç'te yürütülen geniş ölçekli bir çalışma, kumar bağımlılarının boşanma oranlarının, genel nüfusa göre %5 daha fazla olduğunu göstermiştir⁵⁹. Ülkemizde, boşanmaların en önemli sebeplerinden birini de kumar oluşturmaktadır. Boşanan kadınların %2'si boşanma sebebi olarak kumara dikkat çekmektedir⁶⁰. Nitekim, mahkeme nezdinde görülen boşanma davalarında kumar oynanması "haysiyetsiz hayat sürme" ve "evlilik birliğinin sarsılması" sebebi olarak değerlendirilerek tarafların boşanmasına karar verilebilmektedir.⁶¹ Ayrıca, kimi Yargıtay kararlarında kumar oynaması sebebiyle ailenin ekonomik durumunu bozan eş ağır veya tam kusurlu kabul edilmektedir.⁶² Bu bağlamda, kumar oynama, toplumsal düzeyde aile bütünlüğünü tehdit etmekte ve boşanma sürecinde hukuki olarak belirleyici olmaktadır.

Bu bölümde, kumar davranışının karmaşık doğası, farklı türleri ve bireylerin neden kumar oynamaya yöneldiği incelenmiştir. Kumarın, eğlence arayışı, stres, gibi psikolojik faktörlerle birlikte dijitalleşmenin etkisiyle erişiminin kolaylaşması-
nın, bu davranışın yaygınlaşmasında ve bağımlılığa dönüşme-
sinde önemli bir rol oynadığı belirtilmiştir. Kumar bağımlılığının oluşumunda rol oynayan biyolojik, psikolojik, sosyal ve çevresel risk faktörlerine dikkat çekilerek, kumarın bireylerin yanı sıra toplumu da etkileyen bir halk sağlığı sorunu olduğu ortaya koyulmuştur. Son olarak, kumarın bireyler ve toplum üzerindeki yıkıcı etkileri; ekonomik kayıplar, aile içi şiddet, boşanma gibi toplumsal sorunlar ve depresyon, anksiyete, intihar düşünceleri gibi ciddi psikolojik zararlar üzerinden kapsamlı bir şekilde açıklanmıştır.

54 N. Dowling, A. Suomi, A. Jackson vd., "Problem Gambling and Intimate Partner Violence: A Systematic Review and Meta-Analysis," *Trauma, Violence, & Abuse* 17 (2016): 43-61.

55 Public Health England, *Harms Associated with Gambling: An Abbreviated Systematic Review*, January 2023, https://assets.publishing.service.gov.uk/media/615189ef8fa8f5610d9a1810/Gambling-evidence-review_harms-report.pdf (Erişim tarihi: 22 Temmuz 2025).

56 F. Markham, B. Doran ve M. Young, "The Relationship Between Electronic Gaming Machine Accessibility and Police-Recorded Domestic Violence: A Spatio-Temporal Analysis of 654 Postcodes in Victoria, Australia, 2005-2014," *Social Science & Medicine* 162 (2016): 106-14, <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2016.06.008>

57 E. Langham, H. Thorne, M. Browne, P. Donaldson, J. Rose ve M. Rockloff, "Understanding Gambling Related Harm: A Proposed Definition, Conceptual Framework, and Taxonomy of Harms," *BMC Public Health* 16, no. 1 (2015): 80.

58 L. Jeffrey, M. Browne, V. Rawat, E. Langham, E. Li ve M. Rockloff, "Til Debt Do Us Part: Comparing Gambling Harms Between Gamblers and Their Spouses," *Journal of Gambling Studies* 35, no. 3 (2019): 1015-34.

59 A. Syvertsen, T. Leino, S. Pallesen, O. R. F. Smith, B. Sivertsen, M. D. Griffiths ve R. A. Mentzoni, "Marital Status and Gambling Disorder: A Longitudinal Study Based on National Registry Data," *BMC Psychiatry* 23, no. 1 (2023): 199.

60 Türkiye İstatistik Kurumu, *Türkiye Aile Yapısı Araştırması*, 2021, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Türkiye-Aile-Yapisi-Arastirmasi-2021-45813&dil=1> (Erişim tarihi: 11 Temmuz 2025).

61 D. Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, *Türk Medenî Hukuku, İkinci Cilt Aile Hukuku*, 25. bs., s. 255.

62 Bkz. 2. Hukuk Dairesi, E: 2023/2041, K: 2023/4832, K.T.: 18.10.2023; 2. Hukuk Dairesi, E: 2018/3192, K: 2019/7665, K.T.: 25.06.2019; 2. Hukuk Dairesi, E: 2023/54, K: 2023/1875, K.T.: 25.04.2023.

3. BÖLÜM:

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE KUMARIN MEVCUT DURUMU

Kumar, sürekli değişen ve çeşitlenen oynama biçimleriyle etki alanını genişletirken ekonomik, psikolojik ve toplumsal düzeyde ciddi zararlara yol açmaktadır. Günümüzde, teknolojik dönüşümle birlikte kumar faaliyetleri, artık geleneksel oyun salonlarıyla sınırlı kalmayıp çevrim içi platformlar, mobil uygulamalar ve oyun içi öğelerle daha geniş kitlelere ulaşmaktadır. Bu durum, dünyada ve Türkiye'de kumarın durumunu, yasal kumarın yaygınlaşmasını, dijitalleşmenin etkilerini ve medya ile reklamların rolünü değerlendirme ihtiyacını beraberinde getirmektedir.

3.1. Dünyada Kumarın Durumu

Dünya Sağlık Örgütü, yetişkin nüfusun yaklaşık %1,2'sinin kumar bağımlısı olduğunu tahmin etmektedir.⁶³ Ancak, kumarın dünya genelindeki yaygınlığına ilişkin yayımlanmış kapsamlı ve küresel düzeyde bir raporun bulunmadığı görülmektedir. Bu alandaki en kapsamlı çalışmalardan biri, tıp alanında saygın bir yayın kuruluşu olan The Lancet'in öncülüğünde kurulan The Lancet Kumar Konulu Halk Sağlığı Komisyonu⁶⁴ [The Lancet Public Health Commission on Gambling] tarafından yürütülmüştür. Komisyon bünyesindeki araştırmacılar tarafından gerçekleştirilen meta-analiz çalışması, dünya genelinde kumarın yaygınlığına ilişkin önemli bulgular sunmaktadır.⁶⁵ Bu çalışmaya göre, yaklaşık 2,3 milyar yetişkinin (%46,2) ve 160 milyon ergenin (%17,9) son 12 ay içinde herhangi bir biçimde kumar oynadığı belirlenmiştir. Kumar oynama erkekler arasında kadınlara kıyasla daha yüksektir. Yetişkinler arasında riskli kumar oynayanların oranı %8,7, problemli kumar oynayanların oranı ise %1,4 olarak saptanmıştır; bu oran, Dünya Sağlık Örgütü'nün %1,2'lik tahmini ile büyük ölçüde örtüşmektedir. Bölgesel farklılıklar dikkate alındığında, kumarın en yaygın olduğu bölgelerin Avustralya ve çevresi, Kuzey Amerika ve Avrupa olduğu görülmektedir. Örneğin, Büyük Britanya'da kumara yönelik lisanslama, denetim ve düzenleme faaliyetlerini yürüten Kumar Komisyonu'nun [Gambling Commission] 2023 yılında yayımladığı yaygınlık raporuna göre, son 12 ay içerisinde herhangi bir biçimde kumar oynayan yetişkinler (%61) ile problemli kumar oynayanların oranı (%4,2) dünya ortalamasının üzerinde seyretmektedir.⁶⁶

The Lancet Halk Sağlığı Kumar Komisyonu'nun raporuna göre⁶⁷, kumar oynama davranışı zaman içinde anlamlı bir şekilde artış göstermiştir. Özellikle 2000'li yıllardan itibaren kumarın yasallaşması, kumar endüstrisinin büyümesi ve çevrim içi kumar seçeneklerinin çoğalması kumara erişimi kolaylaştırmış ve katılım oranlarını artırmıştır. Büyük Britanya Kumar Komisyonu'nun yayımladığı başka bir rapora göre, çevrim içi kumar oynama oranları 2012 yılında %14 seviyesindeyken 2020 yılına gelindiğinde %24 seviyesine çıkmıştır.⁶⁸ Benzer bir artış, Avrupa genelindeki ergenler arasında da gözlemlenmektedir. Avrupa Birliği Uyuşturucu Madde Ajansı'nın [European Union Drugs Agency (EUDA)] her yıl 37 Avrupa ülkesinde yürüttüğü Avrupa Okul Anketi (ESPAD)⁶⁹ projesinin 2024 verilerine göre, lise öğrencileri arasında çevrim içi kumar oynama oranı 2019'da %7,9 iken 2024'te %14'e yükselmiştir. Ayrıca, potansiyel olarak riskli kumar profili sergileyen öğrencilerin oranı da bu süreçte neredeyse iki katına ulaşmıştır. Son yıllarda, bu genel artış eğilimi içinde bazı bölgelerde ve dönemlerde durağan bir seyir de görülmektedir. Büyük Britanya Kumar Komisyonu'nun 2023 ve 2024 yıllarında yayımladığı dört aylık veriler, yetişkinlerin son 4 ay içerisinde herhangi bir biçimde kumar oynama oranlarının %46 ile %49 arasında dalgalandığını ve bu aralık dışında anlamlı bir artış ya da azalış yaşanmadığını göstermektedir.⁷⁰ Dolayısıyla, kumar davranışının yaygınlığı zaman zaman durağanlık gösterse de uzun vadede gözlenen artış eğilimi; çevrim içi kumarın yaygınlaşması ve hangi tür kumarın tercih edildiği gibi etkenlere bağlı olarak değişmektedir.

63 World Health Organization, "Gambling," *WHO Fact Sheets*, Erişim tarihi: 25.07.2025 <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/gambling>

64 The Lancet, The Lancet Public Health Commission on Gambling, (24 Ekim 2024), Erişim tarihi: 25.07.2025, <https://www.thelancet.com/commissions-do/gambling>

65 Tran, Lucy T, Heather Wardle, Samantha Colledge-Frisby, vd. "The Prevalence of Gambling and Problematic Gambling: A Systematic Review and Meta-Analysis". *The Lancet Public Health* 9, sy 8 (2024): e594-613.

66 Gambling Commission, *Gambling Survey for Great Britain - Annual report (2023): Official statistics*, 2023, Erişim tarihi: 25.07.2025 <https://www.gamblingcommission.gov.uk/report/gambling-survey-for-great-britain-annual-report-2023-official-statistics>

67 Wardle, Heather, Louisa Degenhardt, Virve Marionneau, vd. "The Lancet Public Health Commission on Gambling". *The Lancet Public Health* 9, sy 11 (2024): e950-94.

68 Gambling Commission, *Annual Report & Accounts 2020-2021, 2021*, Erişim tarihi: 25.07.2025, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1012187/3115_GC_AR_2020-21_AccessTag_AW2_2020.pdf

69 European Union Drugs Agency (EUDA), *European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD)*, 2025, Erişim tarihi: 25.07.2025, https://www.euda.europa.eu/sites/default/files/pdf/32516_en.pdf?263683

70 Gambling Commission, *Gambling Survey for Great Britain, 2023-2024*, Erişim tarihi: 25.07.2025, <https://www.gamblingcommission.gov.uk/statistics-and-research/consumer-gambling-behaviour/series/gambling-survey-for-great-britain>

Yetişkinler arasında en sık oynanan kumar türleri arasında piyango veya çekiliş biletleri ile "hemen-kazan" tarzı hızlı sonuçlanan oyunlar bulunmaktadır.⁷¹ Amerika Birleşik Devletleri'nde ve Büyük Britanya'da yürütülen çalışmalar da benzer sonuçları ortaya koymakta ve piyango biletleri ile kazı-kazan kartlarının en çok tercih edilen kumar biçimleri olduğunu ortaya koymaktadır.⁷² Bununla birlikte, yaş gruplarına göre oynanan kumar türleri farklılık gösterebilmektedir. Ergenlerde son 12 ay içerisinde kumar oynayanlar arasında çevrim içi kumar ve lisansı olmayan bahis uygulamaları öne çıkmaktadır.⁷³ Kumar türlerindeki bu tercihler, problemli kumar oynama riskinin hangi gruplarda daha yüksek olduğuna dair ipuçları da sunmaktadır. Büyük Britanya Kumar Komisyonu verilerine göre, problemli kumar oynama davranışı en çok spor dışı bahis oynayanlar, slot ve kumarhane oyunları oynayanlar ile çevrim içi bahis oynayanlar arasında görülmektedir.⁷⁴ Benzer şekilde, ABD verileri de çevrim içi kumar oynayanların, spor bahsi yapanların, birden fazla kumar türünü oynayanların, haftada bir veya daha sık kumar oynayanların daha yüksek risk altında olduğunu göstermiştir.⁷⁵ Sonuç olarak, kumar türlerinin farklılaşması ve dijitalleşmesi, kumarın yaygınlaşmasına ve kumar bağımlılığı açısından farklı düzeylerde risk oluşturmaya yol açmaktadır.

3.2. Türkiye'de Kumarın Durumu

Türkiye'de kumar oynama davranışına yönelik en kapsamlı çalışmalar, Yeşilay tarafından yürütülen projeler kapsamında gerçekleştirilmiştir. Ülke genelinde, farklı bağımlılık türlerine ilişkin yaygınlık ve eğilimleri araştırmak amacıyla Yeşilay ve T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından 2020, 2022 ve 2025 yıllarında "15 Yaş ve Üzeri Nüfusta Sağlık Davranış Araştırması"⁷⁶ projesi yürütülmüştür. Kesitsel bir epidemiyolojik çalışma olan bu projede, hane ziyaretleri aracılığıyla yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. En güncel çalışma olan 2025 yılındaki uygulamaya, Türkiye'nin 26 ilinden 36.334 kişi katılmıştır. Bu çalışmadan elde edilen verilere göre, 2025 yılında Türkiye'de 15 yaş ve üzerindeki bireylerin %10,1'i hayatlarında en az bir kez kumar oynamıştır. Bu oran dünya genelinde tahmin edilen yaygınlıktan düşük olmakla birlikte Türkiye nüfusu dikkate alındığında yaklaşık 6,8 milyon kişinin hayatında en az bir kez kumar oynadığına işaret etmektedir. Türkiye'de en çok tercih edilen kumar oyunları piyango biletleri, spor bahsi ve loto oyunları olmuştur. Son 30 gün içinde kumar oynadığını ifade eden %6,6'lık kesim internet üzerinden yasa dışı bahis oynadıklarını ve yasa dışı bahsi çoğunlukla akıllı telefonları üzerinden oynadıklarını belirtmişlerdir. Yasa dışı bahis oynama 15-24 yaş aralığındaki gençlerde diğer yaş gruplarına göre daha yaygındır.

Araştırmanın demografik verileri incelendiğinde, dünya genelindeki eğilime benzer şekilde Türkiye'de de erkeklerde kumar oynama oranı kadınlara kıyasla belirgin biçimde daha yüksektir. Hayatlarında en az bir kez kumar oynamış erkeklerin oranı (%13,4), kadınların oranının (%6,8) yaklaşık iki katına karşılık gelmektedir. Buna karşın yaş grupları arasında kumar oynama sıklığında kayda değer bir farklılık gözlenmemiştir (Şekil 1). Benzer şekilde, eğitim düzeyine göre yapılan değerlendirmelerde de anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamış, tüm eğitim gruplarında kumar oynama oranlarının birbirine yakın olduğu görülmüştür (Şekil 2). Bu bulgular, kumarın farklı yaş gruplarında ve eğitim düzeyindeki kişilerde benzer oranlarda görüldüğünü ve toplumun geniş kesimlerini etkilediğini göstermektedir. Bununla birlikte, kumara başlama yaşı incelendiğinde en riskli grubun gençler olduğu dikkat çekmektedir. Nitekim, hayatlarında en az bir kez kumar oynamış bireylerin kişilerin %71'i 15-24 yaş arasında, %19'u ise 25-34 yaş arasında ilk defa kumar oynadığını ifade etmiştir (Şekil 3).

71 Tran, Lucy T, Heather Wardle, Samantha Colledge-Frisby, vd. "The Prevalence of Gambling and Problematic Gambling: A Systematic Review and Meta-Analysis". *The Lancet Public Health* 9, sy 8 (2024): e594-613.

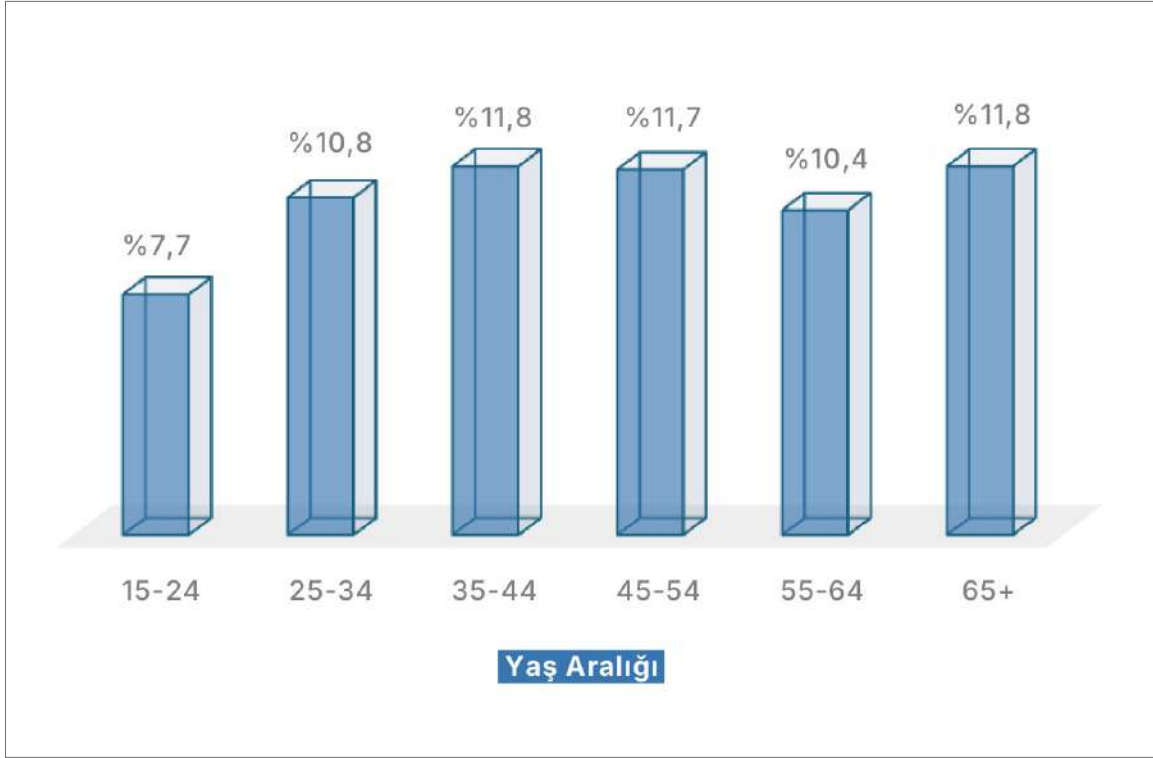
72 National Council on Problem Gambling, *National Survey on Gambling Attitudes and Gambling Experiences 3.0, 2024*, Erişim tarihi: 25.07.2025, <https://www.ncpgambling.org/training/ngage-survey/ngage-3/>; Gambling Commission, *Gambling Survey for Great Britain - Annual report (2023): Official statistics*, 2023, Erişim tarihi: 25.07.2025, <https://www.gamblingcommission.gov.uk/report/gambling-survey-for-great-britain-annual-report-2023-official-statistics>

73 Tran, Lucy T, Heather Wardle, Samantha Colledge-Frisby, vd. "The Prevalence of Gambling and Problematic Gambling: A Systematic Review and Meta-Analysis". *The Lancet Public Health* 9, sy 8 (2024): e594-613.; European Union Drugs Agency (EUDA), European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD), 2025, Erişim tarihi: 25.07.2025, https://www.euda.europa.eu/sites/default/files/pdf/32516_en.pdf?263683

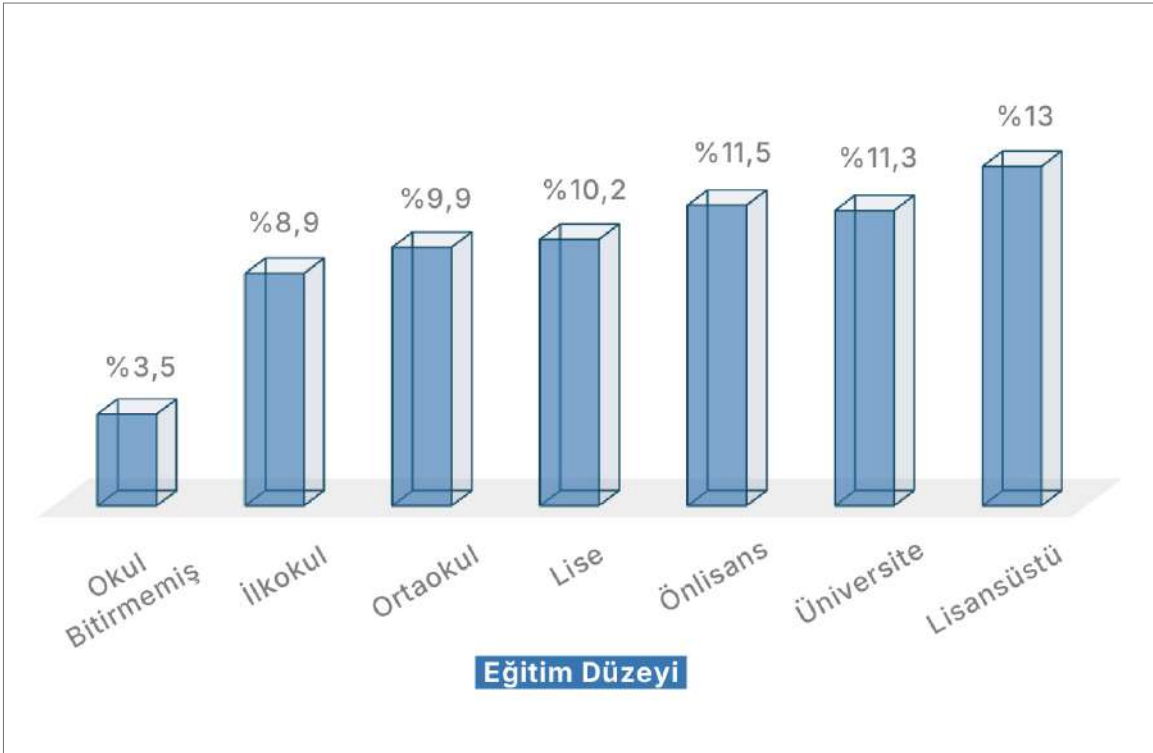
74 Gambling Commission, *Gambling Survey for Great Britain - Annual report (2023): Official statistics*, 2023, Erişim tarihi: 25.07.2025, <https://www.gamblingcommission.gov.uk/report/gambling-survey-for-great-britain-annual-report-2023-official-statistics>

75 National Council on Problem Gambling, *National Survey on Gambling Attitudes and Gambling Experiences 3.0, 2024*, Erişim tarihi: 25.07.2025, <https://www.ncpgambling.org/training/ngage-survey/ngage-3/>

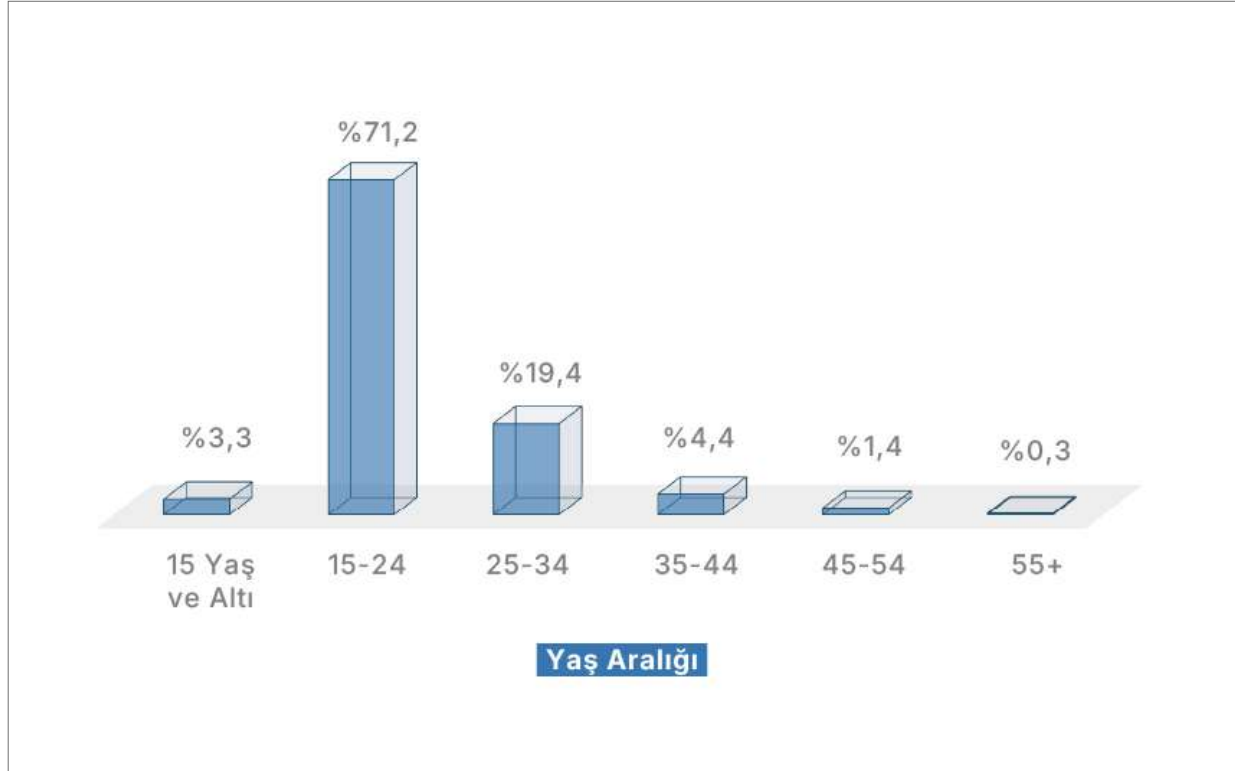
76 Yeşilay, *15 Yaş ve Üzeri Nüfusta Sağlık Davranış Araştırma Projesi* (İstanbul: Yeşilay, 2020); Yeşilay, *15 Yaş ve Üzeri Nüfusta Sağlık Davranış Araştırma Projesi* (İstanbul: Yeşilay, 2022); Yeşilay, *15 Yaş ve Üzeri Nüfusta Sağlık Davranış Araştırma Projesi* (İstanbul: Yeşilay, 2025)

Şekil 1. Hayatında En Az Bir Kez Kumar Oynamış Bireylerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Şekil 2. Hayatında En Az Bir Kez Kumar Oynamış Bireylerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Şekil 3. Kumara Başlama Yaş Aralığı

Türkiye’de kumar oynamanın durumuna ilişkin Yeşilay’ın desteği ile yürütülen diğer araştırmalar da yetişkinlerde ve ergenlerdeki kumar eğilimlerini ortaya koymaktadır. 2021-2022 yıllarında 12 farklı şehirde 15 yaş ve üzeri 5.008 kişinin katılımıyla gerçekleştirilen kapsamlı bir çalışmada, hayatında en az bir kez kumar oynamış bireylerin oranı %6,81 olarak belirlenmiştir⁷⁷. Bu çalışmada, erkeklerin kadınlara kıyasla anlamlı derecede daha fazla kumar oynadığı; en yaygın kumar türlerinin bayi oyunları, çevrim içi sayısal loto ve sanal spor bahisleri olduğu saptanmıştır. Çalışmada ayrıca kumara başlama yaşının yaklaşık 22 olduğu rapor edilmiştir. Öte yandan, 2017’de İstanbul’da 12-18 yaş arası 6.116 ergen üzerinde yapılan bir araştırmada⁷⁸, katılımcıların %12,4’ü çevrim içi bahis oynadığını bildirmiş, bunların %2,9’u ise problemli internet kullanıcısı olarak tanımlanmıştır. Çalışma, problemli internet kullanıcılarının bahis oynadıkları için daha yüksek internet bağımlılığı puanlarına sahip olduğunu ve bahis oynamak için internette daha fazla zaman harcadıklarını göstermiştir. Ayrıca, bahis oyunlarına erken yaşta başlanması, erkeklerin daha erken başlaması, futbol ile basketbolun en çok bahis yapılan sporlar olması ve sosyal çevrenin (özellikle arkadaşların) çevrim içi bahse başlamada etkili olması da dikkat çekici bulgular arasında yer almaktadır.

Türkiye’de kumar oynama yaygınlığının yıllara göre değişimi, “15 Yaş ve Üzeri Sağlık Davranış Araştırmasında” ortaya koyulmaktadır.⁷⁹ Hayatları boyunca herhangi bir şekilde kumar oynayanların oranı 2020 yılında %14,8, 2022 yılında %10,3 ve 2025 yılında ise %10,1 olmuştur (Şekil 4). Yıllar içerisinde kadınlarda hafif bir azalma eğilimi görülürken, erkeklerde daha dalgalı bir seyir gözlenmiştir. İnternet üzerinden yasa dışı bahis oynayanların oranı 2022 yılından 2025 yılına gelindiğinde artış göstermiştir.

⁷⁷ Altıntaş, Merih, Şaziye Senem Başgöl, Akif Avcu, vd. “A Study on Gambling Behavior in Türkiye: Perceptions, Attitudes, Thoughts, and Behaviors Toward Gambling”. *Psychiatry and Clinical Psychopharmacology* 34, sy 4 (2024): 311-19.

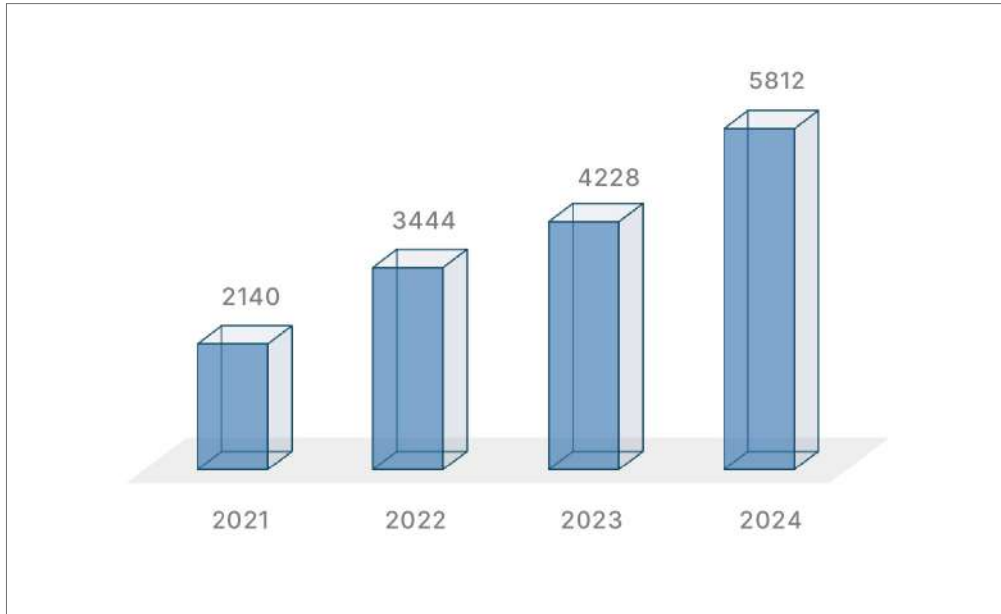
⁷⁸ Arıca, Osman Tolga. “Problematic Online Betting Among Turkish Adolescents”. *Journal of Gambling Studies* 35, sy 1 (2019): 31-45.

⁷⁹ Yeşilay, *15 Yaş ve Üzeri Nüfusta Sağlık Davranış Araştırma Projesi* (İstanbul: Yeşilay, 2020); Yeşilay, *15 Yaş ve Üzeri Nüfusta Sağlık Davranış Araştırma Projesi* (İstanbul: Yeşilay, 2022); Yeşilay, *15 Yaş ve Üzeri Nüfusta Sağlık Davranış Araştırma Projesi* (İstanbul: Yeşilay, 2025).

Şekil 4. Bugüne Kadar Herhangi Bir Şekilde Kumar Oynayanların Yıllara Göre Değişimi

Kumar oynama yaygınlığı verileri son yıllarda dünyada olduğu gibi Türkiye’de de durağan bir seyir gösterse de kumar bağımlılığı tedavisi için başvuranların sayısında bariz bir artış gözlenmektedir. Yeşilay Danışmanlık Merkezlerine (YEDAM) kumar bağımlılığı tedavisi için başvuran danışanların sayısı 2021 yılından beri düzenli olarak artmaktadır (Şekil 5). Bu durum, gün geçtikçe kumarın daha büyük zararlara yol açtığını ve bireyleri yardım aramaya zorladığını göstermektedir. YEDAM başvuruları cinsiyet temelinde incelendiğinde kumar bağımlılığı tedavisi için başvuranların %97,4’ünün erkek, yalnızca %2,6’sının kadın olduğu görülmektedir. Ülke genelindeki kumar oynama oranı erkeklerin yarısı kadar olan kadınların, tedavi başvurularında böylesi düşük oranlarda kalması dikkat çekicidir. Bu bağlamda, kadınların kumar bağımlılığına yönelik tedavi görmemesi önemli bir sorun alanı olarak öne çıkmaktadır.

Şekil 5. Yıllara Göre YEDAM’a Yapılan Kumar Başvuru Sayısı

3.2.1. Yasal Kumarın Yaygınlaşması

Türkiye’de kumarın durumu, bahis endüstrisinin yasal çerçevede düzenlenmesi ve kamu ile özel şirketler aracılığıyla oynatılmasıyla şekillenmektedir. Bu bölümde ilgili kurumlar, yasal kumar sitelerinin artışı, pazarlama stratejileriyle güvenli kumar algısı pekiştirilerek hedef kitlenin genişletilmesi ve bu sürecin lisanslı kurumların kumar gelirlerine etkisi ele alınacaktır. Böylece kumarın yaygınlaşması hem oyun çeşitliliği hem de artan gelirler üzerinden tartışılacaktır.

Yasal kumar oyunları Cumhuriyet’in ilk yıllarından beri oynatılmaktadır. 1939’da Milli Piyango İdaresi’nin kurulması, spor toto faaliyetlerinin 1949’da Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü tarafından başlatılması, 1953’te yürürlüğe giren 6132 sayılı At Yarışları Kanunu’nda at yarışlarında müşterek bahis oynatmanın Tarım ve Orman Bakanlığı’nın iznine bağlanması öne çıkan düzenlemelerden bazılarıdır. Günümüzde ise, kumar oyunlarının lisansları Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü (MPİ), Türkiye Varlık Fonu (TVF) ve Spor Toto Teşkilat Başkanlığı nezdinde bulunmakta ve yetkiler çerçevesinde anlaşmalı özel şirketler tarafından oynatılmaktadır.⁸⁰ Bu düzenlemeler sonucunda, karşılığı nakit olan ve olmayan çeşitli kumar oyunları çok sayıda özel şirket aracılığıyla oynatılmaktadır.

Özel şirketlere yetki verilmesi, sanal platformlar aracılığıyla kumar oyunlarının artmasına ve çeşitlenmesine yol açmıştır; bu durum yaygınlaşma açısından dikkat çekicidir. Temmuz 2025 itibarıyla MPİ’nin yetki verdiği 21 platformda karşılığı nakit olmayan dijital şans oyunları oynatılmaktadır. Bayilik verilen firmalardan 9 tanesi e-ticaret platformudur.⁸¹ Kişiler bu siteler üzerinden sanal kumar oyunları oynayarak eşya piyangosu, şanslı 6, plinko, süper penaltı gibi 28 farklı sanal kumar oyununa erişebilmektedir.⁸² Söz konusu bayilerin hepsine son 5 yıl içinde yetki verilmesi ve 21 farklı internet adresi üzerinden erişim sağlaması sanal kumar oyunlarının yaygınlaşması açısından endişe vericidir.

MPİ’nin yetkilendirdiği ve sayısı giderek artan sanal kumar oyunu sitelerinin çeşitli pazarlama yöntemleriyle müşteri sayısını artırmaya çalıştıkları, erişimi kolaylaştırdıkları ve kumar oyunlarının güvenli olduğu algısını pekiştirdikleri görülmektedir. Örneğin aralarında Türkiye’de yüksek kullanıcı trafiğine sahip pazaryeri modeli uygulayan e-ticaret platformlarının bulunması dikkat çekicidir.⁸³ Milyonlarca müşterisi bulunan

platformların uygulamalarında kullanıcılara “şans oyunu” oynama imkânının sunulması kişilerin kumar davranışı göstermelerinin önünü açmaktadır. Lisanslı uygulamalar, mobil platformlarında görülmekte ve müşterilere sanal kumar imkânını sunmaktadır.⁸⁴ Diğer oyunlarla birlikte sunulduğundan bu oyunların kumar olduğu gözden kaçmaktadır. Bir başka yasal kumar sitesi ise *Milli Piyango* markasını pazarlama stratejisinde kullanarak güvenilirliğini artırmayı hedeflemektedir. Sitenin ana sayfasında “85 yıllık Milli Piyango güvencesiyle...” sloganı bulunmakta, kamu kurumu markası kullanarak tanıtım yapmaktadırlar. Sundukları oyunların müşteri açısından güvenli olduğu izlenimini yarat-salar da kumar bağımlılığı riski gözden kaçırılmaktadır. Araştırmalar kumar endüstrisinin pazarlama faaliyetlerinin kumar oynama davranışını artırdığını ve kumarı normalleştirdiği-

80 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi m. 285; 6 Ocak 2017 tarihli 680 sayılı Kanun Hükmünde Kararname; 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi m. 450.

81 <https://www.mpi.gov.tr/bayilerimiz> Erişim Tarihi: 07.07.2025 ve MPİ 2024 Faaliyet Raporu. Tablo 26.

82 MPİ 2024 Faaliyet Raporu. (s.62) Tablo 29.

83 Deloitte Türkiye, & TÜSİAD. (2019). E-ticaretin gelişimi, sınırların aşılması ve yeni normlar: Yönetici özeti. <https://www.eticaretraporu.org/wp-content/uploads/2019/05/DD-TUSIAD-ETicaret-Raporu-2019-Yonetici-Ozeti.pdf> Erişim tarihi: 07.07.2025

84 Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu. (2024). Türkiye elektronik haberleşme sektörü: Üç aylık pazar verileri raporu (4. çeyrek). <https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/pazar-verileri/2024-4-kurumdisi.pdf> (Erişim tarihi: 07 Temmuz 2025)

ni göstermektedir.⁸⁵ Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) tarafından sunulan Güvenli İnternet Hizmeti (GİH) aracılığıyla lisanslı olarak bahis oynatılan internet sitelerine ve bunların reklamlarına GİH aile profili üzerinden de erişilebilmektedir.⁸⁶ Güvenli olduğu gerekçesiyle 44 milyondan fazla kullanıcının olduğu bu hizmet kişiler nezdinde kumar oyunlarının güvenli olduğu algısını yaratmaktadır.⁸⁷ Türkiye'de yasal kumar oyunlarına erişimin sanal kumar oyunları ile kolaylaştırılması, farklı sektörlerde hizmet sunan firmaların müşterilerine kumar oynama imkânı tanınması, pazarlama yöntemleriyle kumar oyunlarının güvenli olduğu izlenimi verilmesi kumar bağımlılığının yaygınlaşması açısından dikkat çekici durumlardır.

3.3. Dijitalleşme ve Yeni Kumar Biçimleri: Kumar-Oyun Yakınsaması

Video oyunları; teknolojiadaki hızlı değişimler, maliyetleri sebebiyle erişilebilir oluşu ve bilgisayarların hayatın her alanına girmiş olması gibi çeşitli sebeplerle oldukça popüler hâle gelmiştir.⁸⁸ Video oyun sektörü, 2024 itibarıyla 2,6 milyar oyuncu ve 200 milyar doları aşan yıllık gelirle dev bir sektör niteliğindedir.⁸⁹ 2024'te Türkiye'de çoğu çocuk ve genç olmak üzere 48 milyondan fazla oyuncu olduğu, bu sayının geçen yıla göre 1 milyon arttığı tahmin edilmektedir.⁹⁰ Video oyunları, özellikle genç nesillere doğrudan ve kolayca erişebilmekte, onların geliştirdikleri alışkanlıklar üzerinde etkili olabilmektedir.

Kumar ve video oyunlarında ortak veya benzer özellik/unsurlar kullanılmakta, bu durum kumarın yaygınlaşması anlamına gelmektedir. Özellikle bazı kumar aletlerinde video oyunlardaki mekanikler taklit edilip gelişmiş grafiklere, seslere, temalara ve oyuncu etkileşimli animasyon karakterlerine verilen yer artmaktadır.⁹¹ Bazı kumar oyunlarında oyuncu etkileşimi kazanma şansını sınırlı şekilde etkilemekte, video oyunlarındaki gibi becerinin belirleyici olduğu izlenimi yaratılsa da bu etki genellikle düşük olmaktadır. Bu durum, "kontrol yanılması"⁹² ile kumara devam edilmesine yol açmaktadır.⁹³

Video oyunlarında kumara benzer yöntemlerle oyuncular, maddi kazanç yerine oyun içi başarımlara yönlendirilmekte; bu da hem oyun süresini uzatmakta hem de harcamaları teşvik etmektedir. Bazı oyunlarda ilerlemek için gereken puan veya can, yalnızca şans, beceri ya da para ile elde edilebilmektedir. Video oyunlarındaki ödül dinamikleri de kumara benzerlik gösterebilmektedir; bu dinamikler sayesinde oyuncuların ihtiyaçları karşılanarak pekiştirme sağlanmakta ve oyunun sürdürülmesi kolaylaştırılmaktadır.⁹⁴

85 García-Pérez, Á., Krotter, A., & Aonso-Diego, G. (2024). The impact of gambling advertising and marketing on online gambling behavior: an analysis based on Spanish data. *Public Health*, 234, 170-177. <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2024.06.025>

McGrane, E., Wardle, H., Clowes, M., Blank, L., Pryce, R., Field, M., ... & Goyder, E. (2023). What is the evidence that advertising policies could have an impact on gambling-related harms? A systematic umbrella review of the literature. *Public Health*, 215, 124-130. <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2022.11.019>

86 <https://www.guvenlinet.org.tr/sorgula> Erişim Tarihi: 22.07.2025.

87 Nisan 2024 itibarıyla kullanıcı sayısı 44 milyon 287 bin kişidir. <https://www.uab.gov.tr/haberler/guvenli-internet-abone-sayisi-44-milyonu-asti> Erişim Tarihi: 22.07.2025

88 Bkz: <https://www.weforum.org/stories/2020/11/gaming-games-consels-xbox-play-station-fun/>

89 2024 Newzoo Global Games Market Report; <https://www.statista.com/markets/417/topic/478/video-gaming-esports/#overview>; <https://www.statista.com/topics/1680/gaming/>

90 2024 Türkiye Oyun Sektörü Raporu, s. 156, 158

91 Daniel Sahl, "The Convergence of Structure and Design Between Video Games and Video Gambling." (PhD dissertation, University of Nevada, 2015) iii.

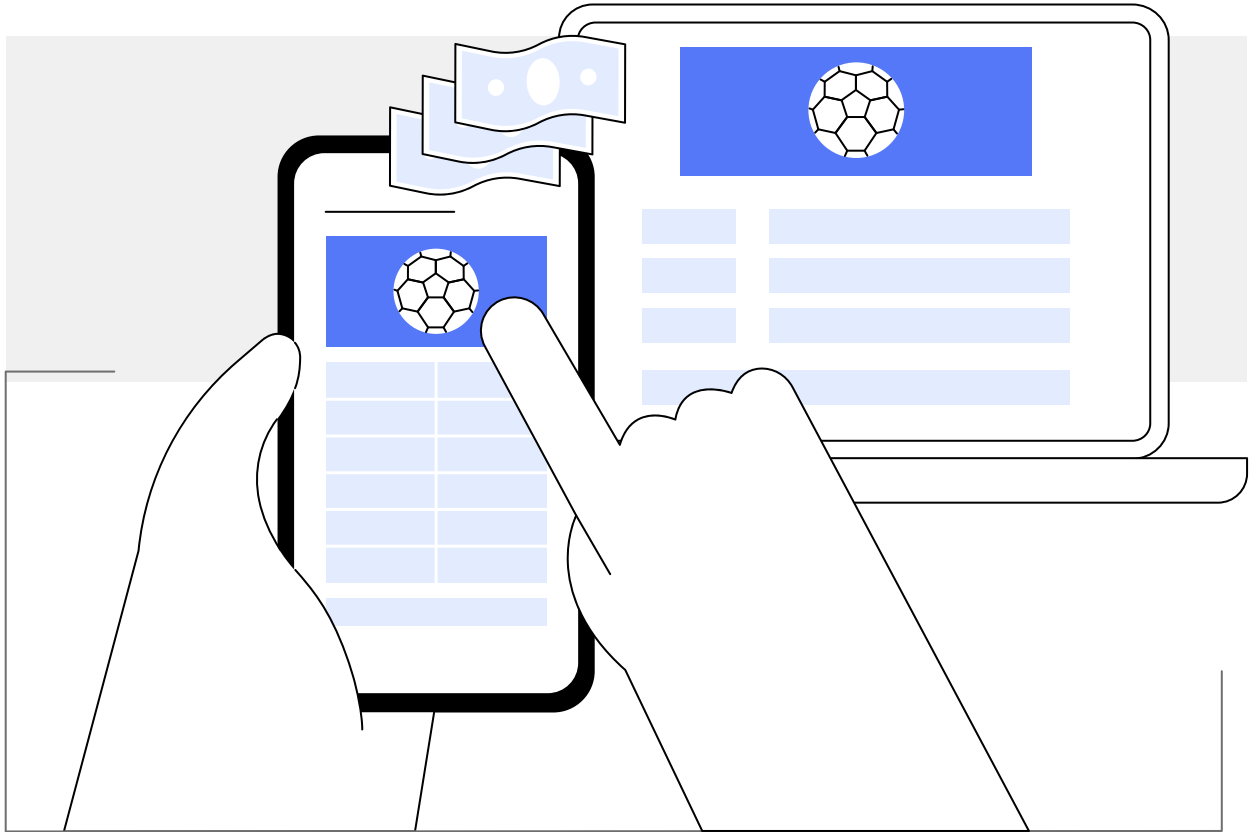
92 Kişilerin şansa bağlı olan durumlarda kendi beceri veya seçimleriyle sonucu etkileyebileceklerine inanmasıdır.

93 Paul Delfabbro, Daniel King, Sally M. Gainsbury, "Understanding Gambling and Gaming Skill and Its Implications for the Convergence of Gaming With Electronic Gaming Machines," *International Gambling Studies* 20, 1 (2019): 9-10

94 Mark D. Griffiths, Daniel L. King, Paul H. Delfabbro, "The Technological Convergence of Gambling and Gaming Practices," *The Wiley-Blackwell Handbook of Disordered Gambling* (ed. Richard, A. Blaszczynski, L. Nower (John Wiley & Sons, 2013), 328.

Bunun yanında kumarla olan davranışsal benzerlikler arasında tam konsantrasyon ve el-göz koordinasyonu gerekliliği, hızlı oynanış, beceri unsuru, galibiyet sonrası verilen uyarılar, artan ödüller ve kazanç çarpanları gibi motive edici unsurlar yer almaktadır.⁹⁵

Video oyunlarında kumarla bağlantılı içerikler üç temel şekilde karşımıza çıkmaktadır. İlk türde gerçek dünyadaki kumar oyunlarını bire bir taklit eden, doğrudan kumar dinamiklerine dayanan ve etkileşimli olarak tasarlanmış video oyunları bulunmaktadır.⁹⁶ Buna örnek olarak "Sosyal Casino Oyunları" verilebilir. Bu oyunlar, masa oyunları, slot oyunları ve tombala gibi çeşitler de olabilmektedir. Bu oyunlar genellikle ücretsizdir; ancak bazı durumlarda oyun parası gerçek para ile satın alınabilir. Bu oyunları sunan mecralar temel olarak "eğlence" ve "oyunda geçirilen süre"yi göz önünde bulundurarak oyuncuları teşvik etmektedir.⁹⁷ Yapılan çalışmalar, bu oyunları oynayan kişilerin ilerleyen aşamalarda gerçek kumara geçiş yapma veya kumar davranışında artış gösterme ihtimalini ortaya koymaktadır.⁹⁸

95 Mark Griffiths, Richard T. A. Wood, "Risk Factors in Adolescence: The Case of Gambling, Videogame Playing, and the Internet," *Journal of Gambling Studies* 16, 2-3 (2000): 210.

96 Daniel L. King et al., "A Review of Australian Classification Practices for Commercial Video Games Featuring Simulated Gambling," *International Gambling Studies* 12, 2 (2012): 235 vd.

97 Jeffrey L. Derevensky and Sally M. Gainsbury, "Social Casino Gaming and Adolescents: Should We Be Concerned and Is Regulation in Sight?," *International Journal of Law and Psychiatry* 44 (2015): 2

98 Hyoun S. Kim, "Social Casino Games: Current Evidence and Future Directions," *Gambling Research Exchange Ontario*, 1 vd.

İkinci türde ise, doğrudan bir kumar mekanizması olmasa da oyun hikâyesi, karakterler ya da görsel unsurlar aracılığıyla kumara atıfta bulunan öğeler kullanılmaktadır. Bu öğeler, kumar oynamada kullanılan malzemeler olabileceği gibi hikâye akışında gösterilen kumar içeren videolar da olabilmektedir.

Üçüncü türde ise kumar unsurları standart dışı biçimde uyarlanmış, şansa dayalı sonuçlara ve belirsizliğe dayanan oyun içi kredi veya öğelerin kullanıldığı video oyunları yer alır. Bunlarda yer alan bir unsur "loot box" olarak adlandırılan ganimet kutularıdır. Çoğunlukla gerçek para ile satın alınan bu kutuların içeriğinin satın alma anında bilinmesi mümkün olmamakta, bu sebeple değeri öngörülememektedir.⁹⁹ Ganimet kutuları, rastgele ödüller, ödül değeri değişkenliği ve görsel-işitsel geri bildirimlerle "slot makineleri"ne benzer özellikler taşır. Oyuncular, değerli bir ödül kazanma amacıyla yatırdıkları parayı kaybetmeyi göze almaktadır.¹⁰⁰ Ödül için gereken kutu sayısının belirsiz olması, oyuncuları daha fazla kutu almaya yönlendirerek kumarda yaygın olan "değişken oranlı pekiştirici"¹⁰¹ modelini kullanmaktadır.¹⁰² Ganimet kutularından çıkan ödüller gerçek paraya çevrilemese dahi bunlar ile kumar davranışı arasında güçlü bir ilişki bulunmuştur.¹⁰³ Ayrıca, ganimet kutusu satın alan kişilerin problemlili kumar davranışı sergileme olasılığı 4,4 kat daha fazla ve kumar oynama ihtimali, almayanlara göre daha yüksektir.¹⁰⁴ Bu çalışmalar, video oyunlarında yer bulan ganimet kutularının, kişilerin kumara başlaması noktasında bir geçit görevi görerek önemli bir risk teşkil ettiğini ortaya koyar niteliktedir.¹⁰⁵

Üçüncü tür kapsamında verilebilecek bir diğer örnek ise, "skin bahsi"dir. Bu türde özellikle çok oyunculu oyunlarda yer alan "skin"ler (dış görünüm) kullanılarak kumar oynanmaktadır. Oyuncular, bunları bazı web sitelerinde nakit karşılığında takas edebilmekte, satabilmekte veya bunları kullanarak bahis oynayabilmektedir.¹⁰⁶

99 David Zendle, "Beyond Loot Boxes: A Variety of Gambling-like Practices in Video Games Are Linked to Both Problem Gambling and Disordered Gaming," *PeerJ* 8 (2020): 3.

100 Jeffrey L. Derevensky, Mark D. Griffiths, "Convergence Between Gambling And Gaming: Does The Gambling And Gaming Industry Have A Responsibility In Protecting The Consumer?," *Gaming Law Review* 23, 9 (2019): 636.

101 Bu model ile ödülün ne zaman kazanılacağı belli olmamakta, belli sayıda denemeden sonra değil rastgele ödül verilmektedir.

102 Aaron Drummond, James D. Sauer, "Video Game Loot Boxes Are Psychologically Akin to Gambling," *Nature Human Behaviour* 2, 8 (2018): 531.

103 David Zendle et al., "Paying for Loot Boxes Is Linked to Problem Gambling, Regardless of Specific Features Like Cash-out and Pay-to-win," *Computers in Human Behavior* 102 (2019): 189.

104 Heather Wardle, David Zendle, "Loot Boxes, Gambling, and Problem Gambling Among Young People: Results From a Cross-Sectional Online Survey," *Cyberpsychology Behavior and Social Networking* 24, 4 (2020): 272-273.

105 Bkz: Gabriel A. Brooks and Luke Clark, "The Gamblers of the Future? Migration From Loot Boxes to Gambling in a Longitudinal Study of Young Adults," *Computers in Human Behavior* 141 (2022): 7-8.

106 Gambling Commission, "Young People and Gambling 2024: Official statistics", 20.07.2025, <https://www.gamblingcommission.gov.uk/report/young-people-and-gambling-2024-official-statistics/yppg-2024-list-of-gambling-activities-and-definitions-definitions>; Nancy Greer et al., "Esports Betting and Skin Gambling: A Brief History," *Journal of Gambling Issues* 43 (2019): 128, 139.

3.4. Medya ve Reklamların Rolü

Kumarın erişilebilirliğinin ve niteliğinin zamanla değişmesi, kumar reklamlarının çeşitliliği ve yoğunluğunun artmasına da yol açmıştır.¹⁰⁷ Medya ortamındaki değişimle birlikte kumar pazarlaması da dönüşmüş; kitlesel reklamcılık, doğrudan pazarlama ve gizli tanıtım gibi çok katmanlı stratejiler kullanılır hâle gelmiştir.¹⁰⁸

Kumar davranışı ile reklamlar arasındaki ilişkiyi inceleyen bilimsel çalışmalar, kumar reklamlarının düzenlenmesi gerektiğini göstermektedir zira bu reklamlara maruz kalınması kumar oynama davranışını anlamlı ölçüde artırmaktadır.¹⁰⁹ Kumar, reklamlar aracılığıyla genellikle eğlenceli, güvenli ve sosyal bir aktivite olarak sunulmakta,¹¹⁰ bunlara maruz kalmak kumara karşı olumlu tutumlara yol açmaktadır.¹¹¹ Kumar reklamlarında yer alan doğrudan mesajlar ve düşük risk algısı yaratan teşvikler, daha yoğun kumar oynama davranışına sebep olmaktadır.¹¹² Kimi reklamlar çocuklar ve gençler tarafından daha çekici bulunarak "heyecan", "mutluluk" ve "hoşnutluk" gibi olumlu duygular uyandırmaktadır.¹¹³ Reklamlar aynı zamanda kumarın toplumsal olarak daha kabul edilebilir hâle gelmesine yol açmaktadır.¹¹⁴

Kumar reklamlarında, kullanılan reklam yöntemi kişilerin kumar davranışı üzerinde etkili olmaktadır. Kumar reklamlarında kullanılan reklam türlerinden biri geleneksel (televizyon, radyo, fiziki reklamlar gibi) reklamlardır. Bu reklamlara riskli kabul edilen grupların da maruz kalması ve teşvik edici mesajların klasik reklam çeşitleri kullanılarak verilebilmesi mümkündür.¹¹⁵ Avustralya'da yapılan bir çalışmada, spor bahsi türünden kumar oynayan kişilerin %43'ünün televizyon reklamlarından, %29'unun radyo veya fiziki reklamlardan etkilendiği ortaya konmuştur.¹¹⁶

Giderek daha fazla önem kazanan dijital reklamlar, internet siteleri, arama motorları ve sosyal medya gibi platformlarda yoğun şekilde kullanılmakta hem Türkiye'de hem de dünyada reklam yatırımlarının büyük kısmını oluşturmaktadır,¹¹⁷ kumarın dijital reklamları ile sıklıkla karşılaşmaktadır.¹¹⁸ Kumarın dijital reklamının azalması ile oynanan kumarın da azaldığına işaret eden çalışmalar bulunmaktadır.¹¹⁹ Lise öğrencileriyle yapılan bir çalışmaya göre, dijital ortamlarda kumar reklamlarına maruz kalanların kumar oynama olasılığı %37, kumara başlama ihtimali ise %84 daha fazladır.¹²⁰ Reklam verenler, dijital reklamlar sayesinde hedefledikleri gruplara daha kolay ulaşarak onları kumara teşvik edebilmektedir.¹²¹

107 Jamie Torrance et al., "Emergent Gambling Advertising: a Rapid Review of Marketing Content, Delivery and Structural Features," *BMC Public Health* 21, 1 (2021), 2.

108 Philip W. S. Newall et al., "Gambling Marketing From 2014 to 2018: A Literature Review," *Current Addiction Reports* 6, 2 (2019): 49.

109 Bu yönde bkz: Ayoub Bouguettaya et al., "The Relationship Between Gambling Advertising and Gambling Attitudes, Intentions and Behaviours: A Critical and Meta-analytic Review," *Current Opinion in Behavioral Sciences* 31 (2020): 89-99.

110 Samantha L. Thomas et al., "'They Are Working Every Angle': A Qualitative Study of Australian Adults' Attitudes Towards, and Interactions With, Gambling Industry Marketing Strategies," *International Gambling Studies* 12, 1 (2011): 121-122.

111 Hyung-Seok Lee, Jennifer Lee Lemanski, Jong Woo Jun, "Role of Gambling Media Exposure in Influencing Trajectories Among College Students," *Journal of Gambling Studies* 24, 1 (2007): 33-35.

112 Matthew Browne et al., "The Impact of Exposure to Wagering Advertisements and Inducements on Intended and Actual Betting Expenditure: An Ecological Momentary Assessment Study," *Journal of Behavioral Addictions* 8, 1 (2019): 154-155.

113 Raffaello Rossi, Agnes Nairn, *What are the odds? The appeal of gambling adverts to children and young persons on twitter* (Bristol: University of Bristol, 2021), 4.

114 Emily G. Deans et al., "Creating symbolic cultures of consumption: an analysis of the content of sports wagering advertisements in Australia," *BMC Public Health* 16, 1 (2016), 8-9.

115 A. Håkansson, C. Widinghoff, "Television Gambling Advertisements: Extent and Content of Gambling Advertisements With a Focus on Potential High-risk Commercial Messages," *Addictive Behaviors Reports* 9 (2019): 4.

116 Nerilee Hing et al., "Wagering Advertisements and Inducements: Exposure and Perceived Influence on Betting Behaviour," *Journal of Gambling Studies* 35, 3 (2019): 803.

117 Bkz: Reklamcılar Derneği, *Türkiye'de Tahmini Medya ve Reklam Yatırımları 2024 Raporu*, Nisan 2025, 40.

118 Raffaello Rossi, Agnes Nairn, "New Developments in Gambling Marketing: The Rise of Social Media Ads and Its Effect on Youth," *Current Addiction Reports* 9, 4 (2022): 390.

119 Nathan Critchlow et al., "Expenditure on Paid-for Gambling Advertising During the National COVID-19 'Lockdowns': An Observational Study of Media Monitoring Data From the United Kingdom," *Journal of Gambling Studies* 39, 3 (2022): 1459-1461.

120 Natasha Noble et al., "Exposure to Gambling Promotions and Gambling Behaviours in Australian Secondary School Students," *Addictive Behaviors Reports* 16 (2022): 5.

121 Johannes Singer, Andrea Wöhr, Steffen Otterbach, "Gambling Operators' Use of Advertising Strategies on Social Media and Their Effects: A Systematic Review," *Current Addiction Reports* 11, 3 (2024): 445.

Kişiye doğrudan yönelen reklamlar; e-posta, mesaj ve aramalar gibi yollarla bireylere ulaşmayı hedeflemektedir. Araştırmalar, bu tür reklamlara maruz kalan kişilerin 24 saat içinde kumar oynama olasılığının arttığını ve bunun dürtüsel davranışlara, kontrol kaybına ve düşünülmeden verilen kararlara yol açabileceğini göstermektedir.¹²² Bu reklam yönteminde kişilere kumarın erişilebilir olduğu bilgisi doğrudan verilerek kişilerin kumar oynama dürtüleri tetiklenmekte, bu mesajlarla kişiler özel hissettirilmektedir. Kişinin kumar geçmişine göre de şekillenen bu mesajlar kumarı bırakma süreçlerini olumsuz etkilemektedir.¹²³ Ayrıca Türkiye'de kişinin kumar geçmişi bulunmasa dahi, yemleme (phishing) yöntemiyle yönlendirildiği internet sitelerine bıraktığı kişisel bilgilerin yasa dışı bahis şirketleri tarafından reklam amaçlı tacizlerde kullanılabildiği görülmektedir. Ayrıca Türkiye'de cep telefonlarına, yurtdışı menşeli numaralardan "kumar bonusu" adı altında kumar oynamaya teşvik eden mesajlar gönderildiği de bilinmektedir.

Kumar oynama riskini artıran reklam çeşitlerinden biri de spor müsabakaları ile ilgili bahis reklam ve sponsorluklarıdır.¹²⁴ Bunlar, bireylerin kumara ve kumar şirketlerine daha olumlu bakmasına yol açarak kumar oynama niyetini artırmaktadır.¹²⁵ Sıklıkla müsabaka sırasında yayınlanan bu reklamlardan kaçınılması oldukça zor olmaktadır. Bu reklamlar, takım sadakati, spor bilgisi ve maskülenite gibi temaları işleyerek bireylerin takımla duygusal bağ kurmasını sağlamakta ve heyecan duygusunu öne çıkararak kumar oynama isteğini artırmaktadır.¹²⁶

Sonuç olarak, kumar reklamlarının çeşitlenmesi ve yaygınlaşması, bireylerin kumara bakış açılarını ve davranışlarını doğrudan etkilemektedir. Reklamlar aracılığıyla kumar, eğlenceli ve sosyal bir faaliyet olarak sunulurken özellikle gençler ve riskli gruplar üzerinde daha güçlü etkiler yaratmaktadır. Bilimsel bulgular, bu tür reklamların yalnızca kumara başlama ihtimalini artırmakla kalmayıp, aynı zamanda yoğun ve kontrolsüz kumar davranışlarını da tetiklediğini göstermektedir. Bu nedenle, bireylerin korunması ve toplumsal olumsuzlukların önlenmesi için "yasal" reklamlar da dâhil olmak üzere kumar reklamlarının kapsamlı şekilde düzenlenmesi ve denetlenmesi kritik bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır.

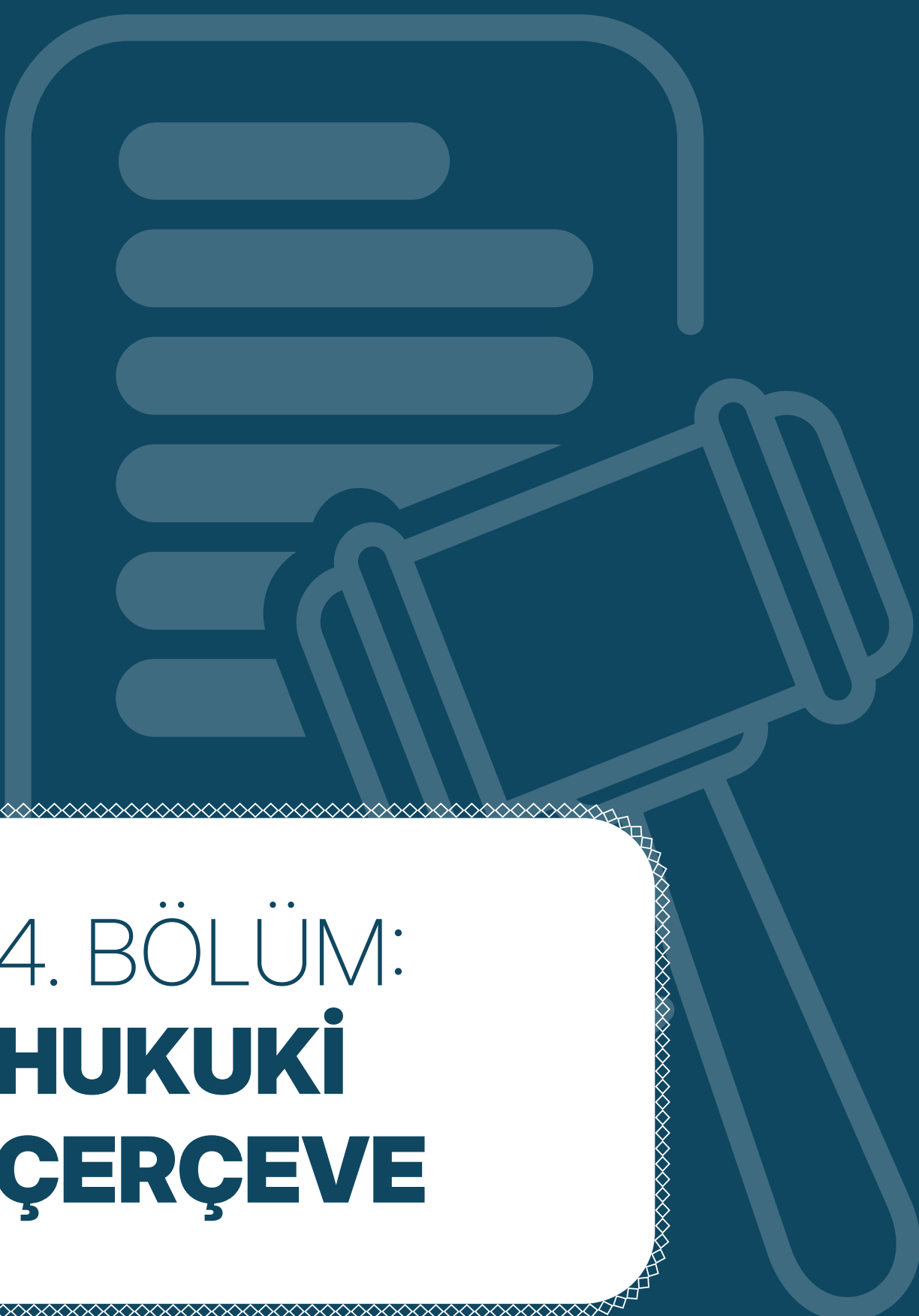
122 Alex M. T. Russell et al., "Are Direct Messages (Texts and Emails) From Wagering Operators Associated With Betting Intention and Behavior? An Ecological Momentary Assessment Study," *Journal of Behavioral Addictions* 7, 4 (2018): 1087-1088.

123 André Syvertsen et al., "Direct Marketing Experiences Among Individuals With Current and Lifetime Gambling Disorder," *Frontiers in Psychology* 11 (2020): 9-10.

124 Nerilee Hing, Peter Vitartas, Matthew Lamont, "Gambling Sponsorship of Sport: An Exploratory Study of Links With Gambling Attitudes and Intentions," *International Gambling Studies* 13, 3 (2013): 295.

125 A.g.m., 296-297.

126 Lisa Milner et al., "Embedded Gambling Promotion in Australian Football Broadcasts: An Exploratory Study," *Communication, Politics & Culture* 46, 2 (2013): 191; Samantha L. Thomas et al., "They Are Working Every Angle': A Qualitative Study of Australian Adults' Attitudes Towards, and Interactions With, Gambling Industry Marketing Strategies," *International Gambling Studies* 12, 1 (2011): 121 vd.; David Korn, Tim Hurson, Jennifer Reynolds, "Commercial gambling advertising: Possible impact on youth knowledge, attitudes, beliefs and behavioural intentions," *Ontario Problem Gambling Research Centre* (2005): 36.

4. BÖLÜM: **HUKUKİ ÇERÇEVE**

Toplumsal düzenin sağlanmasında etkili olma potansiyeli taşıyan girişimlerin devletin kontrolü veya tekeli altında tutulması, modern devletlerin egemenliklerini kullanırken sıklıkla başvurdukları yöntemlerden biridir.¹²⁷ Günümüzde devletler kumar ve şans oyunlarının oynatılmasını temel olarak kamu tekeli, özel teşebbüslerin lisanslanması veya her ikisinin karışımı usuller ile denetim altında tutmaktadır.¹²⁸ Hangi düzenleme sisteminin tercih edileceği oynatılan kumarın türü ve yerel gereksinimler gibi faktörler göz önünde tutularak belirlenmektedir.¹²⁹

Dünya genelinde 193 ülkenin 164'ünde (%80'den fazlası) kumar faaliyetleri yasal olarak düzenlenmiş durumdadır. Avrupa ve Amerika kıtasında neredeyse tüm ülkelerde kumar oynanmasına izin verilirken Asya'da bu oran yarıdan fazladır. 2018-2021 arasında çoğunluğu Avrupa'da olmak üzere 67 ülkede kumarla ilgili yasal düzenleme yapılmıştır ve Avrupa'daki düzenlemelerin çoğu kısıtlayıcı özellikler taşımaktadır.¹³⁰ Kumara ilişkin düzenlemelerin daha esnek olduğu ülkelerde hükümet politikalarının ve genel söylemin kumara teşvik edici nitelikte olduğu, kumardan zarar gören bireyler, aileler ve topluluklardan ziyade kumar endüstrisinin çıkarlarına uygun argümanların kumar endüstrisi tarafından finanse edilen araştırmalarla desteklenerek sunulduğu bilinmektedir.¹³¹ Bu durum, yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesinde kumar endüstrisinin de etkili olabileceğini ortaya koyar niteliktedir.

4.1. "Yasal" ve "Yasa dışı" Kumar

Devletlerin kumar faaliyetlerinin bir bölümünü yasaklaması ve bir bölümüne izin vermesi ile birlikte yasal-yasa dışı kumar (ve bahis) şeklinde ikili bir ayrıma gidilmektedir. Kanun koyucu ve idarenin ortaya çıkardığı yasal düzenlemelere uygun olarak faaliyet gösteren kişilerce oynatılan kumar oyunları "yasal" kavramı içerisinde kalırken diğerleri "yasa dışı" olarak nitelendirilmektedir. Şüphesiz "yasal" olarak isimlendirilse de kumar niteliği ortadan kalkmamakta, emek harcanmaksızın kazanç elde edilmesi söz konusu olmaktadır.¹³² Nitekim kumar gerek "yasal" gerekse "yasa dışı" olarak ifade edilse de ortaya çıkan tablo farklılık göstermemekte, farklılık bireyler açısından isimlendirmeden öteye gitmemektedir.

Devletlerin kumara ilişkin politikalarını esnetme gerekçeleri; kişilerin kumara erişmek için gerekirse kumarın yasal olduğu yerlere gidip oynayacakları veya yasa dışı kumar oynayarak suç işleyecekleri, bu sebeple devletler açısından olumsuz sonuçlar doğuracağı yönünde olmaktadır.¹³³ Bu durum, özellikle kumarla ilgili yasal düzenlemeleri gevşetmek isteyen politikaların meşru gösterilmesinde sıkça kullanılmaktadır. Aynı zamanda ekonomik menfaatler ve kişilerin kumar davranışının kontrol edilememesi gibi gerekçeler de bu argümanların desteklenmesine hizmet etmektedir.¹³⁴ Mazeret modeli olarak da isimlendirilen bu durum ülkelerin içinden ve dışından etki eden birçok faktör sonucunda şekillenmektedir.¹³⁵

Yasal ile yasa dışı arasındaki ayrım, ahlaki açıdan ciddi bir önem taşımakla birlikte, ahlak kuralları ile hukuk

127 Hakan Karakehya, "Kumar Oynanması İçin Yer ve İmkân Sağlama Suçu", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 19, 2 (2013): 700.

128 Joseph R. Macey et al., "Public opinions and attitudes toward a state monopoly: a study of the Finnish gambling system", *BMC Public Health* 23, 2012 (2023): 2.

129 Virve Marionneau, Michael Egerer, Janne Nikkinen, "How Do State Gambling Monopolies Affect Levels of Gambling Harm?", *Current Addiction Reports* 8, (2021): 225.

130 Daria Ukhova et al., "Public health approaches to gambling: a global review of legislative trends", *The Lancet Public Health* 9, 1 (2024): 60.

131 May C. Ivan Schalkwyk et al., "A public health approach to gambling regulation: countering powerful influences", *Lancet Public Health* 6, 8 (2021): 614.

132 Mahmut Koca, "Şans (Talih) Oyunları, Hukuk Sistemlerinin Konuya Yaklaşımı, Ortaya Çıkan Sorunlar, Bu Sorunların Çözümüne Yönelik Hukuki Çareler Ve Türkiye'nin Şans Oyunları Politikası", 5. *Türk-Kore Ceza Hukuku Günleri, Karşılaştırmalı Hukukta Ekonomik Suçlar Uluslararası Sempozyumu Tebliğler Kitabı*, Ed. İzzet Özgenç, Cumhuriyet Şahin ve Faruk Turhan (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020), 1, 30.

133 Des Laffey, Vincent Della Sala, Kathryn Laffey, "Patriot Games: The Regulation of Online Gambling in the European Union," *Journal of European Public Policy* 23, 10 (2015): 5; Bkz: Anayasa Mahkemesi Kararı, 2016/51 E., 2016/179 K., K.T.: 23.11.2016, par. 14.

134 Eva-Maria Euchner et al., "From 'Morality' Policy to 'Normal' Policy: Framing of Drug Consumption and Gambling in Germany and the Netherlands and Their Regulatory Consequences," *Journal of European Public Policy* 20, 3 (2013): 384-385.

135 Sytze F. Kingma, "The Liberalization and (Re)Regulation of Dutch Gambling Markets: National Consequences of the Changing European Context," *Regulation & Governance* 2, 4 (2008): 455-456.

kuralları arasında hem yakın bir ilişki hem de önemli bir farklılık bulunmaktadır.¹³⁶ Hukukumuzdaki kumar yaklaşımı da bu kapsamda şekillenmiş, kumarın kamu düzenini bozucu ve halkın rahatını kaçıracı nitelik göstermesinin engellenmesi amacıyla kontrol altına alınması yoluna gidilmiştir.¹³⁷ Belirtmek gerekir ki her tür kumar oyununun yasal ve yasa dışı şeklinde ikiye ayrılması ahlaki normlar ile pozitif hukuk arasında bulunması gereken uyumu zedelemekte ve bunun sonucunda bir çelişki ortaya çıkmaktadır.¹³⁸ Bu durum, kumar düzenlemelerinde birey, toplum ve devlet menfaatleri arasında denge kurulması gerektiğini göstermektedir. Düzenlemeler yapılırken sadece ekonomik ve hukuki çıkarlar değil, toplumun refahı, kamu düzeni ve ahlaki yapı da göz önünde bulundurulmalıdır.

"Yasal" kumarın ifade edilmesi amacıyla kullanılan şans oyunu, talih oyunu, bahis gibi ifadeler yerine ilgili oyunların lisanslandırılmış kumar teşkil ettiğine işaret eden ifadelerin kullanılması, ilgili oyunların kumar niteliği konusundaki farkındalığın artırılmasına katkı sağlayacaktır. Aynı zamanda bunların "sorumlu oyun", "yasal oyun" gibi kapsamlarda ifade edilmesi kumar oyunlarının sadece "oyun" olarak ele alınarak riskli niteliğinin göz ardı edilmesine sebebiyet vermekte, kişilerin bağımlılıklardan korunmasına katkı sağlamada yetersiz kalmaktadır.

4.2. Türkiye'de Kumar Mevzuatı

4.2.1. Mevzuatta Yer Alan Tanımlar

Mevzuatımızda hepsini kumar olarak nitelendirdiğimiz oyunların isimlendirmelerinin ve tanımlarının düzenlemeler arasında farklılık gösterdiği görülmektedir. Mevzuatımızda yer alan isimler; "şans oyunu", "talih oyunu", "bahis" ve kumardır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile kumar kavramı "*kazanç amacıyla icra edilen ve kâr ve zararın talihe bağlı olduğu oyunlar*" olarak tanımlanmaktadır. Ülkemizde yasal olarak tertip edilen tüm şans oyunlarından elde edilen geliri düzenleyen 5602 sayılı Şans Oyunları Hasılatından Alınan Vergi, Fon ve Payların Düzenlenmesi Hakkında Kanun'da "şans oyunu" tanımı "*İlgili mevzuat çerçevesinde yetki verilen kurum ve kuruluşlar tarafından tertip edilen ve sonucu tesadüfe dayalı olarak belirlenen her türlü oyunlar ile müşterek bahisleri*" kapsayacak şekilde verilmektedir.¹³⁹ Bu tanım, "kumar"ın sözlük anlamıyla ortaya konan tanımı kapsar niteliktedir.¹⁴⁰

5602 sayılı Kanun'daki şans oyunu tanımı oldukça geniş olup özel düzenlemelerle daralmaktadır. Örneğin Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü'ne ilişkin usul ve esasları ele alan 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile "şans oyunları" kavramı "*karşılığı nakit olmak üzere oynatılan piyango, sayısal oyunlar, hemen-kazan ve benzeri*

oyunlar"¹⁴¹ şeklinde tanımlanmıştır. 15.10.2008 tarihli Yönetmelik¹⁴²'te yer alan "şans oyunu" tanımında ise "*320 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamında, karşılığı nakit olmak üzere oynatılan ve sonucu tesadüfe dayalı olarak belirlenen piyango, sayısal oyunlar, anında kazandıran ve benzeri oyun*" bu kapsamda değerlendirilmiştir. Bu kapsamda 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile "talih oyunu"; "*beceri veya şansa dayanan fiş, jeton veya para ile oyun araç ve gereçleriyle bir kasaya karşı veya oyun makinelerinde oynanan oyun*" olarak tanımlanmıştır.¹⁴³ Her ne kadar sözlük anlamı bakımından şans ve talih kelimeleri "baht" anlamına gelmekteyse de¹⁴⁴ Kararname'de şans ve talih oyunları arasında ayrıma gidildiği ve talih oyunlarının bir araç-gereç ile veya kasaya karşı oynandığı görülmektedir. Bir diğer ayrım ise karşılığı nakit olan ve olmayan piyangolar arasındadır. Buna göre piyangoda taahhüt edilen karşılık nakit yerine

136 Duygu Hatipoğlu Aydın, "Hukuk-Ahlak İlişkisi Bağlamında Türk Hukukunda Kumar", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 29, 2 (2021): 1495.

137 Anayasa Mahkemesi Kararı, 1975/152 E., 1975/202 K., K.T.: 21/10/1975.

138 Koca, a.g.m., 5.

139 Madde 3/1 (ğ)

140 "Ortaya para koyarak oynanan talih oyunu" <https://sozluk.gov.tr/?ara=kumar>

141 Madde 284/1 (i)

142 Şans Oyunları Lisansının Verilmesi, Lisansa Konu Faaliyetlerin Düzenlenmesi Ve Denetlenmesi Hakkında Yönetmelik, madde 4/1 (ii)

143 Madde 284/1 (j)

144 <https://sozluk.gov.tr/?ara=talih>; <https://sozluk.gov.tr/?ara=şans>

her türlü eşya, hak ve benzeri ikramiyeler ise karşılığı nakit olmayan bir piyango mevcuttur.¹⁴⁵ Eşya piyangoları da karşılığı nakit olmayan piyangolar kapsamında değerlendirilmektedir.

Mevzuat çerçevesinde düzenlenen şans oyunları kapsamında yer alan tanımlardan biri de bahislerdir. Sözlük anlamı bakımından *“Görüşünde veya iddiasında haklı çıkacak tarafa bir şey verilmesini kabul eden sözlü anlaşma”*¹⁴⁶ niteliğinde olan “bahis” kelimesinin tanımına mevzuatımızda rastlanmamakta, bu kapsamda ikili bir ayrıma gidilerek “sabit ihtimalli bahis” ve “müşterek bahis” kavramlarının tanımı mevzuatımızda yer almaktadır. Müşterek bahis 5738 sayılı Spor Müsabakalarına Dayalı Sabit İhtimalli ve Müşterek Bahis Oyunlarının Özel Hukuk Tüzel Kişilerine Yapıtılması Hakkında Kanun¹⁴⁷’da yapılan tanımda *“Yurt içinde ve yurt dışında tertiplenen spor müsabakalarına ait sonuçların tahmin edilmesi üzerine oynatılan, hâsılâtın önceden belirlenen ikramiye yüzdesinin, doğru sonucu tahmin eden iştirakçiler arasında paylaştırıldığı bahis oyunu”* şeklinde tanımlanmaktadır. Sabit ihtimalli bahis kavramının tanımına da 5738 sayılı Kanun¹⁴⁸’da *“yurt içinde ve yurt dışında tertiplenen spor müsabakalarına ait sonuçların veya etkinliklerin tahmin edilmesi esasına göre oynatılan ve iştirak edenler arasından doğru tahmin edenlere, önceden belirlenen bahis oranlarıyla ikramiye kazandıran oyunlar”* şeklinde yer verilmektedir. Müşterek bahis ile sabit ihtimalli bahis arasındaki temel fark, müşterek bahiste toplanan bahislerin dağıtılacağı belirlenen kısmının doğru tahmin edenler arasında paylaştırılmasıyla sabit ihtimalli bahiste kişinin tahmininin doğru çıkması sonucunda elde edeceği ikramiyenin katsayısının önceden belirlenmiş ve bilinebilir olmasıdır. Müşterek bahislerde, dağıtılacak miktarın toplanan bahis miktarını geçme ihtimali bulunmazken sabit ihtimalli bahislerde dağıtılacak ikramiye hasılatı aşabilir, bu da oynatıcı açısından risk teşkil etmektedir. Örneğin futbol müsabakalarında galibiyete yönelik bahiste bulunan kişinin öngörülen orana göre ikramiye kazanması sabit ihtimalli bahistir. İkramiye doğru tahminde bulunanlar arasında paylaştırılıyorsa müşterek bahis söz konusudur ancak kazanan sayısı bilinmediğinden kişi başına düşecek ikramiye önceden öngörülemezdir.

Mevzuatımızda yer alan “şans oyunu”, “talih oyunu”, “bahis” ve kumar tanımlarının birbirleri ile çeşitli açılardan benzerlik gösterdiği, farklılaşan tanımların kumarın çeşitli isimlerle anılmasının önünü açtığı görülmektedir.

4.2.2. Lisanslandırma ve Kuruluşlar

Ülkemizde devlet kurumları ve yetkilendirilmiş kuruluşlar tarafından lisanslanan ve denetime tabi tutulan kumar faaliyetleri; piyango ve çekilişler, spora dayalı bahis ve şans oyunları ile at yarışları ve bunlara bağlı bahislerden oluşmaktadır. Söz konusu faaliyetler, Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü (MPİ) ve Türkiye Varlık Fonu’nun (TVF) hizmet alımı yaptığı Sisal Şans İnteraktif Hizmetler ve Şans Oyunları Yatırımları A.Ş.; Spor Toto Teşkilat Başkanlığı (STTB) ve Şans Girişim Ortak Girişimi; Tarım ve Orman Bakanlığı ve TVF ile yapılan sözleşme kapsamında Türkiye Jokey Kulübü tarafından denetlenmekte ve sürdürülmektedir. Ülkemizde her türlü kumar oyunu, yalnızca gerekli lisanslara sahip olan yetkili kuruluşlar tarafından oynatılabilmekte olup ve bunun sonucunda elde edilen getiriler kişilere bu kuruluşlar tarafından dağıtılmaktadır.

Türkiye’de karşılığı nakit olmak üzere, şans oyunlarını planlama, tertip etme ve çekiliş düzenleme hakkı Milli Piyango İdaresi (MPİ)’ne ait olmakla beraber karşılığı nakit olmayan piyango ve çekilişlerin tertip edilebilmesi için de MPİ’den izin alınması zorunludur.¹⁴⁹ Bu kapsamda “karşılığı nakit olan” ve “karşılığı nakit olmayan” şeklinde ikili ayrıma gidilmiştir. MPİ’nin düzenleme ve izin verme hak ve yetkilerine sahip olduğu karşılığı nakit olan; Piyango, Hemen-Kazan, Sayısal Loto, Şans Topu, On Numara ve Süper Loto ile benzer şans düzenleme lisansı, 2017 yılında 49 yıllığına Türkiye Varlık Fonu’na devredilmiştir. Lisansın TVF tarafından üçüncü kişilere devriyle, MPİ’nin oyunları düzenleme yetkisi sona erecek ancak faaliyetleri izleme ve denetleme yetkisi devam edecektir.¹⁵⁰ Bu kapsamda 2020 yılında Sisal Şans İnteraktif Hizmetler ve Şans Oyunları Yatırımları A.Ş., TVF’nin izin verdiği şans oyunlarının düzenlenmesine ilişkin iş ve hizmetleri yerine getirmek üzere 10 yıllığına yetkilendirilmiştir.¹⁵¹ MPİ;

145 Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü Karşılığı Nakit Olmayan Piyangolar Ve Çekilişler Hakkında Yönetmelik, md. 4/1 (h)

146 <https://sozluk.gov.tr/?ara=bahis>

147 Madde 2/1 (h)

148 Madde 2/1 (n)

149 320 sayılı Kararname madde 41

150 320 sayılı Kararname Ek Madde 2

151 <https://www.millipiyangoonline.com/biz-kimiz>; <https://sisalsans.com/tr/hakkimizda>

karşılığı nakit olmayan her türlü eşya ve benzeri piyangoların tertiplenmesine izin verme, düzenleme, denetleme, esasları belirleme, yasa dışı şans oyunu sitelerini tespit edip erişimi engelleme ve diğer görevleri yürütmeye devam etmektedir.¹⁵² Bu kapsamda MPI'nin karşılığı nakit olmayan eşya piyangosu ve dijital şans oyunlarıyla ilgili faaliyet gösteren e-ticaret siteleri ile bahis şirketleri de dâhil olmak üzere bazı siteleri yetkilendirdiği görülmektedir.¹⁵³

Ülkemizde spor müsabakalarına dayalı bahis oyunlarının oynatılması ve şans oyunlarının düzenlenmesi konusunda yetkili kuruluş Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı Spor Toto Teşkilat Başkanlığı (STTB)'dir. 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile STTB'ye; her türlü spor müsabakası üzerine spora dayalı bahis ve şans oyunları düzenlemek, denetim ve gözetimi altında düzenlemek, izinleri vermek, sözleşme yapmak gibi konularda çeşitli görev ve yetkileri verilmektedir. Ayrıca, yasa dışı girişimlerin engellenmesi için gerekli denetim, faaliyet ve tedbirleri gerçekleştirmek de bu görev ve yetkiler arasındadır.¹⁵⁴ STTB, yetki alanına giren faaliyetleri sürdürebilmek amacıyla, gerçek ve tüzel kişilerle sözleşme yapabilecek, yetkilerini devredebilecek ve mal ve hizmet satın alımı gerçekleştirebilecektir. Bu sözleşmelerin yapılabilmesi için Gençlik ve Spor Bakanlığının izin veya onayı aranmaktadır.¹⁵⁵ STTB'nin bazı görev ve yetkilerini kullanma hakkı verecek olan bu sözleşmelerin usul ve esasları, 2008 yılında yürürlüğe giren 5738 sayılı Kanun¹⁵⁶ ile düzenlenmiştir. Bu kapsamda bahis oyunlarını düzenleme işi için hâsılattan pay verilmesi modeliyle sözleşme yapılabilir. 2019 yılında STTB ile Şans Girişim Ortak Girişimi arasında yapılan sözleşme kapsamında sabit bayilere entegre bir çevrim içi platform ve 6 adet elektronik bayinin Girişim tarafından işletilmesine devam edilmektedir.¹⁵⁷

6132 sayılı At Yarışları Hakkında Kanun'un 1. maddesine göre at yarışları ve bunlara dayalı olarak bahis düzenleme yetkisi Tarım ve Orman Bakanlığı'na aittir. Ancak 2017 yılında Ek Madde 2 ile beraber at yarışları düzenleme ve bahis kabul etme hak ve yetkilerine ilişkin lisanslar Tarım ve Orman Bakanlığı'ndan 49 yıl süreyle Türkiye Varlık Fonuna (TVF) devredilmiştir. Lisans konusu faaliyetlerin ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak yürütülmesini izleme ve denetleme konusunda bakanlığın yetkisi devam etmektedir. 2023 yılında TVF ile Türkiye Jokey Kulübü arasında yapılan sözleşme ile at yarışı düzenleme ve buna dayalı olarak bahis toplama yetkisi Türkiye Jokey Kulübü'ne devredilmiştir.¹⁵⁸ Kulüp tarafından verilen izin ile birlikte sabit ve sanal bayilikler açılabilir. Günümüz itibarıyla sekiz adet sanal bayi bulunmakla birlikte bunlar Türkiye Jokey Kulübü sitesi üzerinde listelenmektedir.¹⁵⁹

4.2.3. Kumarın Yasal Denetimi ve Öngörülen Yaptırımlar

Ülkemizde kanunlara ve sair yasal düzenlemelere uygun olan kumar oyunlarının, öngörülen şartlara uygun olarak yürütülmesi hâlinde bunlar "yasal" nitelikte değerlendirilmektedir¹⁶⁰. Yetkili kurumlardan lisans alınmadan düzenlenen kumar oyunları "yasa dışı" sayılarak yaptırımlara tabi tutulmakta, böylece kamu düzeninin sağlanması amaçlanmaktadır.

Türk Ceza Kanunu'nun 228. maddesi ile "Kumar oynanması için yer veya başka surette imkân sağlanması" suçu "Genel Ahlak Karşı Suçlar" bölümü altında düzenleme alanı bulmaktadır. Bu düzenlemeye göre kumar oynanması için yer ve imkân sağlayan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır. Bu suç örgüt faaliyeti çerçevesinde gerçekleşmesi hâlinde ceza yarım kat, çocukların kumar oynaması için gerçekleştirilmesi hâlinde bir kat artırılarak verilecektir. Bu suçun bilişim sistemleri kullanılarak işlenmesi hâlinde üç yıldan beş yıla kadar hapis ve adli para cezasına hükmolunacaktır. Bu maddenin düzenlenme sebebi "kumarın sosyal bakım-

152 https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanakId=2743, s. 8-9

153 <https://www.mpi.gov.tr/bayilerimiz>

154 Madde 450/2

155 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi md. 450/2; 7258 sayılı Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis Ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanun md. 2

156 5738 sayılı Spor Müsabakalarına Dayalı Sabit İhtimali Ve Müşterek Bahis Oyunlarının Özel Hukuk Tüzel Kişilerine Yaptırılması Hakkında Kanun

157 <https://www.demiroren.com.tr/faaliyet-alanlari/sans-oyunlari/>

158 <https://www.tjk.org/TR/yarisseyer/News/Page/47267>

159 <https://www.tjk.org/TR/yarisseyer/Static/Page/SanalBayiler>

160 Koca, a.g.m., 40-41.

dan ortaya koyduğu büyük tehlike ve doğurması olası facialar" olarak gösterilmiştir.¹⁶¹ Bu fiilin gerçekleşebilmesi için fiziki bir mekân şart değildir; sanal ortam da bu kapsama girmektedir. Bu nedenle, internet üzerinden kumar oynama olanağı sunan kişiler de bu suçtan cezai sorumluluk taşımaktadır. 6. fıkra ile yapılan kumar tanımında; kazanç kastının varlığı ve sonucun talihe bağlı olması aranmıştır. Oyunun sonucu oyuncuların yetenek, beceri veya bilgisine değil de tamamen ya da büyük ölçüde şansa bağlıysa, talihe bağlılık unsuru oluşmuş sayılır.¹⁶²

Ülkemizde kumar oynanması için yer ve imkân sağlamak suç olarak düzenlenmekteyken kişilerin kumar oynaması kabahat teşkil etmektedir. 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 34. maddesine göre *kumar oynayan kişiye... idarî para cezası verilir. Ayrıca, kumardan elde edilen gelire el konularak mülkiyetin kamuya geçirilmesine karar verilir. Bu kabahat dolayısıyla idarî para cezasına ve el koymaya kolluk görevlileri, mülkiyetin kamuya geçirilmesine mülki amir karar verir.* Kanun koyucu, önceki Türk Ceza Kanunu¹⁶³ ile düzenleme alanı bulan ve "kabahatler" başlığı altında yer alarak suç teşkil eden kumar oynama fiiline yeni Türk Ceza Kanunu'nda yer vermeyerek bunu kabahat olarak düzenlemiş ve suç olmaktan çıkarmıştır.¹⁶⁴

Hukukumuzda yer alan bir diğer cezai düzenleme ise, 320 sayılı Milli Piyango Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 52. maddesinde yer almaktadır. Bu düzenlemeye göre, yetkili kurumların izni olmadan kumar düzenleyen, oynatan, yer veya imkân sağlayanlara 3 ila 5 yıl hapis ve adli para cezası; yurt dışındaki kumar oyunlarına erişim sağlayarak Türkiye'den oynanmasına imkân sağlayanlara 4 ila 6 yıl hapis cezası ve adli para cezası; para nakline aracılık edenlere 3 ila 5 yıl hapis ve adli para cezası; reklam ve sair yollarla teşvik edenler için 1 ila 3 yıl hapis ve adli para cezası öngörülmektedir. Aynı zamanda bunlara katılanlara mahallin en büyük mülki idare amiri tarafından idari para cezası verilecektir.

Yasa dışı olarak spor bahislerinin oynatılması konusundaki cezai düzenlemeler, 7258 sayılı Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanun'un 5. maddesinde yer almaktadır. Buna göre, kanunun verdiği yetkiye dayalı olmaksızın spor müsabakalarına dayalı izinsiz bahis veya şans oyunlarını oynatanlar ile yer ve imkân sağlayanlara 3 ila 5 yıl hapis ve adli para cezası; yurt dışındaki bahis oyunlarına erişim sağlayarak Türkiye'den oynanmasına imkân sağlayanlara 4 ila 6 yıl hapis cezası; bahisle bağlantılı para nakline aracılık edenlere 3 ila 5 yıl hapis ve adli para cezası; reklam ve sair yollarla bahise teşvik edenler için 1 ila 3 yıl hapis ve adli para cezası verilir. Bahis oynayan kişiler için ise idari para cezası öngörülmektedir.

Düzenlemeye konu fiiller, Türk Ceza Kanunu'nun 228. maddesi kapsamına girmeye müsaitse de özel düzenleme teşkil etmesi sebebiyle bu madde kapsamında cezalandırılmalıdır. Bu maddenin (d) bendi ile, spor müsabakalarına dayalı sabit ihtimalli veya müşterek bahis veya şans oyunlarını oynayan kişiler için idari para cezası verilmesi öngörülmektedir.

Yasal olmayan şekilde tertip edilen kumar oyunlarına ilişkin bir diğer cezai düzenleme ise, 6132 sayılı At Yarışları Hakkında Kanun'un 7. maddesinde yer almaktadır. Buna göre: 6132 sayılı Kanun'a aykırı şekilde müşterek bahis veya yarış piyangosu düzenleyen, buna ait evrakı hazırlayan, satan, sattıran, dağıtan veya dağıttıran kişiler 3 aydan 2 yıla kadar hapis ve para cezası ile cezalandırılacaktır. Bu düzenlemenin yalnızca at yarışları hakkında uygulama alanı bulabilecek bir özel düzenleme olduğunun vurgulanması gerekmektedir.

Türk Ceza Kanunu'ndaki "kumar oynanması için yer ve imkân sağlama" suçuna ek olarak özel kanunlarla daha ağır yaptırımlar öngörülmesi, korunan hukuki

161 <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c059/tbmm22059119ss0664.pdf> s. 155

162 Koca, a.g.m., 8.

163 765 sayılı Türk Ceza Kanunu

164 Hakan Karakehya, "Kumar Kabahati (Kabahatler K. m.34)," *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 8, 2 (2013): 230.

yararın farklılığından kaynaklanmaktadır. Anayasa Mahkemesi, bu farkı; TCK'da genel ahlak ve toplum düzeni korunurken, özel düzenlemelerde devletin yetkilendirdiği kişi ve kurumların mali çıkarlarının da korunması olarak açıklamıştır. Ayrıca bu gelirlerin kamuya aktarılmasının ekonomi ve spor için önemli bir kaynak olduğu vurgulanarak ihlallerin daha ağır cezalandırılması hukuka uygun bulunmuştur.¹⁶⁵

Ülkemizde, kumar oynanması amacına hizmet edebilecek çeşitli aletlere yönelik yasaklar da öngörülmüştür. 1072 sayılı Rulet, Tilt, Langirt¹⁶⁶ ve Benzeri Oyun Alet ve Makinaları Hakkında Kanun ile birlikte Türk Ceza Kanunu'nun 228. maddesinin kapsamı dışında kalsa ve kazanç kati olmasa bile umuma mahsus veya umuma açık yerlerde rulet, tilt, ve benzeri oyun aletlerinin bulundurulması, çalıştırılması, üretilmesi ve yurda sokulması hâlinde bir yıldan beş yıla kadar hapis ve yüz günden bin güne kadar adli para cezası öngörülmüştür.

Yukarıda ele alınan suçların internet üzerinden işlenmesi durumuna 5651 sayılı Kanun'un 8. maddesi kapsamında, içeriğin çıkarılmasına ve/veya erişimin engellenmesine karar verilebilecek suçlar arasında kumar oynanması için yer ve imkân sağlama suçu (madde 228) ile 7258 sayılı Kanun'da yer alan suçlar yer almaktadır. Bu suçlara ilişkin erişimin engellenmesi kararı, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Başkanı tarafından re'sen verilebilmektedir.¹⁶⁷ Aynı zamanda bu oyunları düzenleyenler¹⁶⁸ kendi görev alanına giren suçların internet ortamında işlendiğini tespit etmeleri hâlinde erişimin engellenmesi kararı alabilirler. Bu kapsamda alınan erişimin engellenmesi kararları uygulanmak üzere Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'na gönderilecektir. Tüm bu düzenlemeler, ülkemizde yasa dışı kumar ile mücadelede hukukun önemli bir araç olduğunu ortaya koymaktadır.

4.3. Uluslararası Düzenlemeler

Kumar ve kumarla doğrudan ilişkili ve uluslararası bağlayıcılığa sahip bir sözleşme bulunmamaktadır. Bu konu çoğunlukla devletlerin kendi iç hukukları ile düzenlenmektedir. Devletler iç hukukları ile kumarın bazı türlerini yasaklayarak veya lisansla düzenleyerek kontrol altına almakta; çoğunlukla devlet tekeli ya da lisanslı işletmeler aracılığıyla yürütülmesini sağlamaktadır.¹⁶⁹

4.3.1. Avrupa Birliği'nin Durumu

Kumarla ilgili meseleler, başta Avrupa Birliği (AB) ülkelerinin iç meselesi sayılırken, iç pazarın genişlemesiyle AB Hukuku kapsamına girmiş ve ulusal çıkarlarla Birlik çıkarları arasında denge kurulması yaklaşımı benimsenmiştir.¹⁷⁰ 1991 tarihli raporda, sınır ötesi kumarın artışı sebebiyle bu konunun ele alınması gerektiği vurgulanmış; ayrıca kumar işletmecileri ve düzenleyici makamların, ortak kurallar yerine ulusal pazarlara erişimde eşitlik talep ettikleri belirtilmiştir.¹⁷¹ AB Adalet Divanı kararlarında, kumar yasalarının AB Hukuku'na uygunluğu ve kamu yararı gerekçesiyle kısıtlamaların ne zaman haklı olabileceği değerlendirilmiştir.¹⁷² Kısıtlamalar sosyal politika, dolandırıcılığı önleme, tüketiciyi koruma ve toplumsal düzen gibi gerekçelerle makul bulunabilmekte; kumar bağımlılığı ve suçun önlenmesi gibi kamu yararı taşıyan amaçlar doğrultusunda, bu faaliyetlerin yalnızca devlet ya da lisanslı kurumlarca yürütülmesi mümkün görülmektedir.¹⁷³ Devletler, oyuncuları denetlenen faaliyetlere yönlendirmek için reklam, yeni dağıtım yöntemleri ve oyun çeşitliliği gibi araçlar kullanabilecekse de gelir elde etme amacıyla kumarın teşviki hâlinde yabancı yatırımcılara yönelik kısıtlamalar kamu düzeni gerekçesiyle haklı gösterilemeyecektir.¹⁷⁴

¹⁶⁵ Anayasa Mahkemesi Kararı, 2016/51 E., 2016/179 K., K.T.: 23.11.2016, par. 13.

¹⁶⁶ Langirt, Anayasa Mahkemesi'nin 2015/58 E., 2015/117 K., K.T.: 23.12.2015 ile düzenleme kapsamından çıkartılmıştır.

¹⁶⁷ Madde 8/4

¹⁶⁸ 5602 sayılı Şans Oyunları Hasılatından Alınan Vergi, Fon Ve Payların Düzenlenmesi Hakkında Kanun, md. 3/1 (ç)

¹⁶⁹ Alan Littler, "The Regulation of Gambling at European Level. The Balance to Be Found," *ERA Forum* 8, 3 (2007): 360.

¹⁷⁰ A.g.m., 358.

¹⁷¹ European Commission, *Gambling in the single market – A study of the current legal and market situation. Volume I*, (Publications Office of the European Union, 1991), 3-4.

¹⁷² https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/online-gambling/gambling-case-law_en

¹⁷³ Judgment Of 24.3.1994 — Case C-275/92 Judgment Of The Court 24 March 1994, s. 1096-1098; Judgment Of 21. 9. 1999 — Case C-124/97 Judgment Of The Court 21 September 1999, s. 6116-6117, 6120

¹⁷⁴ Judgment of the Court (Sixth Chamber) of 28 February 2018, Sporting Odds Limited v Nemzeti Adó- és Vámhivatal Központi Irányítása, s. 10, 14-15.

Judgment of 6. 11. 2003 — Case C-243/01 Judgment Of The Court 6 November 2003, s. 13099-13100

4.3.2. Güney Kore

Güney Kore, kumar konusunda en katı yasal düzenlemelere sahip ülkelerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kore Cumhuriyeti'nde sadece 7 kumar türüne izin verilmektedir.¹⁷⁵ Diğer kumar faaliyetleri yasa dışı sayılarak suç kapsamına girmektedir.¹⁷⁶

Güney Kore Ceza Kanunu'na göre kumar oynamak suçtur ve hapis cezası uygulanır. Ancak yalnızca eğlence amacıyla oynanan kumar cezalandırılmazken bu suçu alışkanlık hâline getirenler ile bunların oynanmasına imkân sağlayanlar için daha ağır hapis cezaları öngörülmektedir.¹⁷⁷ Aynı zamanda kumar kapsamına giren bir davranış başka bir ülkede işleyen Güney Kore vatandaşı, kanunda öngörülen cezai yaptırımların muhatabı olabilecektir.

4.3.3. Birleşik Krallık

Birleşik Krallık'ta kumar faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi, lisanslandırılması ve denetlenmesi temel olarak kumarın suça ilişkilendirilmesini önlemek, adil ve şeffaf şekilde yürütülmesini sağlamak ve çocuklar ile savunmasız kişileri kumarın zararlarından korumak amaçlarına¹⁷⁸ hizmet etmek üzere 2005 tarihli Kumar Yasası ile düzenlenmiştir. Birleşik Krallık Kumar Komisyonu ülkedeki kumar endüstrisinin ana düzenleyicisidir; bunların lisanslandırılması ve denetlenmesinden sorumludur.¹⁷⁹ Gerekli izinler alınmaksızın kumar oynatılması ve imkân sağlanması hapis cezası gerektiren suçlar arasındadır.¹⁸⁰

4.3.4 Amerika Birleşik Devletleri

ABD'de neredeyse tüm eyaletlerin serbest bıraktığı bazı kumar formları olduğu gibi¹⁸¹ Utah ve Hawaii'de piyangolar da dâhil olmak üzere kumarın hiçbir türüne izin verilmemektedir. Bu durum ilgili eyaletlerdeki ahlaki ve kültürel sebeplere dayanmaktadır.¹⁸² Amerika Birleşik Devletleri Yasası (United States Code) kapsamında yasa dışı kumar oynatan kişilere hapis ve para cezası verilebilecektir.¹⁸³ Kumara ilişkin yaptırımlar eyaletlerin kendi ceza kanunlarında yer almaktadır.

4.3.5. Almanya

Almanya'da kumar, 16 eyaletin imzaladığı ve 2021'de yürürlüğe giren "Eyaletlerarası Kumar Anlaşması" ile düzenlenir. Anlaşmanın amacı; kumar bağımlılığını önlemek, yasa dışı kumarı engellemek, oyuncularını ve gençleri korumak, şans oyunlarını güvenli ve adil hâle getirmektir. Almanya'da kumar faaliyetleri yetkili makâmın izniyle düzenlenebilmektedir.¹⁸⁴ Alman Ceza Kanunu ile kumara ilişkin çeşitli suç tipleri öngörülmektedir.¹⁸⁵ Buna göre izinsiz olarak kamuya açık şekilde kumar oynatan, imkân sağlayan ve bunların reklamını yapanlar ile bunlara katılanlar için hapis ve para cezası öngörülmektedir.

Kumar, birey ve toplum üzerinde yaratabileceği zararlar nedeniyle birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de sıkı yasal düzenlemelere tabi tutulmakta; kumarın denetim altına alınmasıyla kamu düzeni, toplumsal refah, bireysel menfaatler gibi değerler korunmaya çalışılmaktadır. Mevzuatımızdaki düzenlemelerin zaman içerisinde geçirdiği değişimler kumara ilişkin mevzuatın karmaşık hâle gelmesine ve aralarındaki ilişkinin bozulmasına yol açmıştır. Bunun yanında "yasal" kumarın, kumar niteliğinin fark edilmesini engelleyecek ifadeler kullanılarak sunulmasının önüne geçilmesi ve bu faaliyetlerin toplum üzerindeki olumsuz etkilerini sınırlayan düzenlemelerin varlığı, özellikle gelecek nesillerin korunması için elzemdir.

175 Bunlar; kumarhane (kural olarak vatandaşlar hariç), at yarışları, bisiklet yarışları, motorlu tekne yarışları, spor bahisleri, piyango biletleri ve boğa güreşidir.

176 <https://www.kcgp.or.kr/eng/faq.do>

177 https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?hseq=28627&lang=ENG; Madde 246-248

178 Madde 3

179 <https://www.gamblingcommission.gov.uk/licensees-and-businesses/licences-and-fees>

180 Md. 33, 37, 41

181 <https://www.americangaming.org/research/state-of-play-map/>

182 Marie-Cecile O. Tidwell et al., "Gambling Modes and State Gambling Laws: Changes From 1999 to 2011 and Beyond," *Gaming Law Review and Economics* 19, 1 (2015): 26.

183 Madde 1955; <https://www.govinfo.gov/content/pkg/USCODE-2023-title18/pdf/USCODE-2023-title18.pdf>

184 Madde 1, 4

185 Madde 284-287

5. BÖLÜM: **ÖNLEME** **ÇALIŞMALARI**

Bağımlılık, birey ve toplum üzerinde derin sosyal ve ekonomik etkiler yaratan, tedavisi zor ve uzun süreçler gerektiren bir sağlık sorunudur. Bu nedenle, bağımlılıkla mücadelede önleyici çalışmalar büyük önem taşımaktadır. Önleme programları, risk faktörlerini azaltırken koruyucu faktörleri güçlendirerek, kimyasal ve davranışsal bağımlılıkların başlamasını engellemeyi, geciktirmeyi ya da olası zararlarını azaltmayı hedeflemektedir. Özellikle kumar davranışı, genç yaşlarda başlaması ve dijital ortamların yaygınlaşmasıyla birlikte daha erişilebilir hâle gelmesi nedeniyle, kapsamlı ve etkili önleme stratejileri gerektiren kritik bir alan olarak öne çıkmaktadır. Bu bölümde, öncelikle önleme çalışmalarının öneminden bahsedilecek, bağımlılık odağında genel önleme yaklaşımları ele alınacak ve ardından kumar bağımlılığına özgü önleme programları ile ilgili bilgi verilecektir.

5.1. Önleme Çalışmalarının Önemi

Bağımlılık hem birey hem de toplum üzerinde ciddi sosyal ve ekonomik sorunlara yol açmakta; suç, yasa dışı faaliyetler ve aile içi problemleri tetiklemektedir. Ayrıca, bağımlılık sağlık sorunlarını artırarak ülkelerin sağlık harcamalarının yükselmesine neden olmaktadır. Tüm bu sonuçlar göz önüne alındığında bağımlılıkları önlemek bireysel ve toplumsal açıdan büyük önem taşımaktadır.

Önleme çalışmalarına yapılan her yatırımın, tedavi maliyetlerinden çok daha fazla kazanç sağladığını göstermektedir. Örneğin SAMHSA'nın 2009 tarihli Madde Bağımlılığının Önlenmesinde Maliyet-Fayda Analizi [Substance Abuse Prevention Dollars and Cents: A Cost-Benefit Analysis] adlı araştırması, okul tabanlı etkili önleme programlarının her 1 dolarlık yatırım için yaklaşık 18 dolarlık tasarruf sağladığını ortaya koymaktadır.¹⁸⁶ Bu nedenle, önleyici programlar, bağımlılığın zararlarını azaltmak ve toplumsal gelişimi desteklemek için kritik öneme sahiptir. Bağımlılığa karşı önleme programlarının temel hedefi toplumda risk faktörlerini azaltmak ve koruyucu faktörleri güçlendirmektir. Böylece bireylerin bağımlılık yapıcı madde ve davranışlara başlaması engellenmekte veya geciktirilmektedir.¹⁸⁷

Dijital kumar türlerinin yaygınlaşması ile kumara başlama yaşı düşmektedir. Bireylerin kumarla ilk deneyimlerinin genellikle 10-19 yaşları arasında gerçekleştiği görülmektedir. Kumar oynamaya erken yaşlarda başlamanın, kumar bağımlılığı için risk oluşturduğu ve 30 yaş altı bireylerin kumar bağımlılığı açısından en riskli gruplardan biri olduğu belirtilmektedir. Bu yaş aralığı, bireylerin kumarla ilişkilerinin şekillendiği kritik bir dönem olarak değerlendirilmektedir. Bu kritik dönemde gerçekleştirilen önleme programlarını inceleyen bir derleme çalışmasında, incelenen kumar önleme programlarının kumar oynama sıklığını ve şiddetini azaltma açısından genel olarak iyi sonuçlar verdiği ve ayrıca kumar hakkındaki yanlış kanılar, yanlışlar, bilgi ve tutumlar gibi bilişsel değişkenler açısından da olumlu sonuçlar elde edildiği belirtilmiştir.¹⁸⁸

Erken yaşta başlayan kumar deneyimleri ve dijital oyunların yaygınlaşması, özellikle gençler arasında kumar bağımlılığı riskini artırmakta; bu durum etkili ve kapsamlı önleme programlarının geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda, bağımlılıkla mücadelede uygulanan önleme stratejilerinin türlerini ve kapsamını anlamak, etkili önleme çalışmalarının planlanması açısından kritik öneme sahiptir.

5.2. Kumarla Mücadelede Önleme Çalışmaları

Kumar, bireysel ve toplumsal düzeyde ciddi sonuçlar doğuran bir halk sağlığı sorunu olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle, birçok ülkede kumar davranışını önlemeye yönelik politika ve programlar geliştirilmiştir. Bu bölümde, farklı ülkelerde ve Türkiye'de yürütülen önleme programları incelenerek, etkili uygulama örnekleri ve iyi uygulama modelleri belirlenmeye çalışılmıştır. Böylece Türkiye'de yürütülecek önleme çalışmalarına yönelik yol gösterici bir çerçeve oluşturulması amaçlanmaktadır.

186 Substance Abuse and Mental Health Services Administration, *Substance Abuse Prevention Dollars and Cents: A Cost-Benefit Analysis* (U.S. Department of Health and Human Services, 2009).

187 K. Ögel, *Sigara, Alkol, Uyuşturucu ve Diğer Bağımlılıklar* (2012).

188 A. Monreal-Bartolomé, A. Barceló-Soler, J. García-Campayo, C. Bartolomé-Moreno, P. Cortés-Montávez, E. Acon, M. Huertes, V. Lacasa, S. Crespo, D. Lloret-Irles, L. Sordo, C. Clotas Bote, S. Puigcorbó ve Y. López-Del-Hoyo, "Preventive Gambling Programs for Adolescents and Young Adults: A Systematic Review," *International Journal of Environmental Research and Public Health* 20, no. 6 (2023): 4691, <https://doi.org/10.3390/ijerph20064691>; A. Grande-Gosende, C. López-Núñez, G. García-Fernández, J. Derevensky ve J. R. Fernández-Hermida, "Systematic Review of Preventive Programs for Reducing Problem Gambling Behaviors Among Young Adults," *Journal of Gambling Studies* 36, no. 1 (2020): 1-22, <https://doi.org/10.1007/s10899-019-09866-9>

Kumarla ilgili önleme ve zarar azaltmaya yönelik dört temel strateji öne çıkmaktadır: arz azaltımı [supply reduction], talep azaltımı [demand reduction], risk azaltımı [risk reduction] ve zarar azaltımı [harm reduction]. Arz azaltımı, örneğin kumar makinelerine erişimin kısıtlanması, reklam yasakları gibi düzenleyici önlemleri içerirken; talep azaltımı, bireylerin kumar oynama isteğini azaltmaya yönelik eğitim ve farkındalık programları gibi müdahaleleri kapsamaktadır. Risk ve zarar azaltımı stratejileri ise uyarı mesajları, limit belirleme araçları ve oyun içi mola sistemleri gibi uygulamalara odaklanmaktadır.¹⁸⁹ Özellikle risk ve zarar azaltımı odağında çalışmalar yaygınlaşmaktadır. Bu stratejiler arasında, özellikle kumarın doğasındaki yapısal riskleri göz ardı ederek sadece bireyin kararlarına vurgu yapan "sorumlu kumar" [responsible gambling] ve "güvenli kumar" [safe gambling] yaklaşımları mevcuttur. Ancak bu yaklaşımlar, halk sağlığı perspektifiyle tam olarak örtüşmemekte, çoğu zaman bireyin öz-denetimine dayanarak kumarın doğasındaki yapısal riskleri yeterince hedef almamaktadır ve çoğunlukla kumar endüstrisi ile düzenleyici kurumlar tarafından da desteklenmektedir. Bu nedenle yalnızca bireyin dikkatli davranmasına dayanan önlemlerin yetersiz kaldığını vurgulamakta; daha sistematik, düzenleyici ve çevresel çalışmalara ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir.¹⁹⁰

Bağımlılığın önlenmesi, halk sağlığı stratejileri içinde merkezî bir yer tutmakta olup, uygulanan programlar hedef grubun risk düzeyine göre evrensel, seçici ve belirlenmiş olmak üzere üç ana kategoriye ayrılmaktadır. Bu önleme türleri; odaklandıkları gruplar, uygulama yöntemleri ve etki düzeyleri bakımından birbirinden farklılık göstermekte, genellikle aile, okul ve toplum gibi çeşitli ortamlarda hayata geçirilmektedir.¹⁹¹ Aşağıda dünyadaki ve Türkiye'deki önleme çalışmaları bu üç kategoriye göre ele alınarak incelenmiştir.

5.2.1.Dünyada Önleme Çalışmaları

Dünyadaki önleme çalışmaları incelendiğinde genel olarak evrensel programların öne çıktığı görülmektedir. Evrensel programlar risk düzeyinden bağımsız olarak toplumun geneline veya belirli bir ortamda bulunan herkese yönelik geniş kapsamlı çalışmalardır. Kumar ile ilgili evrensel önleme çalışmalarının genellikle okullarda uygulanan eğitim programlarını, topluma yönelik kamu spotlarını, medya kampanyalarını ve yasal düzenlemeleri içerdiği belirtilmektedir.¹⁹²

Eğitim odaklı evrensel programlar bilgi artırma, kumarla ilgili yanlış inanışları düzeltme, şans ve beceri kavramlarını ayırt etme ve karar verme/problem çözme becerilerini geliştirme üzerine odaklanmaktadır. Bazı programlar oyun temelli materyaller, etkileşimli grup etkinlikleri ve videolar içermektedir.¹⁹³ Örneğin, Hırvatistan'da uygulanan **Gerçekten Kazanan Kim [Who Really Wins?]** programı, gençlerde kumar riskini azaltmayı ve bilgi düzeyini artırmayı hedeflemektedir. Kanada'da geliştirilen **Stacked Deck** programı, 14-19 yaş grubuna yönelik yapılandırılmış ve etkileşimli dersler sunarak kumara dair yanlış inanışları azaltmakta ve kumar davranışlarını önlemeyi amaçlamaktadır. Yine Kanada'da geliştirilen **Amazing Chateau**, 4-6. sınıf öğrencilerine şans ve beceri arasındaki farkı öğretmeyi ve temel kavramlara yönelik farkındalık kazandırmayı amaçlayan oyun temelli bir yaklaşımla uygulanmaktadır. ABD'de geliştirilen **Geleceğini Kumar Oynayarak Kaybetme [Don't Gamble Away Our Future]** programı, ortaokul ve lise öğrencilerine yönelik kısa oturumlarla şans oyunlarının etkilerine dair farkındalık oluşturmaya ve yanlış inanışları düzeltmeyi hedeflemektedir.¹⁹⁴ İspanya'da uygulanan **Ludens** programı ise, gençlerin kumarın psikolojik ve ekonomik boyutlarına eleştirel bir bakış geliştirmesini desteklemekte ve özellikle reşit ol-

189 V. Velasco, P. Scattola, L. Gavazzeni, L. Marchesi, I. E. Nita ve G. Giudici, "Prevention and Harm Reduction Interventions for Adult Gambling at the Local Level: An Umbrella Review of Empirical Evidence," *International Journal of Environmental Research and Public Health* 18, no. 18 (2021): 9484, <https://doi.org/10.3390/ijerph18189484>

190 M. Chóliz, M. Marcos ve F. Bueno, "Ludens: A Gambling Addiction Prevention Program Based on the Principles of Ethical Gambling," *Journal of Gambling Studies* 38, no. 3 (2022): 993-1008, <https://doi.org/10.1007/s10899-021-10066-7>

191 NIDA, "Prevention," 14 Eylül 2023, <https://nida.nih.gov/research-topics/prevention> (Erişim tarihi: 28 Haziran 2025).

192 M. Hilbrecht, S. Gainsbury, N. Tabri, M. Wohl, S. Xuereb, J. Derevensky, S. Rodda, M. Sheila, V. Jess ve G. Brittany, *Prevention and Education Evidence Review: Gambling-Related Harm, 2021*, <https://doi.org/10.33684/2021.006>

193 J. M. Giménez Lozano ve F. M. Morales Rodríguez, "Systematic Review: Preventive Intervention to Curb the Youth Online Gambling Problem," *Sustainability* 14, no. 11 (2022): 6402, <https://doi.org/10.3390/su14116402>

194 J. Ren, K. Moberg, H. Scuffham, D. Guan ve C. V. Asche, "Long-Term Effectiveness of a Gambling Intervention Program Among Children in Central Illinois," *PloS One* 14, no. 2 (2019): e0212087, <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0212087>; L. M. Taylor ve P. Hillyard, "Gambling Awareness for Youth: An Analysis of the 'Don't Gamble Away our FutureTM' Program," *International Journal of Mental Health and Addiction* 7, no. 1 (2009): 250-261, <https://doi.org/10.1007/s11469-008-9184-y>

mayan bireylerde riskli kumar davranışlarını azaltmaya katkı sunmaktadır.¹⁹⁵ Uygulanan önleme programlarının büyük çoğunluğunun kumarla ilgili bilgi düzeyini artırmada, yanlış inanış ve bilişsel çarpıtmaları azaltmada, kumarla ilgili risk algısını yükseltmede etkili olduğunu göstermektedir.¹⁹⁶

Bilgi odaklı programlara ek olarak sadece kumar bilgisi vermekle kalmayıp, problem çözme, karar verme, öz farkındalık, baş etme becerileri gibi daha geniş yaşam becerilerini geliştirmeye odaklanan evrensel önleme programlarının da olduğu belirtilmektedir.¹⁹⁷ Bu tür programlara örnek olarak, Kanada'da geliştirilen **Gençlik Kumar Farkındalık Programı [Youth Gambling Awareness Program (YGAP)]** gösterilebilir. Program, 8–24 yaş arası gençlere yönelik atölye çalışmalarıyla eleştirel düşünme, problem çözme, bilinçli karar verme, medya okuryazarlığı, yaratıcı ifade, sosyal-duygusal öğrenme ve sağlıklı yaşam becerilerini desteklemektedir. Ayrıca, gençlerin deneyimlerine uygun içeriklerle farkındalık kazandırmayı ve akran temelli medya projeleri aracılığıyla aktif katılımlarını teşvik etmeyi amaçlamaktadır.¹⁹⁸

Dünyadaki önleme çalışmaları incelendiğinde seçici önleme çalışmalarının da olduğu görülmektedir. Seçici önleme çalışmaları ise örneğin, kumar bağımlılığı olan ebeveynlerin çocukları, riskli bölgelerde yaşayan gençler gibi riskli gruplara yönelik özel çalışmaları kapsamaktadır. Seçici önleme çalışmalarına örnek olarak, üniversite öğrencilerinde kumar davranışlarını azaltmayı hedefleyen **Kişiselleştirilmiş Normatif Geri Bildirim [Personalized Normative Feedback]** yaklaşımı verilebilir. Katılımcılara kendi kumar oynama alışkanlıkları ile akranlarının ortalama davranışları karşılaştırmalı biçimde sunularak, davranışlarını yeniden değerlendirmeleri hedeflenmektedir. Çevrim içi olarak kısa süreli uygulanan bu yöntem, kumar sıklığı ve harcamalarda azalma sağlayabilmektedir.¹⁹⁹ Ancak bu etkiler, daha çok kısa süreli olup, uzun vadeli davranış değişiklikleri için ek müdahalelere ihtiyaç duyulabileceği belirtilmiştir. ²⁰⁰ Bir diğer örnek ise, iş yerlerinde yürütülen programlardır. Bu programlar, yöneticilere kumar bağımlılığını tanıma, müdahale etme ve kurumsal politikalar geliştirme konusunda bilgi ve beceri kazandırmayı amaçlamaktadır. Yöneticilere yönelik verilen eğitimlerin, kumar sorununu fark etme ve müdahaleye yönelik istekliliği artırdığı; ancak kalıcı etki için tüm çalışanları kapsayan stratejilere ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir.²⁰¹

Kumarla ilgili önleme çalışmalarında belirlenmiş programlar da bulunmaktadır. Belirlenmiş önleme ise kumarla ilgili erken belirtiler gösteren bireyleri hedef alır ve genellikle deneyimleme aşamasındaki bireyler için yapılan çalışmaları kapsamaktadır. Bu çalışmalara örnek olarak, çevrim içi platformlar üzerinden sunulan **internet tabanlı müdahale programları** gösterilebilir. Bu programlar; kişiselleştirilmiş normatif geribildirim, limit belirleme, bilişsel davranışçı terapi modülleri ve kendini dışlama seçenekleri gibi araçlarla bireyin kumar davranışlarını fark etmesini ve kontrol altına almasını hedeflemektedir. Genellikle anonim, düşük maliyetli ve kullanıcı dostu olan bu uygulamaların kısa vadede kumar sıklığını ve ilişkili zararları azaltmada etkili olduğu, ancak uzun vadeli etki için ek destek gerektirebileceği belirtilmektedir.²⁰² Bir diğer örnek ise Birleşik Krallık'ta faaliyet gösteren **GamCare** tarafından yürütülen

195 M. Chóliz, M. Marcos ve F. Bueno, "Ludens: A Gambling Addiction Prevention Program Based on the Principles of Ethical Gambling," *Journal of Gambling Studies* 38 (2021): 993–1008, <https://doi.org/10.1007/s10899-021-10066-7>

196 A. Monreal-Bartolomé, A. Barceló-Soler, J. García-Campayo, C. Bartolomé-Moreno, P. Cortés-Montávez, E. Acon, M. Huertes, V. Lacasa, S. Crespo, D. Lloret-Irles, L. Sordo, C. Clotas Bote, S. Puigcorbó ve Y. López-Del-Hoyo, "Preventive Gambling Programs for Adolescents and Young Adults: A Systematic Review," *International Journal of Environmental Research and Public Health* 20, no. 6 (2023): 4691.

197 R. Ladouceur, A. Goulet ve F. Vitaro, "Prevention Programmes for Youth Gambling: A Review of the Empirical Evidence," *International Gambling Studies* 13, no. 2 (2012): 141–159, <https://doi.org/10.1080/14459795.2012.740496>

198 YMCA of Greater Toronto, *Youth Gambling Awareness Program*, t.y., erişim 2 Temmuz 2025, <https://www.ymcagta.org/youth-programs/youth-gambling-awareness-program>

199 M. A. Celio ve S. A. Lisman, "Examining the Efficacy of a Personalized Normative Feedback Intervention to Reduce College Student Gambling," *Journal of American College Health* 62 (2014): 154–164, <https://doi.org/10.1080/07448481.2013.86562>; A. Grande-Gosende, C. López-Núñez, G. García-Fernández, J. Derevensky ve J. R. Fernández-Hermida, "Systematic Review of Preventive Programs for Reducing Problem Gambling Behaviors Among Young Adults," *Journal of Gambling Studies* 36 (2019): 1–22, <https://doi.org/10.1007/s10899-019-09866-9>

200 L. Marchica ve J. L. Derevensky, "Examining Personalized Feedback Interventions for Gambling Disorders: A Systematic Review," *Journal of Behavioral Addictions* 5, no. 1 (2016): 1–10, <https://doi.org/10.1556/2006.5.2016.006>

201 J. Rafi, E. Ivanova, A. Rozental, P. Lindfors, ve P. Carlbring, "Participants' Experiences of a Workplace-Oriented Problem Gambling Prevention Program for Managers and HR Officers: A Qualitative Study," *Frontiers in Psychology* 10 (2019): 1494, <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01494>; J. Rafi, E. Ivanova, A. Rozental, P. Lindfors, G. Andersson, ve P. Carlbring, "Effects of a Workplace Prevention Program for Problem Gambling: A Cluster-Randomized Controlled Trial," *Journal of Gambling Issues* 48 (2022): 110–133, <https://doi.org/10.4309/jvuto9123>.

202 S. Rodda, "A Systematic Review of Internet Delivered Interventions for Gambling: Prevention, Harm Reduction and Early Intervention," *Journal of Gambling Studies* 38 (2021): 967–991, <https://doi.org/10.1007/s10899-021-10070-x>

çalışmalardır. Kuruluş, kumardan zarar gören bireylere yönelik kişiselleştirilmiş destek sunmanın yanı sıra, özellikle gençlere ve onlarla çalışan profesyonellere yönelik eğitimler düzenlemekte; bu eğitimlerde kumarla ilgili bilgi vermeyi, eleştirel düşünme ve dijital ortamda “hayır” diyebilme becerilerini desteklemeyi amaçlamaktadır.²⁰³

Dünyadaki önleme çalışmalarında, evrensel, seçici ve belirlenmiş düzeylerin tümünü kapsayan bütüncül yaklaşımlar da bulunmaktadır. Bu doğrultuda, Birleşik Krallık'ta faaliyet gösteren **Genç Oyuncular ve Kumar Oynayanlar Eğitim Vakfı [Young Gamers and Gamblers Education Trust]** oyun ve kumar kaynaklı zararların önlenmesine yönelik çok düzeyli çalışmalar yürüten öncü bir sivil toplum kuruluşudur. Evrensel önleme kapsamında, öğretmenler, gençlik çalışanları ve ailelere yönelik kapsamlı eğitimler düzenlemekte; 11-19 yaş arası gençler için farkındalık artırıcı içerikler sunmaktadır. Belirlenmiş önleme düzeyinde, risk altında bulunan gençlerle çalışan profesyonellere özel eğitimler ve yaşa uygun materyaller geliştirilmektedir. Seçici önleme kapsamında ise, yüksek risk grubundaki gençlere yönelik hedefli eğitimler ve destek mekanizmaları sağlanmakta; öğrenci davranışlarına ilişkin veriler toplanarak politika yapıcılara yönelik öneriler geliştirilmektedir. YGAM'ın bu çok katmanlı yapısı, bilim temelli, kapsamlı ve sürdürülebilir bir önleme yaklaşımını yansıtmaktadır.²⁰⁴

Dünyada kumarla ilgili önleme çalışmalarının, farklı yaş grupları, hedef kitleler ve risk düzeyleri göz önünde bulundurularak yapılandırıldığı görülmektedir. Bilgi verme, yanlış inanışları düzeltme ve yaşam becerilerini destekleme gibi ortak hedefler etrafında şekillenen bu programlar; tüm topluma yönelik evrensel müdahalelerden, risk altındaki bireyler için geliştirilen belirlenmiş ve seçici önleme uygulamalarına kadar uzanmaktadır. Bu çok katmanlı yaklaşımın, kumarın yol açtığı zararları önleme ve azaltmada etkili ve sürdürülebilir bir yol haritası olduğu düşünülmektedir. Bir sonraki başlıkta ülkemizdeki önleme çalışmaları incelenecektir.

5.2.2. Türkiye’de Önleme Çalışmaları

Türkiye’deki kumarla ilgili önleme çalışmaları incelendiğinde, dünyada olduğu gibi evrensel, seçici ve belirlenmiş programlar odağında çalışmaların olduğu görülmektedir.

Türkiye’deki evrensel kumar önleme çalışmalarının başlıca örneklerinden biri, Yeşilay tarafından geliştirilen ve Millî Eğitim Bakanlığı başta olmak üzere birçok kurum ve kuruluşun iş birliğiyle uygulanan **Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitimi Programı (TBM)**’dir. 2014’ten bu yana yürütülen bu okul temelli program, öğrenci ve yetişkinlere yönelik kapsamlı farkındalık çalışmaları içermektedir. 2020 yılında programa “Kumar Bağımlılığı” modülleri de eklenmiş; bu kapsamda öğretici materyaller, animasyonlar, afiş ve broşürler geliştirilmiştir. Her yıl yaklaşık 10 milyon öğrenci ve 3 milyon yetişkine ulaşan TBM’nin, farklı yaş gruplarında bilişsel ve duygusal farkındalık sağladığı, yapılan etki analizleriyle ortaya konmuştur. Bu yönüyle TBM, Türkiye’deki evrensel düzeydeki önleme çalışmalarının önemli bir örneğini sunmaktadır.²⁰⁵

Türkiye’de belirlenmiş önleme düzeyinde yürütülen dikkat çekici uygulamalardan biri, **“Okulda Bağımlılığa Müdahale Programı”dır (OBM)**. OBM, zararlı madde ya da riskli davranışlarla henüz deneme veya kullanıcı olma

203 GamCare, *Annual Report 2023–2024* (2024), <https://d1ygf46rsya1tb.cloudfront.net/prod/uploads/2024/12/Annual-Report-2023-24.pdf>

204 YGAM, *Home*, erişim tarihi 2 Temmuz 2025, <https://ygam.org/>

205 M. Öztürk, Ş. Büyüköztürk, G. Aydın, M. Dinç, S. Işık, H. Y. Hoş, M. U. Saraç, S. Şenferah, G. Ceyhan ve M. Y. Seheriyeli, “The Effect of Turkish Green Crescent Society APTP Program on Students’ Knowledge and Emotional Awareness about Tobacco, Alcohol, Drug, and Technology Addiction,” *Addicta: The Turkish Journal on Addictions* 7, no. 3 (2020).

düzeyinde ilişki kuran öğrencilere yönelik geliştirilmiş, okul temelli bir erken müdahale programıdır. Psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin bireysel görüşmeleriyle yürütülen OBM, Türkiye’de okul ortamında bağımlılığa müdahale eden ilk ve tek programdır. Sigara, alkol, bağımlılık yapıcı maddeler, riskli internet kullanımı ile kumar ve bahis oynama davranışlarını hedefleyen OBM, zararlı davranışların bağımlılığa dönüşmeden okul ortamında önlenmesi ve öğrencilerin eğitim dışına itilmeden desteklenmesini amaçlamaktadır.

Davranışsal bağımlılık riski taşıyan öğrencilere yönelik geliştirilen ve seçici programlara örnek olan **“Değişen Ben Grup Müdahale Programı”**, Millî Eğitim Bakanlığı koordinasyonunda uygulanmaktadır. Ortaokul ve lise düzeyindeki öğrencilere yönelik olarak hazırlanan bu program, özellikle problemli internet kullanımı davranışları üzerinden, kumarla ilişkili riskli eğilimleri de önlemeyi hedeflemektedir. 10 oturumluk yapılandırılmış içerik; öz farkındalık, öz düzenleme, yaşam becerileri gibi temalara odaklanmaktadır. Ayrıca ebeveyn ve öğretmen destek oturumlarıyla çevresel faktörlerin de müdahaleye dâhil edilmesi sağlanmaktadır. Program, okul rehberlik sistemine entegre edilebilir ve sürdürülebilir bir model sunmaktadır²⁰⁶.

Yeşilay Akademi Eğitimleri kapsamında 2024 yılında Yeşilay Akademi çatısı altında, kurumsal firmalara yönelik **“Şans mı Tuzak mı? Kumar Bağımlılığı Farkındalık Eğitimi”** içeriği de seçici düzeydeki çalışmalara örnek gösterilebilir. Bu eğitim ile firma çalışanlarının kumar ile ilgili riskleri, zararları fark etmeleri ve risklere karşı önlem almaları amaçlanmaktadır.

Türkiye’deki kumar önleme çalışmalarında, evrensel, seçici ve belirlenmiş düzeylerin tümünü kapsayan bütüncül yaklaşımlar da bulunmaktadır. Türkiye’de Sağlık Bakanlığı öncülüğünde hazırlanan **Davranışsal Bağımlılıklar ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı**, davranışsal bağımlılıklarla mücadelede **evrensel, seçici ve belirlenmiş önleme düzeylerini** kapsayan çok boyutlu bir yaklaşım sunmaktadır. Evrensel önleme kapsamında toplum genelini hedef alan farkındalık kampanyaları, eğitim içerikleri ve kamu spotlarıyla bilgi düzeyini artırmak amaçlanırken; seçici önleme düzeyinde risk altındaki gençler, ergenler ve düşük sosyoekonomik gruplara yönelik özel eğitimler ve rehberlik hizmetleri sunulmaktadır. Belirlenmiş önleme ise davranışsal bağımlılık belirtileri gösteren bireyler için erken tanı, danışmanlık, tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerini içermektedir. Bu plan, 2019-2023 yılları arasında uygulanmış ve 2024-2028 dönemi için güncellenerek yürürlüğe girmiştir. Planın temel hedefleri arasında **dijital medyanın bilinçli kullanımı, kumar bağımlılığının önlenmesi ve danışmanlık ile tedavi hizmetlerinin yaygınlaştırılması** yer almaktadır. Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu koordinasyonunda yürütülen bu çalışmalar; Sağlık, Millî Eğitim, İçişleri, Aile ve Sosyal Hizmetler, Gençlik ve Spor Bakanlıkları ile Yeşilay, Diyanet İşleri Başkanlığı, üniversiteler ve diğer paydaş kurumlarla iş birliği içinde uygulanmaktadır.²⁰⁷

Türkiye’de kumar bağımlılığının önlenmesine yönelik yürütülen çalışmalar incelendiğinde, bu alandaki önleme programlarının sayıca yetersiz olduğu görülmektedir. Özellikle risk gruplarına, iş yerlerine ve topluma yönelik sistemli ve sürdürülebilir önleme programlarının eksikliği dikkat çekmektedir. Bu durum, kumar bağımlılığıyla mücadelede erken müdahale ve riskli davranışların önlenmesi açısından önemli bir boşluk oluşturmaktadır. Dolayısıyla, toplumun farklı kesimlerine ulaşabilen, yaş grubu ve risk düzeyine göre çeşitlendirilmiş yeni önleme programlarının geliştirilmesi ve mevcut uygulamaların yaygınlaştırılması büyük önem taşımaktadır.

“Önleme Çalışmaları” ana başlığı altında, önleme programlarının önemi, kumar bağımlılığında önleme programlarının etkisi ve dünyada ve ülkemizde yürütülen uygulamalar hakkında bilgiler sunulmuştur. Kumar bağımlılığına yönelik önleme çalışmaları, bireylerin yaşam boyu karşılaşılabilecekleri risklerin azaltılmasında ve toplum sağlığının korunmasında önemli bir role sahiptir. Dünya genelinde uygulanan eğitim temelli programlar, yalnızca bilgi aktarmakla kalmayıp bilişsel çarpıtmaları azaltmayı, eleştirel düşünme, karar verme ve problem çözme gibi yaşam becerilerini geliştirmeyi de hedeflemektedir. Bunun yanı sıra iş yerlerinde yöneticilerin kumar sorunlarına karşı harekete geçmelerini destekleyen programların da etkili sonuçlar ortaya koyduğu görülmektedir. Türkiye’de ise son yıllarda önleme alanında çeşitli programların geliştirildiği ve uygulamaların giderek yaygınlaştığı dikkat çekmektedir. Bir sonraki bölümde dünyada ve ülkemizdeki müdahale çalışmaları detaylı bir şekilde aktarılacaktır.

206 Millî Eğitim Bakanlığı, “Bağımlılıkla Mücadele Kapsamında Değişen Ben Grup Müdahale Programlarının Yaygınlaştırma Çalışmaları Devam Ediyor,” 23 Nisan 2024, <https://orgm.meb.gov.tr/www/bagimlilikla-mucadele-kapsaminda-degis-en-ben-grup-mudahale-programlarinin-yayginlastirma-calismalari-devam-ediyor/icerik/2371>

207 Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, *Davranışsal Bağımlılıklar ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2024-2028* (Ankara: Sağlık Bakanlığı, 2024), <https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/49632/0/dbm-eylem-plani-2024-2028pdf.pdf>

6. BÖLÜM: **MÜDAHALE ÇALIŞMALARI**

Kumar bağımlılığına yönelik müdahale ve tedavi çalışmaları, tıpkı önleme çalışmalarında olduğu gibi, kumarın yol açtığı ekonomik, psikolojik ve toplumsal zararları azaltmada ve toplum sağlığını korumada kritik bir önem taşımaktadır. Dünyanın çeşitli ülkelerinde ve Türkiye’de, kumar bağımlılığını tedaviye yönelik kanıta dayalı müdahale yöntemleri geliştirilmekte ve uygulanmaktadır. Tedavi sürecinde sıklıkla kullanılan yöntemler arasında psikoeğitim müdahaleleri, psikososyal tedaviler, ilaç tedavileri ve destek grupları gibi seçenekler bulunmaktadır ²⁰⁸:

1. **Psikoeğitim Müdahaleleri:** Bu müdahalelerle, kumar sorunu yaşayan bireylerin ve yakınlarının kumar davranışını daha iyi tanımaları hedeflenir. Bu süreçte problemlili kumarın temel özellikleri, şans ve beceri kavramları, beynin etkilenme biçimi ile iyileşme ve değişim süreci hakkında bilgi verilir.
2. **Psikososyal Tedaviler:** Bu tedaviler psikoterapötik yaklaşımları ve görüşmeleri içerir. Kullanılan en yaygın yöntemler arasında bilişsel davranışçı terapi ve motivasyonel görüşme yer almaktadır. Ayrıca, kumar problemi yaşayan bireylerle grup terapisi veya aile terapisi gibi destekleyici yaklaşımlar da uygulanabilmektedir.
 - a. **Bilişsel Davranışçı Terapi (BDT):** BDT, bireylerin düşünce, duygu ve davranış örüntülerini değiştirmeye odaklanan bir terapi yaklaşımıdır. Kumar bağımlılığı özelinde BDT, bireylerin kumara yönelik hatalı tutumlarına (ör. Beceri ve bilginin kazanma üzerindeki etkisine olan inanç), kumar oynamaya yönelten tetikleyici duygularına ve davranışlarına müdahale etmeyi amaçlamaktadır.
 - b. **Motivasyonel Görüşmeler:** Bu görüşmeler, bireylerin değiştirmeye ve tedavide kalmaya yönelik motivasyonlarını artırmayı hedeflemektedir.
3. **İlaç Tedavisi:** İlaç tedavisi, kumar oynama isteğini ve sıklığını azaltmaya yönelik farmakolojik ajanların kullanımını içermekte; ayrıca kumar bağımlılığına eşlik eden ruhsal bozuklukların tedavisinde de uygun farmakoterapötik yaklaşımlar uygulanmaktadır.
4. **12 Basamaklı Müdahaleler ve Destek Grupları:** Bu destek grupları, maneviyat ve kabullenme ekseninde, tedavi sürecine katılan kumar bağımlılarına diğer bağımlılarla tecrübelerini paylaşma ve sosyal destek imkânı sunar.

Kumar bağımlılığının tedavisi farklı kurumlarda ve farklı şekillerde yürütülmektedir. Psikiyatri poliklinikleri ile rehabilitasyon merkezlerinde hem yatarak hem de ayakta tedavi olanakları sunulurken, danışmanlık merkezlerinde yalnızca ayakta tedavi hizmeti verilmektedir. Bu kurumlarda, yukarıda özetlenen tedavi yaklaşımları kullanılmakta; rehabilitasyon merkezleri ise ek olarak sosyal destek grupları, spor ve sanat etkinlikleri gibi faaliyetlerle iyileşme sürecini desteklemektedir. Literatürde²⁰⁹, kumar bağımlılığı ile etkili müdahale yöntemlerinin genellikle; birden fazla yaklaşımı bir araya getiren, katılımcıların aktif katılımını sağlayan, teori odaklı, eğitilmiş uygulayıcılar tarafından uygulanan, gelişimsel ihtiyaçları dikkate alan ve dijital teknolojileri içeren müdahaleler olduğu belirtilmektedir. Bu bölümde ise söz konusu müdahaleler doğrultusunda, dünyada ve Türkiye’de kumar bağımlılığının tedavisine yardımcı olan başlıca programlar özetlenmiştir.

6.1. Dünyada Müdahale Çalışmaları

Kumar bağımlılığının tedavisine yönelik dünyada uygulanan müdahale programları incelendiğinde, kamu kurumlarının desteği ile yürütülen faaliyetler, sivil toplum kuruluşlarının yürüttüğü müdahale faaliyetleri, 12 basamaklı müdahaleler ve destek programları ile dijital destek araçları ön plana çıkmaktadır.

208 Altıntaş, M. "Kumar Oynama Bozukluğu ve Güncel Yaklaşımlar," *Psikiyatride Güncel: Bağımlılıkta Güncel Konular* 15, no. 1 (2025): 28.; National Centre for Social Research, *Effective interventions for the treatment of gambling that is associated with harm: Rapid Evidence Review*, 2024, <https://www.gambleaware.org/media/cj2lzelz/effective-interventions-for-the-treatment-of-gambling-associated-with-harm.pdf>; Blank, Lindsay, Susan Baxter, Helen Buckley Woods, ve Elizabeth Goyder. "Interventions to Reduce the Public Health Burden of Gambling-Related Harms: A Mapping Review". *The Lancet Public Health* 6, sy 1 (2021): e50-63.; Davis, Christina, Kevin Davidson, Emily Arden-Close, Elvira Bolat, ve Constantina Panourgia. "Mitigating Gambling-Related Harms in Children and Young People: A Scoping Review of Interventions". *Journal of Gambling Studies* 41, sy 2 (2025): 515-66.

209 Davis, Christina, Kevin Davidson, Emily Arden-Close, Elvira Bolat, ve Constantina Panourgia. "Mitigating Gambling-Related Harms in Children and Young People: A Scoping Review of Interventions". *Journal of Gambling Studies* 41, sy 2 (2025): 515-66.

6.1.1. Kamu Desteği ile Yürütülen Müdahale Çalışmaları

Dünyanın birçok ülkesinde kamu kurumları, kumar bağımlılığıyla mücadelede önemli bir rol oynamaktadır. Bu kurumlar, kumarın zararlarını önlemek, bağımlı bireylere destek olmak ve toplumu bilinçlendirmek amacıyla çeşitli hizmetler sunmakta ve yasal düzenlemeler yapmaktadır. Örneğin, Güney Kore’de, 2007 yılında Başbakanlığa bağlı kurulan **Ulusal Kumar Kontrol Komisyonu [National Gambling Control Commission]**²¹⁰ kumar endüstrisini denetlemekte, kumar politikalarını düzenlemekte ve kumar bağımlılığına yönelik önleme ve müdahale stratejileri geliştirmektedir. Bu komisyon kapsamında kurulan **Kore Problemli Kumar Ajansı [Korea Problem Gambling Agency]**²¹¹, kumar bağımlılığıyla mücadele eden bireylere ve ailelerine tedavi hizmeti sunmaktadır. Bu ajansın sunduğu tedavi hizmeti; bireyleri ve aileleri kumar bağımlılığı konusunda eğitime, BDT, kumar bağımlılığıyla başa çıkma becerileri geliştirme, duyguları deneyimleme / kabul etme, değişen davranış ve düşünceleri sürdürme ve finansal danışmanlık gibi içeriklere sahiptir.

Birleşik Krallık’ta ise, kumar bağımlılığı tedavisi, ülke çapında yedi farklı bölgede bulunan **Ulusal Kumar Kliniklerinde**²¹² **[The National Gambling Clinics]** ücretsiz bir şekilde yapılmaktadır. Bu klinikler, Sağlık Bakanlığına bağlı olan Ulusal Sağlık Hizmeti [National Health Service]²¹³ kapsamında kurulmuştur. Ulusal Kumar Kliniklerinde kumar bağımlılığı tedavisi dört aşamalı bir program dâhilinde yürütülmektedir. İlk aşamada (*değişime hazırlık*), bire bir seanslarla bireylerin tedaviye yönelik motivasyonlarını artırma ve kumara erişimini azaltma yönünde çalışmalar yapılmaktadır. İhtiyaç hâlinde daha önce tedavi gören kişiler için nüks önleme seansları yapılmaktadır. İkinci aşamada (*temel tedavi*), BDT teknikleri ile bire bir terapi yapılmakta veya nüks önlemeye yönelik grup terapileri yapılmaktadır. Üçüncü aşamada (ilave destek), ihtiyaç hâlinde BDT terapisini tamamlayan danışanlara psikodinamik terapi hizmeti sunulmaktadır. Dördüncü aşamada ise *tedavi sonrası destek* hizmetleri verilmektedir. Bu adımlara ilaveten, psikiyatrik muayene ile ilaç tedavisi sunulmakta, aile ve arkadaş çevresi için destek ve eğitim faaliyetleri yürütülmekte ve kumarın zararlarını azaltmaya yönelik bireylerin ihtiyaçlarına uygun olarak şekillenen stratejik planlar oluşturulmaktadır. Bu kliniklerde, bölgeler arasında değişiklikler olmakla birlikte 13-18 yaş arasındaki ergenler ile 18 yaş üstü yetişkinler için tedavi hizmeti verilmektedir. Tedavinin yanı sıra, sağlık personeline eğitimler verilmekte, politika faaliyetleri yürütülmekte ve kumarın zararlarına dair farkındalık çalışmaları yapılmaktadır.

6.1.2. Sivil Toplum Kuruluşları Tarafından Yürütülen Müdahale Çalışmaları

Dünyada birçok ülkede, kumar bağımlılığı ile mücadele etmek amacıyla kurulmuş çeşitli sivil toplum kuruluşları bulunmaktadır. Bu kuruluşlar, kumarla ilgili problem yaşayan bireylere ve yakın çevrelerine ücretsiz tedavi, danışmanlık ve destek hizmetleri sunmaktadır. Örneğin, Yeni Zelanda’da 1988 yılında kurulan ve ülkedeki en büyük sivil toplum kuruluşu olan **Problemli Kumar Vakfı [The Problem Gambling Foundation (PGF)]**²¹⁴ kumar bağımlılığıyla mücadele faaliyetleri yürütmektedir. Bu kuruluş, Yeni Zelanda Sağlık Bakanlığı tarafından kumar vergilerinden elde edilen gelirle fonlanmakta ve kamu ile sivil toplum iş birliğine örnek teşkil etmektedir. Vakfın temel amacı, kumar bağımlılığı yaşayan bireylere ve ailelerine kumar sorunlarıyla baş etmelerine yardımcı olmak ve kumarla ilgili yasa değişiklikleri için savunuculuk faaliyetleri yürütmektir. Vakfın, tecrübeli danışmanlar eşliğinde sağladığı ücretsiz tedavi hizmetleri bireylerin ve ailelerin ihtiyaçlarına göre şekillenmektedir. Bu kapsamda, PGF’nin yürüttüğü faaliyetler arasında; klinik tedavi ve desteğe ek olarak, kendi kendine yardım uygulamaları, akran desteği, kültürel destek, beceri geliştirme, eğitim grupları ve kumar bağımlılığının nüksetmesini önlemeye yönelik çalışmalar bulunmaktadır.

Birleşik Krallık genelinde faaliyet gösteren **Ulusal Kumar Destek Ağı [The National Gambling Support Network (NGSN)]**²¹⁵, kumarla ilgili problem yaşayan bireylere tedavi ve destek hizmeti sağlayan 13 sivil toplum kuruluşunu kendi çatısı altında birleştirmektedir. NGSN kapsamındaki sivil toplum kuruluşları arasında; ulusal yardım hattı,

210 The National Gambling Control Commission (NGCC), <https://www.ngcc.go.kr/eng/committee/introduction.do>

211 Korea Problem Gambling Agency (KPGA), <https://www.kcgp.or.kr/eng/main/main.do>

212 The National Gambling Clinic (NGC), <https://www.cnwl.nhs.uk/services/addictions/national-gambling-clinic>

213 National Health Service (NHS). *Help for problems with gambling*, <https://www.nhs.uk/live-well/addiction-support/gambling-addiction/>

214 The Problem Gambling Foundation (PGF), <https://www.pgfnz.org/about-us>

215 The National Gambling Support Network (NGSN), <https://www.gambleaware.org/tools-and-support/national-gambling-support-network/>

çevrim içi ve yüz yüze danışmanlık, BDT ve motivasyonel görüşme teknikleri içeren bireysel ve grup terapileri, akran desteği ve yatarak tedavi hizmeti sağlayan kuruluşlar bulunmaktadır. Bu kuruluşlar, bireylerin ihtiyaçlarına göre şekillenen yaklaşımları kullanmaya ve bireylerin öncelikle yaşadıkları bölgelerde yardıma ulaşmalarına önem vermektedir.

Kumar bağımlılığı ile mücadele eden başka bir sivil toplum kuruluşu da ABD’de 1972 yılından beri faaliyet gösteren **Problemli Kumar Ulusal Konseyi [National Council on Problem Gambling (NCPG)]**²¹⁶ adlı kurumdur. Bu kuruluş, kumar bağımlılığından kaynaklanan ekonomik ve sosyal zararları en aza indirmeyi amaçlamaktadır. NCPG, kumarın yol açtığı zararlara karşı eğitim, araştırma, savunuculuk ve farkındalık faaliyetleri yürütmekte ve kumar bağımlılığı ile mücadele eden bireylere ve ailelere destek sağlamaktadır. Ek olarak, internet sitesi üzerinden ve **1-800-GAMBLER** kodlu Ulusal Problemli Kumar Yardım Hattından; kumar bağımlılığıyla ilgili bilgilendirme, danışmanlık, terapi, destek grupları, tedavi seçenekleri, finansal rehberlik ve kendini dışlama (bireyin kendi isteği ile kumar erişimini sınırlandırması veya engellemesi) programları gibi çeşitli kaynaklara ücretsiz yönlendirme sağlamakta ve gizliliği önceleyen bir şekilde 7/24 hizmet vermektedir.

6.1.3. Alternatif Müdahale ve Destek Çalışmaları

Kumar bağımlılığıyla mücadelede kamu ve sivil toplum kuruluşları dışında alternatif müdahale yöntemleri de bulunmaktadır. Bu yöntemler arasında 12 basamaklı müdahale programları, destek grupları ve dijital destek araçları bulunmaktadır.

12 basamaklı müdahale programları ilk olarak alkol bağımlılarının oluşturduğu Adsız Alkolikler [Alcoholics Anonymous]²¹⁷ grubu kapsamında geliştirilmiştir. Benzer şekilde kumar bağımlılarına yönelik 1957 senesinde ABD’de kurulan **Adsız Kumarbazlar [Gamblers Anonymous (GA)]**²¹⁸ topluluğu, 12 basamaklı müdahale programını kumar bağımlılığı özelinde kullanmaya devam eden bir destek programıdır. GA topluluklarında, kumar bağımlılığı yaşayan bireyler bir araya gelerek tecrübelerini paylaşmakta ve birbirlerini kumar bağımlılığı ile başa çıkma konusunda desteklemektedir. GA’nın temelini oluşturan 12 basamaklı program; bireyin kumar üzerindeki kontrolünü kaybettiğini kabullenmesi, kendisine güç verecek daha yüksek bir varlığa dair inanç geliştirmesi, bir sponsor eşliğinde geçmiş hatalarıyla yüzleşmesi ve bunları telafi etmesi, yeni bir yaşam ve davranış biçimi benimsemesi ve benzer problemleri yaşayan kişilere destek olma gibi aşamaları içermektedir. Araştırmalar, GA programının diğer müdahale programlarıyla (BDT veya motivasyonel görüşme gibi) birlikte uygulandığında etkililiğinin daha yüksek olduğunu, GA toplantılarına düzenli katılımın tedaviye katılımı artırdığını, sosyal destek sağladığını ve kumar bağımlılığının nüks etme ihtimalini düşürdüğünü göstermektedir²¹⁹.

Diğer bir destek programı olan **Kendi Kendini Yönetme ve İyileşme Eğitimi [Self-Management and Recovery Training (SMART Recovery)]**²²⁰ ilk olarak 1994 yılında ABD’de kurulmuştur. BDT ve motivasyonel görüşme tekniklerini de içeren kanıta dayalı bir müdahale yaklaşımıdır. Kumar bağımlılığı da dâhil olmak üzere bağımlılıklarla baş etmeye çalışan kişilere destek sunan bu programın dört temel amacı bulunmaktadır: kişinin değişim sürecine yönelik motivasyon oluşturmaları ve sürdürmesi, dürtü ve isteklerle başa çıkma stratejileri geliştirebilmesi, düşünce, duygu ve davranışlarını yönetebilmesi ve dengeli bir yaşam sürdürebilmesi. Gamblers Anonymous’tan farklı olarak, SMART Recovery toplantıları bir yürütücü tarafından yönlendirilir ve toplantılarda 12 Basamak modeli yerine davranış değişikliği teknikleri uygulanır. SMART Recovery’nin bağımlılık tedavisindeki etkililiğine yönelik araştırmalar genellikle alkol veya madde kullanım bozukluklarına odaklanmaktadır; kumar bağımlılığına yönelik etkililik çalışmaları oldukça kısıtlıdır²²¹.

216 National Council on Problem Gambling (NCPG), <https://www.ncpgambling.org/ncpg/>

217 Alcoholics Anonymous, <https://www.aa.org/>

218 Gamblers Anonymous, <https://gamblersanonymous.org/>

219 Oei, Tian PS, and Leon M. Gordon. "Psychosocial factors related to gambling abstinence and relapse in members of gamblers anonymous." *Journal of Gambling Studies* 24, no. 1 (2008): 91-105.; Penfold, Katy L., and Jane Ogden. "The role of social support and belonging in predicting recovery from problem gambling." *Journal of gambling studies* 40, no. 2 (2024): 775-792.; Petry, Nancy M., Yola Ammerman, Jaime Bohl, Anne Doersch, Heather Gay, Ronald Kadden, Cheryl Molina, and Karen Steinberg. "Cognitive-behavioral therapy for pathological gamblers." *Journal of consulting and clinical psychology* 74, no. 3 (2006): 555.

220 SMART Recovery, <https://smartrecovery.org/>

221 Beck, Alison K., Erin Forbes, Amanda L. Baker, Peter J. Kelly, Frank P. Deane, Anthony Shakeshaft, David Hunt, and John F. Kelly. "Systematic review of SMART Recovery: Outcomes, process variables, and implications for research." *Psychology of Addictive Behaviors* 31, no. 1 (2017): 1.

Kumar bağımlılığı ile mücadele yöntemleri arasında gelişen teknolojiye uyum sağlayan ve dijitalleşen destek araçları da bulunmaktadır. Bu araçlardan bir tanesi, kumar bağımlılığı ile etkili müdahale için bütüncül bir yaklaşım sunan ve Almanya'da uygulanan **Yeniden Başla [Restart]** programı, etkili bir program olarak dikkat çekmektedir²²². Bu program, kumar problemlerini ve bunlara eşlik eden duygusal problemleri azaltmak için tasarlanmış, dijital teknolojileri de içeren bir çevrim içi kendi kendine yardım müdahale programıdır²²³. Bilişsel davranışçı terapi prensiplerine dayanan bu programda ayrıca farkındalık temelli teknikler kullanılmaktadır.

Türkçe çevirisi de bulunan Restart programı²²⁴ toplam 11 modülden oluşmaktadır. Hem kumar oynama bozukluğuna özgü modüller (ör. finans yönetimi, kumar oynama dürtüsüyle baş etme, kumara ilişkin bilişsel çarpıtmaların yeniden yapılandırılması, tekrar başlamayı önleme) hem de genel psikososyal işlevselliği destekleyici modüller (ör. uyku hijyeni, sosyal beceriler, pozitif etkinliklerin günlük rutine eklenmesi, öz-değer) içermektedir. Her biri yaklaşık 30 ila 60 dakika süren modüller; metin, çalışma formları, ses dosyaları (ör. gevşeme egzersizleri) ve eğitici videolar ile desteklenmektedir. Katılımcılara, isteğe bağlı olarak, program içeriğine dair sorularını yöneltebilecekleri ve ilerlemelerini sürdürebilmeleri için hatırlatmalar alabilecekleri bir moderatör desteği sunulmaktadır. Ayrıca, programa eşlik eden bir mobil uygulama ile katılımcılara gönderilen günlük hatırlatıcılar ve kısa egzersizler bu müdahale programını desteklemektedir. Yapılan çalışmalar, Restart programının etkililiğini göstermiştir²²⁵. Çalışmaların bulgularına göre, programa katılan kullanıcıların kumara ilişkin düşünce ve davranışlarında, depresyon belirtilerinde ve kumar davranışının şiddetinde azalma görülmüştür.

Bu bölümde dünya genelinde uygulanan kumar bağımlılığı ile mücadelede kullanılan müdahale çalışmalarından örnekler sunulmuştur. Müdahale çalışmaları; kamu kurumları tarafından, sivil toplum kuruluşları tarafından, kamu ve sivil toplum iş birliği içerisinde, destek grupları aracılığıyla veya mobil teknolojilerin yardımı ile yürütülebilmektedir.

6.2. Türkiye'de Müdahale Çalışmaları

Türkiye'de kumar bağımlılığına yönelik müdahale ve tedavi çalışmaları kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, kamu hastaneleri ve özel hastaneler tarafından yürütülmektedir.

Kamusal müdahale çalışmalarında eğitim ve araştırma hastaneleri, devlet hastaneleri ve üniversite hastaneleri bünyesinde faaliyet gösteren **Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezleri (AMATEM)** ön plana çıkmaktadır. AMATEM, yalnızca madde ve alkol bağımlılığının tedavisi ile sınırlı kalmayıp, davranışsal bağımlılıklar kapsamında kumar bağımlılığına yönelik de hizmet vermekte ve ayakta veya yatarak tedavi imkânı sunmaktadır. Kumar bağımlılığına sahip bireyler, AMATEM'de psikiyatri uzmanları ve terapistler eşliğinde bireysel terapi, grup terapisi, motivasyonel görüşme ve nüks önleme gibi psikososyal müdahalelerle desteklenmektedir. Bazı merkezlerde, ilaç tedavisi ve rehabilitasyon programları da sürece eşlik etmektedir. Ancak bu hizmetlerin kapsamı ve yoğunluğu, merkezin donanımına ve uzmanlık alanına göre değişiklik gösterebilmektedir. Özellikle büyükşehirlerdeki AMATEM'ler kumar bağımlılığına yönelik daha yapılandırılmış programlar sunmaktadır.

Kumar bağımlılığına yönelik müdahale çalışmaları yürüten sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerinde 81 ilde ve KKTC'de hizmet veren **Yeşilay Danışmanlık Merkezleri (YEDAM)** ön plana çıkmaktadır. YEDAM, uzman psikologları ve sosyal hizmet uzmanları ile tütün, alkol, madde, internet ve kumar oynama ile ilgili sorunlar yaşayan kişilere ücretsiz ve ayaktan psikolojik ve sosyal destek sağlayan danışmanlık merkezidir.²²⁶ Yeşilay Danışmanlık Merkezlerinde bağımlılık tedavilerinde uygulanan bir model olan YEDAM Modeli kapsayıcı ve bütünseldir. Hümanistik ve danışan odaklı bir yaklaşıma sahiptir. YEDAM Modeli'nde bireysel görüşmeler Bilişsel-Davranışçı Terapi, Moti-

222 Rolvien, Lara, Lisa Buddeberg, Josefine Gehlenborg, Swantje Borsutzky, and Steffen Moritz. "A self-guided internet-based intervention for the reduction of gambling symptoms: a randomized clinical trial." *JAMA Network Open* 7, no. 6 (2024): e2417282-e2417282.

223 Bückner, Lara, Stefan Westermann, Simone Kühn, and Steffen Moritz. "A self-guided Internet-based intervention for individuals with gambling problems: study protocol for a randomized controlled trial." *Trials* 20, no. 1 (2019): 74.

224 Yeniden Başla: Problematic kumar alışkanlığıyla başa çıkmak için online psikolojik müdahale programı, <https://neustart-spielerhilfe.de/turkish.html>

225 Bückner, Lara, Josefine Gehlenborg, Steffen Moritz, and Stefan Westermann. "A randomized controlled trial on a self-guided Internet-based intervention for gambling problems." *Scientific Reports* 11, no. 1 (2021): 13033.; Rolvien, Lara, Lisa Buddeberg, Josefine Gehlenborg, Swantje Borsutzky, ve Steffen Moritz. "A Self-Guided Internet-Based Intervention for the Reduction of Gambling Symptoms: A Randomized Clinical Trial." *JAMA Network Open* 7, sy 6 (2024): e2417282.

226 Yeşilay Danışmanlık Merkezi, "Kumar Bağımlılığı," erişim tarihi 21 Ağustos 2025, <https://www.yedam.org.tr/bagimlilik-turleri/kumar-bagimliliği>

vasiyonel Görüşme Teknikleri ve Farkındalık Odaklı Terapiler esas alınarak yapılandırılmıştır. Ailelere, yetişkinlere ve ergenlere özel düzenlenen Grup Terapiler SAMBA referans alınarak uygulanmaktadır. Aynı zamanda aile ve yakınlarına bireysel görüşmelerle, bozulan yaşam düzenlerinin onarılması ve ilişkilerinin sağlıklı bir şekilde devam etmesi için destek verilmektedir. Bireysel danışmanlık hizmetlerine ek olarak grup çalışmaları, atölyeler ve yeni yaşam etkinlikleri uzmanlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Yeşilay Danışmanlık Merkezlerinde yürütülen kumar bağımlılığı müdahale çalışmaları aşağıda özetlenmiştir.

► Telefon ile Danışmanlık

YEDAM 115 numaralı hat üzerinden bağımlılara, bağımlı yakınlarına veya bağımlılıkla ilgili bilgi almak isteyenlere danışmanlık hizmeti sunmaktadır. Telefonun ucunda bağımlılık alanında özel eğitim almış psikolog kadronun görev yaptığı YEDAM Danışma Hattı, ülkemizin tüm illerinde alkol, tütün, madde, kumar ve internet bağımlılıkları konusunda hizmet vermektedir. Danışma hattı, yalnızca bilgi vermenin ötesinde hem doğru yönlendirme yapmak hem de alkol, tütün, madde, kumar ve internet bağımlılığı olan kişilerin destek alma ihtiyaçlarına yönelik adımlar atmaları için teşvik etmektedir. Görüşmelerin ardından bağımlı bireyler veya yakınları ile randevu planlandığında bulundukları ildeki Yeşilay Danışmanlık Merkezlerine bilgi aktarımı sağlanıp, kısa sürede randevu planlanması gerçekleştirilmektedir. Danışma Hattı ile alkol, tütün, madde, kumar ve internet bağımlılığı ile ilgili soruları, sorunları olan herkesin alanında yetkin olan psikologlar tarafından, nitelikli bilgilere ulaşmaları sağlanmaktadır. Randevu sistemi ile gizlilik esasına bağlı çalışılmaktadır.

► YEDAM Grup Terapileri

YEDAM'da grup terapileri, bireylerin bağımlılık problemlerini başkalarıyla etkileşim içinde fark etmelerini, kendilerini farklı bakış açılarından görmelerini ve alternatif çözüm yollarını keşfetmelerini sağlar. Katılımcılar paylaşımlarda aktif rol alabileceği gibi, sadece dinleyici olarak da terapiden fayda sağlayabilir. Grup terapileri; bir lider ve yardımcı lider eşliğinde, benzer sorunları paylaşan kişiler için temalı gruplar veya farklı sorunlara sahip katılımcılar için yaşantı/karma gruplar şeklinde uygulanmaktadır. Grup terapileri genellikle haftalık olarak, belirlenen gün ve saatte, en az iki katılımcı ile planlanır. Her oturum yaklaşık bir buçuk saat sürmekte ve bir terapist ile yardımcı terapist tarafından yürütülmektedir.

YEDAM'da SAMBA programı, grup formatında interaktif psikoeğitim oturumları olarak yürütülmektedir. Oturumlar; bağımlılık ve madde kullanımı hakkında bilgilendirme, değişim motivasyonunu artırma, zarar azaltma, öfke ve stresle başa çıkma, sorun çözme ve iletişim becerilerini geliştirme gibi alanları kapsamaktadır. SAMBA grupları yetişkin, aile ve ergen olmak üzere üç hedef kitle ile gerçekleştirilmektedir.

► Sosyal Destek Hizmetleri

Birey ve ailelerin sosyal uyum ve yaşam becerilerini geliştirme amacı ile danışan ve ailesi ile yüz yüze görüşme, sosyal etkinlikler düzenleme, İŞKUR ve İSMEK ile koordineli çalışma, iş birliği görüşmeleri yürütme ve kişilerin ihtiyaçları doğrultusunda yönlendirmeler yapılmaktadır.

YEDAM'da çalışan sosyal hizmet uzmanları, birey ve ailelerin ihtiyaçlarına göre boş zamanlarını değerlendirme, arkadaş ve aile ilişkilerini düzenleme, eğitim ve meslek edinme süreçlerinde destek sağlama, yaşamsal ve ekonomik zorluklarla başa çıkma gibi alanlarda müdahalelerde bulunmaktadır.

► YEDAM Atölye

Yeşilay Danışmanlık Merkezleri'nde bulunan YEDAM Atölye bir ayaktan rehabilitasyon merkezidir. YEDAM kapsamında hizmet alan riski yüksek grupların, psikososyal düzeyde belirli bir erişime ulaşabilmesi için sosyal uyum ve iş becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Kurulacak atölyedeki kursların branşları danışanların kültürü, yetenekleri ve ilgi alanları doğrultusunda belirlenmektedir. El sanatları, spor, müzik gibi farklı alanlarda atölyeler düzenlenmektedir. Bu atölyeler ile danışanların sosyal hayata katılımı artırılmaktadır.

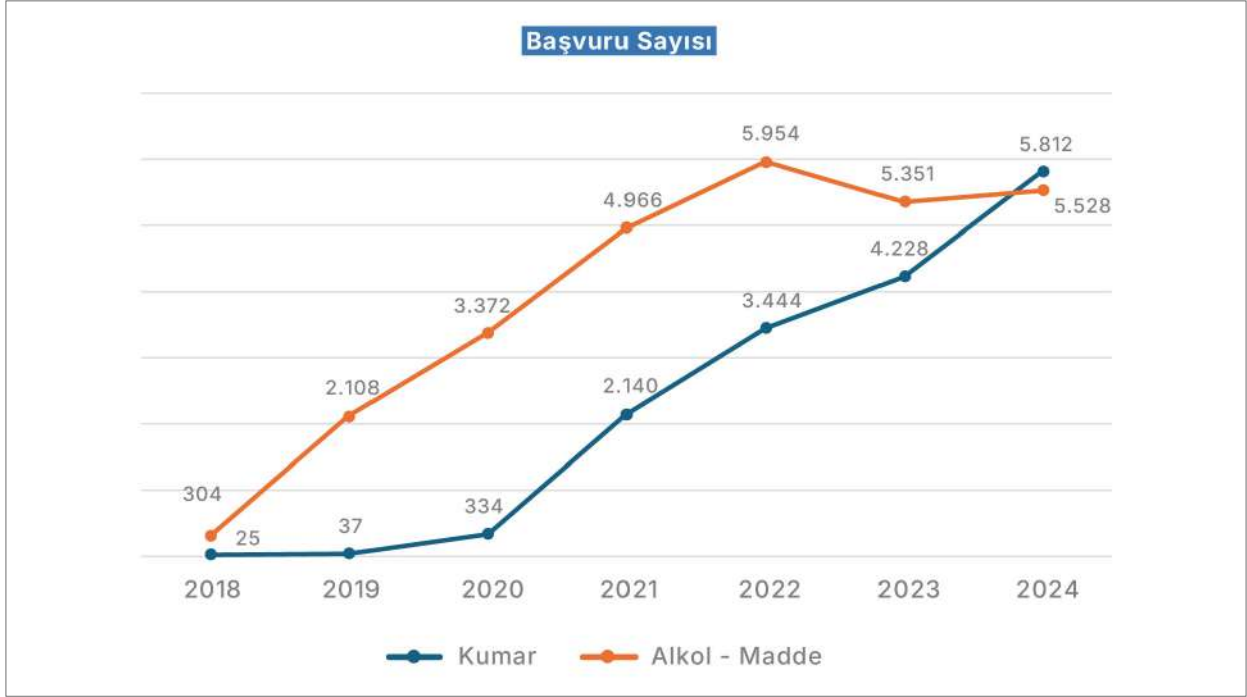

► Kumar Bağımlılığı Danışmanlığı

YEDAM'da kumar bağımlılığı danışmanlığı 12 yaş ve üzeri bireylere verilmektedir. Ancak kişinin kendisinin katılım sağlamadığı durumlarda ya da 12 yaşından küçük olması durumunda da kişi dışı danışmanlık hizmeti verilmektedir. Kişi tedaviye gelmek istemiyorsa kişi dışı görüşmelerle aile ile görüşmeler yapıp bireyin gelmesi sağlanmaktadır.

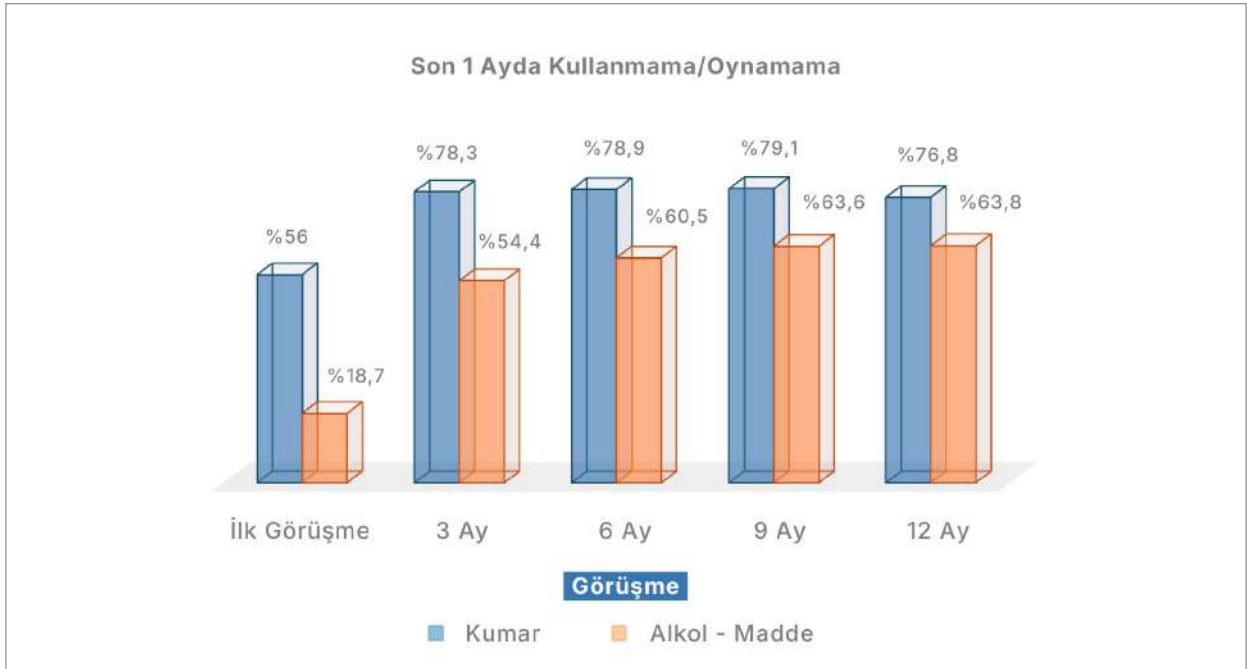
YEDAM kumar bağımlılığı tedavisinde; farkındalık kazandırma, psiko-eğitim, eşlik eden ruhsal sorunlarla çalışma, düşünce tuzakları üzerine çalışma (Kumar ile ilgili yanlış inançları belirleme), motivasyonel görüşme, risk faktörlerini belirleme ve riskli durumlar ile çalışma, tetikleyicileri belirleme ve tetikleyiciler üzerine çalışma, para yönetimi, yaşam düzenleme, istekle başa çıkma, kriz yönetimi, aile ile çalışma, gerektiğinde tıbbi yönlendirme gibi konularla müdahale sağlanmaktadır.

2021-2024 yılları arasında YEDAM'a kumar için başvuran kişi sayısının 15.624 olduğu belirtilmektedir. Kumar bağımlılığı nedeniyle YEDAM'a başvuran kişilerin yaş ortalaması 34'tür. Başvuruların %97'sinin erkek olduğu, %53'ünün ise evli olduğu ve %85 oranında lise ve üzeri eğitim durumu olduğu belirtilmektedir.

Şekil 6. YEDAM'a Gelen Alkol-Madde Başvuruları ile Kumar Başvurularının Karşılaştırılması

Son yıllarda YEDAM'a gelen başvurularda kumar sebebiyle başvuranların sayısı sürekli artış göstermektedir (Şekil 6). 2024 yılında kumar sebebiyle YEDAM'a gelenlerin sayısı alkol-madde bağımlılığı sebebiyle gelen danışanların sayısını geçmiştir. Ayrıca, son 2 yılda Türkiye genelindeki YEDAM'ların yüzde %34'ünde kumar başvurularının diğer bağımlılık türlerinden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Şekil 7. Alkol-Madde ve Kumar Bağımlılığı Sebebiyle Gelen Danışanların İyileşme Oranları

Bırakma oranlarına bakıldığında ilk görüşme, 3 ay, 6 ay, 9 ay ve 1 yıllık takipte, kumar danışanlarında son 1 ayda oynamama oranlarının, alkol-madde danışanlarının son 1 ayda kullanmama oranlarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

7. BÖLÜM: **SONUÇ**

Kumar türleri, risk unsurları, yol açtığı sosyal ve ekonomik sonuçlar, yaygınlığı, mevcut politikalar ile önleme ve müdahale çalışmalarının ele alındığı bu rapor bütünüyle değerlendirildiğinde; Türkiye Yeşilay Cemiyeti'nin savunduğu politika önerileri, temel bilimsel araştırma öncelikleri ile önleme ve müdahale stratejileri aşağıda detaylandırılmaktadır:

- Şans oyunu, talih oyunu ya da bahis oyunu gibi farklı adlar taşısa da bu tür faaliyetler "kumar" başlığı altında ortak biçimde değerlendirilmelidir. Türkiye'de yasal mevzuatın "şans oyunu" ya da "bahis oyunu" olarak tanımladığı ve kumar tanımının dışında bıraktığı, ancak ICD ve DSM-5-TR sınıflandırmalarında "kişide belirgin bir sıkıntıya veya işlevsellik kaybına yol açan, sürekli ve problemlili kumar oynama davranış örüntüsü" olarak kabul edilen tüm faaliyetlerin kumar niteliğinde olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.
- Lisanslı olup olmadığına bakılmaksızın kumar unsuru barındıran tüm faaliyetlerin tanıtım ve reklamlarına yönelik yasal sınırlandırmalar getirilmelidir. Türkiye'de lisanslı şekilde faaliyet gösteren şans ve bahis oyunları, TV, radyo, internet ve sosyal medya üzerinden geniş kapsamlı reklamlar yapabilmektedir. Ancak şans oyunu ya da bahis oyunu adlarıyla tanımlansa dahi taşıdığı riskler açısından yasa dışı kabul edilen kumar faaliyetlerinden bir farklılık arz etmediği görülen bu oyunların reklamları; özendirme, teşvik etme, çocuk ve gençlerin korunması gibi gerekçelerle engellenmelidir.
- Kumar unsuru içeren şans oyunları ve benzeri faaliyetlerin faaliyet alanlarının yeniden gözden geçirilerek mevcut lisanslı alanlar dâhil olmak üzere kapsamını daraltacak düzenlemelere gidilmelidir. Türkiye'de MPI lisanslı e-ticaret platformları ve mobil uygulamalar da şans oyunlarını yaygınlaştırmaktadır. Ülke genelinde milyonlarca kullanıcıya ulaşan mecralarda bu içeriklerin sunulması kumar davranışını teşvik etmektedir. Bu nedenle lisans kriterlerinin sıkılaştırılması, ticari platformlarda şans oyunu entegrasyonunun engellenmesi ve yapay zekâ tabanlı izleme sistemleriyle etkin denetim yapılması gerekmektedir.
- Önleme stratejileri, bağımlılığın ortaya çıkmadan önce engellenmesi için kritik bir araçtır. Türkiye'de kumar davranışının genç yaşlarda başladığı ve dijital platformların sunduğu erişim kolaylığıyla yaygınlaştığı görülmektedir. Bu nedenle programların risk faktörlerini azaltıp koruyucu faktörleri güçlendirmesi önemlidir. Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı (TBM), Okulda Bağımlılığa Müdahale Programı (OBM) gibi eğitim programları ve aile temelli farkındalık çalışmalarının etkin şekilde uygulanması ve diğer kurumlar aracılığıyla da yaygınlaştırılması ve sürdürülebilirliği için eğitim kurumları, kamu otoriteleri ve sivil toplum kuruluşları arasında iş birliği sağlanmalıdır. Özellikle ergenler, gençler, spor bahisleriyle yakın taraftar toplulukları ile genç/genç yetişkin erkekler gibi riskli grupların ayrıntılı profil analizleri yapılarak, bu gruplara özgü farkındalık, psikoeğitim ve müdahale programları geliştirilmelidir.
- Müdahale stratejileri, kumar bağımlılığı geliştirmiş ya da riskli kumar davranışı sergileyen bireyleri hedeflemektedir. Bilişsel-davranışçı terapi, motivasyonel görüşme, grup terapileri ve psikoeğitim uygulamaları dünya genelinde etkili bulunmuştur. Türkiye'de uygulamalar sınırlı sayıda olsa da Yeşilay YEDAM, yaygın ve ücretsiz hizmetleriyle toplumun farklı kesimlerine erişmeyi hedeflemekte ve kumar bağımlılarına psikososyal destek sağlamaktadır. Son yıllarda dijital imkânların artması, erişilebilirliği kolaylaştırarak tedaviye katılımı artırma potansiyeli taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Abdi, T. A., R. A. Ruiter ve T. A. Adal.** "Personal, Social and Environmental Risk Factors of Problematic Gambling Among High School Adolescents in Addis Ababa, Ethiopia." *Journal of Gambling Studies* 31 (2013): 59–72.
- Altıntaş, M.** "Kumar Oynama Bozukluğu Tanısı Olan Hastalarda Anksiyete, Depresyon, Ruminasyon ve Dürtüsellik." *Çukurova Medical Journal* 43, no. 3 (2018): Article 3.
- Altıntaş, M.** "Kumar Oynama Bozukluğu ve Güncel Yaklaşımlar," *Psikiyatride Güncel: Bağımlılıkta Güncel Konular* 15, no. 1 (2025): 21–33.
- Altıntaş, Merih, Şaziye Senem Başgül, Akif Avcu, vd.** "A Study on Gambling Behavior in Türkiye: Perceptions, Attitudes, Thoughts, and Behaviors Toward Gambling." *Psychiatry and Clinical Psychopharmacology* 34, sy 4 (2024): 311–19.
- American Psychiatric Association.** *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5®)*. Arlington, VA: American Psychiatric Publishing, 2013.
- Anayasa Mahkemesi Kararı.** 1975/152 E., 1975/202 K., K.T.: 21/10/1975.
- Anayasa Mahkemesi Kararı.** 2016/51 E., 2016/179 K., K.T.: 23.11.2016, par. 13–14.
- Anayasa Mahkemesi Kararı.** 2015/58 E., 2015/117 K., K.T.: 23.12.2015 (Langirt kararı).
- Aricak, Osman Tolga.** "Problematic Online Betting Among Turkish Adolescents." *Journal of Gambling Studies* 35, sy 1 (2019): 31–45.
- Barrada, J. R., J. F. Navas, C. M. Ruiz de Lara, J. Billieux, G. Devos ve J. C. Perales.** "Reconsidering the Roots, Structure, and Implications of Gambling Motives: An Integrative Approach." *PLoS ONE* 14 (2018).
- Beck, Alison K., Erin Forbes, Amanda L. Baker, Peter J. Kelly, Frank P. Deane, Anthony Shakeshaft, David Hunt, and John F. Kelly.** "Systematic review of SMART Recovery: Outcomes, process variables, and implications for research." *Psychology of Addictive Behaviors* 31, no. 1 (2017): 1.
- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu.** *Türkiye elektronik haberleşme sektörü: Üç aylık pazar verileri raporu (4. çeyrek)*. 2024. <https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/pazar-verileri/2024-4-kurumdisi.pdf> (Erişim tarihi: 7 Temmuz 2025).
- Blaszczynski, A. ve L. Nower.** "A Pathways Model of Problem and Pathological Gambling." *Addiction* 97, no. 5 (2002): 487–99.
- Brooks, Gabriel A. ve Luke Clark.** "The Gamblers of the Future? Migration From Loot Boxes to Gambling in a Longitudinal Study of Young Adults." *Computers in Human Behavior* 141 (2022): 7–8.
- Browne, Matthew, et al.** "The Impact of Exposure to Wagering Advertisements and Inducements on Intended and Actual Betting Expenditure: An Ecological Momentary Assessment Study." *Journal of Behavioral Addictions* 8, no. 1 (2019): 154–55.
- Buchanan, T. W., S. D. McMullin, C. Baxley ve J. Weinstock.** "Stress and Gambling." *Current Opinion in Behavioral Sciences* 31 (2019): 8–12.
- Buth, S., F. M. Wurst, N. Thon, H. Lahusen ve J. Kalke.** "Comparative Analysis of Potential Risk Factors for At-Risk Gambling, Problem Gambling and Gambling Disorder among Current Gamblers—Results of the Austrian Representative Survey 2015." *Frontiers in Psychology* (2017).

Büyük Millet Meclisi Tutanakları. https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanakId=2743, s. 8-9; <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c059/tbmm22059119ss0664.pdf>, s. 155.

Callan, M. J., J. H. Ellard, N. Will Shead ve D. C. Hodgins. "Gambling as a Search for Justice: Examining the Role of Personal Relative Deprivation in Gambling Urges and Gambling Behavior." *Personality and Social Psychology Bulletin* 34 (2008): 1514-29.

Casey, D. "The DNA of Bingo: Charity and Online Bingo." İçinde *Gambling Policies in European Welfare States: Current Challenges and Future Prospects*, der. M. Egerer, V. Marionneau ve J. Nikkenen, 153-71. Londra: Palgrave MacMillan, 2018.

Cavalera, C., L. Bastiani, P. Gusmeroli, A. Fiocchi, F. Pagnini, E. Molinari, G. Castelnovo ve S. Molinaro. "Italian Adult Gambling Behavior: At Risk and Problem Gambler Profiles." *Journal of Gambling Studies* 34, no. 3 (2017): 647-57.

Celio, M. A. ve S. A. Lisman. "Examining the Efficacy of a Personalized Normative Feedback Intervention to Reduce College Student Gambling." *Journal of American College Health* 62 (2014): 154-64. <https://doi.org/10.1080/07448481.2013.86562>.

Chóliz, M. "The Challenge of Online Gambling: The Effect of Legalization on the Increase in Online Gambling Addiction." *Journal of Gambling Studies* 32 (2016): 749-56.

Chóliz, M., M. Marcos ve F. Bueno. "Ludens: A Gambling Addiction Prevention Program Based on the Principles of Ethical Gambling." *Journal of Gambling Studies* 38, no. 3 (2022): 993-1008. <https://doi.org/10.1007/s10899-021-10066-7>.

Cowlshaw, S., J. K. Hakes ve N. A. Dowling. "Gambling Problems in Treatment for Affective Disorders: Results from the National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions (NESARC)." *Journal of Affective Disorders* 202 (2016): 110-14.

Critchlow, Nathan, et al. "Expenditure on Paid-for Gambling Advertising During the National COVID-19 'Lockdowns': An Observational Study of Media Monitoring Data From the United Kingdom." *Journal of Gambling Studies* 39, no. 3 (2022): 1459-61.

Current Opinion in Behavioral Sciences. (çeşitli makaleler için dergi kaydı).

Darbyshire, P., C. Oster ve H. Carrig. "The Experience of Pervasive Loss: Children and Young People Living in a Family Where Parental Gambling Is a Problem." *Journal of Gambling Studies* 17, no. 1 (2001): 23-45.

Davis, Christina, Kevin Davidson, Emily Arden-Close, Elvira Bolat ve Constantina Panourgia. "Mitigating Gambling-Related Harms in Children and Young People: A Scoping Review of Interventions." *Journal of Gambling Studies* 41, sy 2 (2025): 515-66.

Delfabbro, Paul, Daniel King, Sally M. Gainsbury. "Understanding Gambling and Gaming Skill and Its Implications for the Convergence of Gaming With Electronic Gaming Machines." *International Gambling Studies* 20, no. 1 (2019): 9-10.

Derevensky, Jeffrey L. ve Sally M. Gainsbury. "Social Casino Gaming and Adolescents: Should We Be Concerned and Is Regulation in Sight?" *International Journal of Law and Psychiatry* 44 (2015): 2.

Derevensky, Jeffrey L. ve Mark D. Griffiths. "Convergence Between Gambling And Gaming: Does The Gambling And Gaming Industry Have A Responsibility In Protecting The Consumer?" *Gaming Law Review* 23, no. 9 (2019): 636.

Deloitte Türkiye & TÜSİAD. *E-ticaretin gelişimi, sınırların aşılması ve yeni normlar: Yönetici özeti.* 2019. <https://www.eticaretaporu.org/wp-content/uploads/2019/05/DD-TUSIAD-ETicaret-Raporu-2019-Yonetici-Ozeti.pdf>.

- Dowling, N. A., S. N. Rodda, D. I. Lubman ve A. C. Jackson.** "The Impacts of Problem Gambling on Concerned Significant Others Accessing Web-Based Counselling." *Addictive Behaviors* 39, no. 8 (2014): 1253–57.
- Dowling, N., A. Suomi, A. Jackson vd.** "Problem Gambling and Intimate Partner Violence: A Systematic Review and Meta-Analysis." *Trauma, Violence, & Abuse* 17 (2016): 43–61.
- Drummond, Aaron, James D. Sauer.** "Video Game Loot Boxes Are Psychologically Akin to Gambling." *Nature Human Behaviour* 2, no. 8 (2018): 531.
- Drummond, A., L. C. Hall ve J. D. Sauer.** "Surprisingly High Prevalence Rates of Severe Psychological Distress Among Consumers Who Purchase Loot Boxes in Video Games." *Scientific Reports* 12, no. 1 (2022): 16128.
- European Commission.** *Gambling in the Single Market – A Study of the Current Legal and Market Situation. Volume I.* Publications Office of the European Union, 1991.
- European Union Drugs Agency (EUDA).** *European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD).* 2025. https://www.euda.europa.eu/sites/default/files/pdf/32516_en.pdf?263683.
- Euchner, Eva-Maria, vd.** "From 'Morality' Policy to 'Normal' Policy: Framing of Drug Consumption and Gambling in Germany and the Netherlands and Their Regulatory Consequences." *Journal of European Public Policy* 20, no. 3 (2013): 384–85.
- Fontaine, M., C. Lemerrier, C. Bonnaire, I. Giroux, J. Py, I. Varescon ve V. Le Floch.** "Gambling and Aging: An Overview of a Risky Behavior." *Behavioral Sciences* 13, no. 6 (2023): 437. <https://doi.org/10.3390/bs13060437>.
- Francis, K. L., N. A. Dowling, A. C. Jackson, D. R. Christensen ve H. Wardle.** "Gambling Motives: Application of the Reasons for Gambling Questionnaire in an Australian Population Survey." *Journal of Gambling Studies* 31 (2015): 807–23.
- GamCare.** *Annual Report 2023–2024.* 2024. <https://d1ygf46rsya1tb.cloudfront.net/prod/uploads/2024/12/Annual-Report-2023-24.pdf>.
- Gambling Commission.** *Annual Report & Accounts 2020–2021.* 2021. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1012187/3115_GC_AR_2020-21_AccessTag_AW2_2020.pdf.
- Gambling Commission.** *Gambling Survey for Great Britain.* 2023–2024. <https://www.gamblingcommission.gov.uk/statistics-and-research/consumer-gambling-behaviour/series/gambling-survey-for-great-britain>.
- Gambling Commission.** *Gambling Survey for Great Britain – Annual Report (2023): Official Statistics.* 2023. <https://www.gamblingcommission.gov.uk/report/gambling-survey-for-great-britain-annual-report-2023-official-statistics>.
- Gambling Commission.** *Young People and Gambling 2023: Official Statistics.* 2023. <https://www.gamblingcommission.gov.uk/statistics-and-research/publication/young-people-and-gambling-2023>.
- Gambling Commission.** *Young People and Gambling 2024: Official Statistics.* 20.07.2025. <https://www.gamblingcommission.gov.uk/report/young-people-and-gambling-2024-official-statistics/ypg-2024-list-of-gambling-activities-and-definitions-definitions>.
- García-Pérez, Á., A. Krotter ve G. Aonso-Diego.** "The Impact of Gambling Advertising and Marketing on Online Gambling Behavior: An Analysis Based on Spanish Data." *Public Health* 234 (2024): 170–77. <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2024.06.025>.
- Grant, J. E., L. Schreiber, B. L. Odlaug ve S. W. Kim.** "Pathologic Gambling and Bankruptcy." *Comprehensive Psychiatry* 51 (2010): 115–20.
- Greer, Nancy, vd.** "Esports Betting and Skin Gambling: A Brief History." *Journal of Gambling Issues* 43 (2019): 128–39.

- Griffiths, Mark D., Daniel L. King, Paul H. Delfabbro.** "The Technological Convergence of Gambling and Gaming Practices." İçinde *The Wiley-Blackwell Handbook of Disordered Gambling*, ed. Richard, A. Blaszczynski ve L. Nower, 328. John Wiley & Sons, 2013.
- Griffiths, Mark ve Richard T. A. Wood.** "Risk Factors in Adolescence: The Case of Gambling, Videogame Playing, and the Internet." *Journal of Gambling Studies* 16, no. 2-3 (2000): 210.
- Hilbrecht, M., S. Gainsbury, N. Tabri, M. Wohl, S. Xuereb, J. Derevensky, S. Rodda, M. Sheila, V. Jess ve G. Brittany.** *Prevention and Education Evidence Review: Gambling-Related Harm*. 2021. <https://doi.org/10.33684/2021.006>.
- Hing, N., A. M. T. Russell, G. M. Bryden vd.** "Skin Gambling Predicts Problematic Gambling amongst Adolescents When Controlling for Monetary Gambling." *Journal of Behavioral Addictions* 10 (2021): 920-31.
- Hing, N., A. M. Russell ve M. Browne.** "Risk Factors for Gambling Problems on Online Electronic Gaming Machines, Race Betting and Sports Betting." *Frontiers in Psychology* (2017).
- Hing, Nerilee, vd.** "Wagering Advertisements and Inducements: Exposure and Perceived Influence on Betting Behaviour." *Journal of Gambling Studies* 35, no. 3 (2019): 803.
- Hing, Nerilee, Peter Vitartas ve Matthew Lamont.** "Gambling Sponsorship of Sport: An Exploratory Study of Links With Gambling Attitudes and Intentions." *International Gambling Studies* 13, no. 3 (2013): 295.
- Hing, Nerilee, Peter Vitartas, Matthew Lamont.** "Wagering Advertisements and Inducements: Exposure and Perceived Influence on Betting Behaviour." *Journal of Gambling Studies* 35, no. 3 (2019): 803.
- Hing, Nerilee vd.** "Wagering Advertisements and Inducements." Çeşitli makaleler.
- Ivan Schalkwyk, May C., vd.** "A Public Health Approach to Gambling Regulation: Countering Powerful Influences." *The Lancet Public Health* 6, no. 8 (2021): 614.
- Jeffrey, L., M. Browne, V. Rawat, E. Langham, E. Li ve M. Rockloff.** "Til Debt Do Us Part: Comparing Gambling Harms Between Gamblers and Their Spouses." *Journal of Gambling Studies* 35, no. 3 (2019): 1015-34.
- Judgment of the Court (European Court of Justice).** Case C-275/92, 24 March 1994, s. 1096-98; Case C-124/97, 21 September 1999, s. 6116-20; Case C-243/01, 6 November 2003, s. 13099-13100; Case Sporting Odds Limited v. Nemzeti Adó- és Vámhivatal Központi Irányítása, 28 February 2018, s. 10, 14-15.
- Karakehya, Hakan.** "Kumar Kabahati (Kabahatler K. m.34)." *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 8, no. 2 (2013): 230.
- Karakehya, Hakan.** "Kumar Oynanması İçin Yer ve İmkân Sağlama Suçu." *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 19, no. 2 (2013): 700.
- Karlsson, A. ve A. Håkansson.** "Gambling Disorder, Increased Mortality, Suicidality, and Associated Comorbidity: A Longitudinal Nationwide Register Study." *Journal of Behavioral Addictions* 7, no. 4 (2018): 1091-99.
- Kim, H. S.** "Social Casino Games: Current Evidence and Future Directions." *Gambling Research Exchange Ontario*, 1 vd.
- Kim, H. S., M. Sanches, M. M. de C. Mariani, D. C. Hodgins ve H. Tavares.** "Examining the Gambling-Related Harms, Gambling Disorder, and Player Characteristics of Jogo do Bicho (an Illegal National Lottery) in a Representative Sample of Brazilian Lottery Players." *International Journal of Mental Health and Addiction* 22, no. 1 (2024): 162-77.
- King, Daniel L., vd.** "A Review of Australian Classification Practices for Commercial Video Games Featuring Simulated Gambling." *International Gambling Studies* 12, no. 2 (2012): 235 vd.
- Kingma, Sytze F.** "The Liberalization and (Re)Regulation of Dutch Gambling Markets: National Consequences of the Changing European Context." *Regulation & Governance* 2, no. 4 (2008): 455-56.

Koca, Mahmut. "Şans (Talih) Oyunları, Hukuk Sistemlerinin Konuya Yaklaşımı, Ortaya Çıkan Sorunlar, Bu Sorunların Çözümüne Yönelik Hukuki Çareler ve Türkiye'nin Şans Oyunları Politikası." İçinde 5. *Türk-Kore Ceza Hukuku Günleri, Karşılaştırmalı Hukukta Ekonomik Suçlar Uluslararası Sempozyumu Tebliğler Kitabı*, ed. İzzet Özgenç, Cumhuriyet Şahin ve Faruk Turhan, 1, 30. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.

Landreat, G., I. Chereau Boudet, B. Perrot, L. Romo, I. Codina, D. Magalon, M. Fatseas, A. Luquiens, G. Brousse, G. Challet-Bouju ve M. Grall-Bronnec. "Problem and Non-Problem Gamblers: A Cross-Sectional Clustering Study by Gambling Characteristics." *British Medical Journal Open* 10, no. 2 (2020): e030424.

Littler, Alan. "The Regulation of Gambling at European Level: The Balance to Be Found." *ERA Forum* 8, no. 3 (2007): 358–60.

Marchica, L. ve J. L. Derevensky. "Examining Personalized Feedback Interventions for Gambling Disorders: A Systematic Review." *Journal of Behavioral Addictions* 5, no. 1 (2016): 1–10. <https://doi.org/10.1556/2006.5.2016.006>.

Marionneau, Virve, Michael Egerer ve Janne Nikkinen. "How Do State Gambling Monopolies Affect Levels of Gambling Harm?" *Current Addiction Reports* 8 (2021): 225.

Markham, F., B. Doran ve M. Young. "The Relationship Between Electronic Gaming Machine Accessibility and Police-Recorded Domestic Violence: A Spatio-Temporal Analysis of 654 Postcodes in Victoria, Australia, 2005–2014." *Social Science & Medicine* 162 (2016): 106–14. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2016.06.008>.

McGrane, E., H. Wardle, M. Clowes, L. Blank, R. Pryce, M. Field, ... ve E. Goyder. "What Is the Evidence That Advertising Policies Could Have an Impact on Gambling-Related Harms? A Systematic Umbrella Review of the Literature." *Public Health* 215 (2023): 124–30. <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2022.11.019>.

Milli Piyango İdaresi (MPİ). 2024 Faaliyet Raporu. Tablo 26, 29.

Millî Eğitim Bakanlığı. "Bağımlılıkla Mücadele Kapsamında Değişen Ben Grup Müdahale Programlarının Yaygınlaştırma Çalışmaları Devam Ediyor." 23 Nisan 2024. <https://orgm.meb.gov.tr/www/bagimlilikla-mucadele-kapsaminda-degis-en-ben-grup-mudahale-programlarinin-yayginlastirma-calismalari-devam-ediyor/icerik/2371>.

Mosenhauer, M., P. W. S. Newall ve L. Walasek. "The Stock Market as a Casino: Associations between Stock Market Trading Frequency and Problem Gambling." *Journal of Behavioral Addictions* 10, no. 3 (2021): 683–89.

Monreal-Bartolomé, A., A. Barceló-Soler, J. García-Campayo, C. Bartolomé-Moreno, P. Cortés-Montávez, E. Acon, M. Huertes, V. Lacasa, S. Crespo, D. Lloret-Irles, L. Sordo, C. Clotas Bote, S. Puigcorbó ve Y. López-Del-Hoyo. "Preventive Gambling Programs for Adolescents and Young Adults: A Systematic Review." *International Journal of Environmental Research and Public Health* 20, no. 6 (2023): 4691. <https://doi.org/10.3390/ijerph20064691>.

National Centre for Social Research. *Effective Interventions for the Treatment of Gambling That Is Associated with Harm: Rapid Evidence Review*. 2024. <https://www.gambleaware.org/media/cj2lzel/effective-interventions-for-the-treatment-of-gambling-associated-with-harm.pdf>.

National Council on Problem Gambling. *National Survey on Gambling Attitudes and Gambling Experiences* 3.0. 2024. <https://www.ncpgambling.org/training/ngage-survey/ngage-3/>.

National Council on Problem Gambling (NCPG). <https://www.ncpgambling.org/ncpg/>.

National Gambling Control Commission (NGCC). <https://www.ngcc.go.kr/eng/committee/introduction.do>.

National Gambling Support Network (NGSN). <https://www.gambleaware.org/tools-and-support/national-gambling-support-network/>.

National Health Service (NHS). "Help for Problems with Gambling." <https://www.nhs.uk/live-well/addiction-support/gambling-addiction/>.

- Nash, E., N. MacAndrews ve S. Edwards.** *Out of Luck: An Exploration of the Causes and Impacts of Problem Gambling.* Citizens Advice Bureau, 2018.
- Newall, P. W. S., L. Walasek, R. V. Kiesel, E. A. Ludvig ve C. Meyer.** "Request-a-Bet Sports Betting Products Indicate Patterns of Bettor Preference and Bookmaker Profits." *Journal of Behavioral Addictions* 10 (2020): 381-87.
- Newall, Philip W. S., vd.** "Gambling Marketing From 2014 to 2018: A Literature Review." *Current Addiction Reports* 6, no. 2 (2019): 49.
- NIDA.** "Prevention." 14 Eylül 2023. <https://nida.nih.gov/research-topics/prevention>.
- Noble, Natasha, vd.** "Exposure to Gambling Promotions and Gambling Behaviours in Australian Secondary School Students." *Addictive Behaviors Reports* 16 (2022): 5.
- Oei, Tian P. S. ve Leon M. Gordon.** "Psychosocial Factors Related to Gambling Abstinence and Relapse in Members of Gamblers Anonymous." *Journal of Gambling Studies* 24, no. 1 (2008): 91-105.
- Oksanen, A., E. Mantere, I. Vuorinen ve I. Savolainen.** "Gambling and Online Trading: Emerging Risks of Real-Time Stock and Cryptocurrency Trading Platforms." *Public Health* 205 (2022): 72-78. <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2022.01.027>.
- Orford, J.** *The Gambling Establishment: Challenging the Power of the Modern Gambling Industry and Its Allies.* Routledge, 2019.
- Oruc, M. A., N. Aras ve D. Unsal Celebi.** "Gambling Disorder: The Data from Samsun Province." *ADDICTA: The Turkish Journal on Addictions* 8, no. 3 (2022): 181-85.
- Ögel, K.** *Sigara, Alkol, Uyuşturucu ve Diğer Bağımlılıklar.* 2012.
- Öztürk, M., Ş. Büyüköztürk, G. Aydın, M. Dinç, S. Işık, H. Y. Hoş, M. U. Saraç, S. Şenferah, G. Ceyhan ve M. Y. Seheryeli.** "The Effect of Turkish Green Crescent Society APTP Program on Students' Knowledge and Emotional Awareness about Tobacco, Alcohol, Drug, and Technology Addiction." *Addicta: The Turkish Journal on Addictions* 7, no. 3 (2020).
- Penfold, Katy L. ve Jane Ogden.** "The Role of Social Support and Belonging in Predicting Recovery from Problem Gambling." *Journal of Gambling Studies* 40, no. 2 (2024): 775-92.
- Petry, Nancy M., Yola Ammerman, Jaime Bohl, Anne Doersch, Heather Gay, Ronald Kadden, Cheryl Molina ve Karen Steinberg.** "Cognitive-Behavioral Therapy for Pathological Gamblers." *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 74, no. 3 (2006): 555.
- Potenza, M. N., M. A. Steinberg, P. Skudlarski, R. K. Fulbright, C. M. Lacadie, M. K. Wilber, B. J. Rounsaville, J. C. Gore ve B. E. Wexler.** "Gambling Urges in Pathological Gambling: A Functional Magnetic Resonance Imaging Study." *Archives of General Psychiatry* 60, no. 8 (2003): 828-36. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.60.8.828>.
- Public Health England.** *Harms Associated with Gambling: An Abbreviated Systematic Review.* January 2023. https://assets.publishing.service.gov.uk/media/615189ef8fa8f5610d9a1810/Gambling-evidence-review_harms-report.pdf.
- Rafi, J., E. Ivanova, A. Rozental, P. Lindfors ve P. Carlbring.** "Participants' Experiences of a Workplace-Oriented Problem Gambling Prevention Program for Managers and HR Officers: A Qualitative Study." *Frontiers in Psychology* 10 (2019): 1494. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01494>.
- Rafi, J., E. Ivanova, A. Rozental, P. Lindfors, G. Andersson ve P. Carlbring.** "Effects of a Workplace Prevention Program for Problem Gambling: A Cluster-Randomized Controlled Trial." *Journal of Gambling Issues* 48 (2022): 110-33. <https://doi.org/10.4309/vuto9123>.
- Reynolds, J., S. Kairouz, S. Ilacqua ve M. French.** "Responsible Gambling: A Scoping Review." *Critical Gambling Studies* 1, no. 1 (2020): 23-39. <https://doi.org/10.29173/cgs42>.

- Rodda, S.** "A Systematic Review of Internet Delivered Interventions for Gambling: Prevention, Harm Reduction and Early Intervention." *Journal of Gambling Studies* 38 (2021): 967–91. <https://doi.org/10.1007/s10899-021-10070-x>.
- Rossi, Raffaello ve Agnes Nairn.** *What Are the Odds? The Appeal of Gambling Adverts to Children and Young Persons on Twitter*. Bristol: Bristol Üniversitesi, 2021.
- Rossi, Raffaello ve Agnes Nairn.** "New Developments in Gambling Marketing: The Rise of Social Media Ads and Its Effect on Youth." *Current Addiction Reports* 9, no. 4 (2022): 390.
- Rouvier, Lara, Lisa Buddeberg, Josefine Gehlenborg, Swantje Borsutzky ve Steffen Moritz.** "A Self-Guided Internet-Based Intervention for the Reduction of Gambling Symptoms: A Randomized Clinical Trial." *JAMA Network Open* 7, no. 6 (2024): e2417282.
- Russell, Alex M. T., vd.** "Are Direct Messages (Texts and Emails) From Wagering Operators Associated With Betting Intention and Behavior? An Ecological Momentary Assessment Study." *Journal of Behavioral Addictions* 7, no. 4 (2018): 1087–88.
- Sahl, Daniel.** "The Convergence of Structure and Design Between Video Games and Video Gambling." Doktora tezi, Nevada Üniversitesi, 2015.
- Schüll, N. D.** *Addiction by Design: Machine Gambling in Las Vegas*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 2012.
- Singer, Johannes, Andrea Wöhr ve Steffen Otterbach.** "Gambling Operators' Use of Advertising Strategies on Social Media and Their Effects: A Systematic Review." *Current Addiction Reports* 11, no. 3 (2024): 445.
- SMART Recovery.** <https://smartrecovery.org/>.
- Snaychuk, L. A., A. M. Ashley, D. S. McGrath, D. C. Hodgins, R. J. Williams ve H. S. Kim.** "Demographic, Gambling, and Psychological Characteristics of Sports Bettors in a Stratified Sample of Adults Who Gamble Regularly." *Psychology of Addictive Behaviors* 37, no. 8 (2023): 1089–1100.
- Spicer, S. G., L. L. Nicklin, M. Uther, J. Lloyd, H. Lloyd ve J. Close.** "Loot Boxes, Problem Gambling and Problem Video Gaming: A Systematic Review and Meta-Synthesis." *New Media & Society* 24 (2022): 1001–22.
- Ste-Marie, C., R. Gupta ve J. L. Derevensky.** "Anxiety and Social Stress Related to Adolescent Gambling Behavior and Substance Use." *Journal of Child and Adolescent Substance Abuse* 15, no. 4 (2006): 55–74.
- Substance Abuse and Mental Health Services Administration.** *Substance Abuse Prevention Dollars and Cents: A Cost-Benefit Analysis*. U.S. Department of Health and Human Services, 2009.
- Suomi, A., N. Lucas, N. Dowling ve P. Delfabbro.** "Parental Problem Gambling and Child Wellbeing: Systematic Review and Synthesis of Evidence." *Addictive Behaviors* 126 (2022): 107205.
- Sundqvist, K. ve I. Rosendahl.** "Problem Gambling and Psychiatric Comorbidity-Risk and Temporal Sequencing Among Women and Men: Results from the Swelogs Case-Control Study." *Journal of Gambling Studies* 35, no. 3 (2019): 757–71. <https://doi.org/10.1007/s10899-019-09851-2>.
- Syvrtsen, A., T. Leino, S. Pallesen, O. R. F. Smith, B. Sivrtsen, M. D. Griffiths ve R. A. Mentzoni.** "Marital Status and Gambling Disorder: A Longitudinal Study Based on National Registry Data." *BMC Psychiatry* 23, no. 1 (2023): 199.
- Syvrtsen, André, vd.** "Direct Marketing Experiences Among Individuals With Current and Lifetime Gambling Disorder." *Frontiers in Psychology* 11 (2020): 9–10.
- Tabri, N., S. Xuereb, N. Cringle ve L. Clark.** "Associations between Financial Gambling Motives, Gambling Frequency, and Level of Problem Gambling: A Meta-Analytic Review." *Addiction* (2021).
- Taylor, L. M. ve P. Hillyard.** "Gambling Awareness for Youth: An Analysis of the 'Don't Gamble Away our FutureTM' Program." *International Journal of Mental Health and Addiction* 7, no. 1 (2009): 250–61. <https://doi.org/10.1007/s11469-008-9184-y>.

- Thomas, Samantha L., vd.** "‘They Are Working Every Angle.’ A Qualitative Study of Australian Adults’ Attitudes Towards, and Interactions With, Gambling Industry Marketing Strategies." *International Gambling Studies* 12, no. 1 (2011): 121–22.
- Tidwell, Marie-Cecile O., vd.** "Gambling Modes and State Gambling Laws: Changes From 1999 to 2011 and Beyond." *Gaming Law Review and Economics* 19, no. 1 (2015): 26.
- Torrance, Jamie, vd.** "Emergent Gambling Advertising; a Rapid Review of Marketing Content, Delivery and Structural Features." *BMC Public Health* 21, no. 1 (2021): 2.
- Tran, Lucy T., Heather Wardle, Samantha Colledge-Frisby, vd.** "The Prevalence of Gambling and Problematic Gambling: A Systematic Review and Meta-Analysis." *The Lancet Public Health* 9, sy 8 (2024): e594–613.
- Türkiye İstatistik Kurumu.** *Türkiye Aile Yapısı Araştırması, 2021.* <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Türkiye-Aile-Yapisi-Arastirmasi-2021-45813&dil=1> (Erişim tarihi: 11 Temmuz 2025).
- Turgut Akıntürk, D. ve Derya Ateş.** *Türk Medenî Hukuku, İkinci Cilt Aile Hukuku.* 25. bs.
- Ukhova, D., vd.** "Public Health Approaches to Gambling: A Global Review of Legislative Trends." *The Lancet Public Health* 9, no. 1 (2024): 60.
- Velasco, V., P. Scattola, L. Gavazzeni, L. Marchesi, I. E. Nita ve G. Giudici.** "Prevention and Harm Reduction Interventions for Adult Gambling at the Local Level: An Umbrella Review of Empirical Evidence." *International Journal of Environmental Research and Public Health* 18, no. 18 (2021): 9484. <https://doi.org/10.3390/ijerph18189484>.
- Vieira, J. L., S. G. Coelho, L. A. Snaychuk, P. K. Parmar, M. T. Keough ve H. S. Kim.** "Who Makes In-Play Bets? Investigating the Demographics, Psychological Characteristics, and Gambling-Related Harms of In-Play Sports Bettors." *Journal of Behavioral Addictions* 12, no. 2 (2023): 547–56.
- Wardell, J. D. ve L. C. Quilty.** "Motivational Pathways From Reward Sensitivity and Punishment Sensitivity to Gambling Frequency and Gambling-Related Problems." *Psychology of Addictive Behaviors* 29, no. 4 (2015): 1022–30.
- Wardle, Heather, Louisa Degenhardt, Virve Marionneau, vd.** "The Lancet Public Health Commission on Gambling." *The Lancet Public Health* 9, sy 11 (2024): e950–94. [https://doi.org/10.1016/S2468-2667\(24\)00167-1](https://doi.org/10.1016/S2468-2667(24)00167-1).
- Wardle, H., E. Petrovskaya ve D. Zendle.** "Defining the Esports Bettor: Evidence from an Online Panel Survey of Emerging Adults." *International Gambling Studies* 20 (2020): 487–99.
- Wardle, H. ve S. Tipping.** "The Relationship between Problematic Gambling Severity and Engagement with Gambling Products: Longitudinal Analysis of the Emerging Adults Gambling Survey." *Addiction* 118 (2023): 1127–39.
- Wardle, H., vd.** "The Lancet Public Health Commission on Gambling." *The Lancet Public Health* 9, no. 11 (2024): e950–e994.
- Williams, R. J., R. A. Volberg ve R. M. G. Stevens.** *The Definition, Dimensionalization, and Assessment of Gambling Behavior.* Kanada Kumar Araştırmaları Konsorsiyumu için hazırlanan rapor, 2017.
- Wilson, C., N. Butler ve Z. Quigg.** "Harms from Other People’s Gambling: Associations with an Individual’s Own Gambling Behaviours, Health Risk Behaviours, Financial Problems, General Health, and Mental Wellbeing." *Journal of Gambling Studies* 40 (2024): 1745–59.
- World Health Organization.** "Gambling." *WHO Fact Sheets.* Yayımlanma tarihi 2 Aralık 2024, erişim tarihi 19 Ağustos 2025. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/gambling>.
- Yamada, R., A. Stickley, M. Shigeta ve H. Miyata.** "Clinical Significance of Psychiatric Comorbidities Among Outpatients with Gambling Disorder in Japan: A 12-Month Follow-Up Study." *Neuropsychopharmacology Reports* 45, no. 2 (2025): e70016.

Yeşilay. *15 Yaş ve Üzeri Nüfusta Sağlık Davranış Araştırma Projesi.* İstanbul: Yeşilay, 2020.

Yeşilay. *15 Yaş ve Üzeri Nüfusta Sağlık Davranış Araştırma Projesi.* İstanbul: Yeşilay, 2022.

Yeşilay. *15 Yaş ve Üzeri Nüfusta Sağlık Davranış Araştırma Projesi.* İstanbul: Yeşilay, 2025.

Yeşilay Danışmanlık Merkezi. "Kumar Bağımlılığı." Erişim tarihi 21 Ağustos 2025. <https://www.yedam.org.tr/bagimlilik-turleri/kumar-bagimliliği>.

YGAM. "Home." Erişim tarihi 2 Temmuz 2025. <https://ygam.org/>.

YMCA of Greater Toronto. *Youth Gambling Awareness Program.* t.y. Erişim 2 Temmuz 2025. <https://www.ymcagta.org/youth-programs/youth-gambling-awareness-program>.

Zendle, D. "Beyond Loot Boxes: A Variety of Gambling-like Practices in Video Games Are Linked to Both Problem Gambling and Disordered Gaming." *PeerJ* 8 (2020): e9466.

Zendle, David, vd. "Paying for Loot Boxes Is Linked to Problem Gambling, Regardless of Specific Features Like Cash-out and Pay-to-win." *Computers in Human Behavior* 102 (2019): 189.

YEŞİLAY

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ

Sepetçiler Kasrı, Sirkeci 34110 İstanbul

+90 212 527 16 83 - info@yesilay.org.tr

yesilay.org.tr [f](#) [@](#) [x](#) [v](#) [in](#) /1920yesilay